

Трговијата со луѓе во југоисточна Европа

Ситуацијата во 2003 год. и реакцијата на Трговијата со луѓе

Албанија

Босна и Херцеговина

Бугарија

Хрватска

Поранешна Југословенска Република Македонија

Молдавија

Србија и Црна Гора

Вклучувајќи ја и Покраината Косово под Администрација на ОН

Романија

УНИЦЕФ	УНОХЦХР	ОДИХР
---------------	----------------	--------------

Ситуацијата во 2003 год. и реакциите на Трговијата со луѓе во Албанија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Хрватска, Србија и Црна Гора, вклучувајќи ја и Покраината Косово под Администрација на ОН, ПЈР Македонија, Молдавија и Романија.

Извештај на Барбара Лимановска.

- Детски фонд на Обединетите нации,
- Канцеларија на Комесарот за човекови права на Обединетите нации,
- Организација за безбедност и соработка во Европа- Канцеларија за демократски институции и човекови права.

Оваа публикација е издадена во соработка и со поддршка на Детскиот фонд на Обединетите нации (УНИЦЕФ), Канцеларијата на Комесарот за човекови права на Обединетите нации, Организацијата за безбедност и соработка во Европа- Канцеларија за демократски институции и човекови права (ОДИХР), во рамките на работната група за трговијата со луѓе на Пактот за стабилност. Мислењата изразени во овој извештај се на авторот и не мора да ја изразуваат политиката и ставовите на УНИЦЕФ, УНОХЦХР и ОБСЕ- ОДИХР.

Издадено од УНДП

Печатено во ноември 2003

Тираж: 2500

©2003 Copyright UNICEF/ UNOHCHR/ OSCE- ODIHR

Сите права се заштитени. Содржината на ова издание може слободно да се употреби и копира за образовни и други непрофитабилни цели, под услов во секоја репродукција од тој вид, да биде наведен изворот -УНИЦЕФ, УНОХЦХР и ОБСЕ- ОДИХР.

<p>УНИЦЕФ Канцеларија за Босна и Херцеговина, Колодворска 6 Сараево, Босна и Херцеговина Тел. + 387 33 660 118 Факс:+ 387 33 642 970 E-mail: sarajevo@unicef.org Website: www.unicef.org</p> <p>United Nations Children's Fund</p>	<p>УНОХЦХР Колодворска 6 Сараево, Босна и Херцеговина Тел. + 387 33 660 107 Факс:+ 387 33 660 109 E-mail: adedic@ohchr.org Website: www.unhchr.ch</p> <p>UNOHCHR</p>	<p>ОБСЕ- ОДИХР Al. Ujazdowskie 19 00-557 Warsaw Poland Tel: +48 22 520 06 00 Faks: +48 22 520 06 05 E-mail: office@odihhr.pl Website: www.osce.org/odihhr</p> <p>OSCE ODIHR</p>
---	--	--

Благодарност

Овој Извештај е подготвен со придонесите и помошта на голем број на луѓе и организации. Извештајот не можеше да биде подготвен без дарежливиот придонес на владините институции, невладините организации, агенции на ОН, меѓународните организации и други експерти низ цела југоисточна Европа. Средствата беа обезбедени од УНИЦЕФ, УНОХЦХР и ОБСЕ-ОДИХР, со административна помош на УНДП во Босна и Херцеговина.

Извештајот беше истражуван и напишан од Барбара Лимановска, консултант на УНИЦЕФ, УНОХЦХР и ОБСЕ-ОДИХР со помош на Елизабета Хопик, проектен асистент, и рецензиран од Јулија Кригер УНИЦЕФ, програмски офицер и Ан Хенд, консултант уредник.

Овој извештај обезбедува преглед на моменталната ситуација и реакциите на трговијата со луѓе во југоисточна Европа во 2002 година, сè до април 2003 г. Авторот е свесен дека не може целосно да ги документира активностите и реакциите што се случуваат во моментот во регионот.

Авторот би сакал да изрази благодарност на следниве лица за нивните совети, коментари и препораки: Габриел Рајтер, ОБСЕ/ ОДИХР Варшава; Хелга Конрад, Работната група за трговија со луѓе на Пактот за стабилност, Виена; Јулија Кригер, УНИЦЕФ, Босна и Херцеговина; Дебора Меквајни, УНИЦЕФ Босна и Херцеговина и Медлин Рис, УНОХЦХР, Сараево.

Посебна благодарност за следните лица кои дадоа свој придонес и коментари за нацртните глави:

РЕГИОНАЛЕН ПРЕГЛЕД: Ненси Коан, ИРЕЦ; Ана Марија Фараџи, ЦоЕ; Сабине Фојрер, УНХЦР; Клаус Гуентер, ИЛО; Марија Холцберг, УНФПА; Лоренс Хунзингер, РЦП; Лиса Линтулуото, ЕУРОПОЛ; Оснат Лубрани, УНИФЕМ; Роберт Ф. Оберлохер, УНИЦРИ; Јоана Спиридоника, СЕЦИ; Сара Стивенс, ИЦМЦ; Сутер Теодора, ИОМ; Герда Тојерман, ИЦМПД; Михаи Тоудер, УНДП Романија; Стивен Варнат, СПТФ и Галит Волфенсон, Унија Save the Children;

АЛБАНИЈА: Ледиа Беџи, ОБСЕ; Пиер Фери, УНИЦЕФ; Еглантина Ѓермени, Тирана Women's Centre; Хера Шанај, ИОМ; Винсент Турнекиле, Терре дес Хоммес и Галит Волфенсон, Унија Саве тхе Цхилдрен.

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА: Јасминка Џумхур, УНОХЦХР; Астрид Гантерер, ОБСЕ; Марко Грамења, ИОМ; Фадила Хаџиќ, Ла Страда; Емир Нуркиќ, ИФС; Золтан Пап, ЕУПМ и Мара Радовановиќ, Лара.

БУГАРИЈА: Антониа Балканска, Министерство за правда; Елена Кабакчиева, Фондација за здравје и социјален развој; Мила Манчева, ИОМ; потполковник Пламен Петров, Министерство за внатрешни работи; Милена Статева, Анимус Асоцијација/Ла Страда; Геновева Тисчева, Булгариан Гендер Ресеарчх Фоундатион и Росанка Венелинова, Наџа Центар.

ХРВАТСКА: Еми Антонијес, ИЦМЦ; Дарко Готлишер, Национален координатор; Мери Катунариќ-Кудриќ, ОИП Сплит; Ловорка Мариновиќ, ИОМ; Нела Памуковиќ, Centre for Women War Victims (РОСА) и Александра Селак-Живковиќ, ЦИСП.

РЕПУБЛИКА МОЛДАВИЈА: Гиованна Барберис, УНИЦЕФ; Јана Костачи, ЦПТЊ; Кирстен Ди Мартино, УНИЦЕФ; Ана Паланџеан, Ла Страда; Маријана Јаначевичи, Саве тхе Цхилдрен Молдова; Лилиана Сорентино, ОБСЕ и Љуба Ревенко, ИОМ.

ПЈР МАКЕДОНИЈА: Алваро Балестерос, ОБСЕ; Џералдин Бјелерстед, ОБСЕ; Јасмина Димишковска-Рајковска, Ла Страда; Грегори Гримиш, УНИЦЕФ; Каролина Линдхолд, УНХЦР; Билјана Лубаровска, ОБСЕ; Лимај Мишел, ИОМ; Горан Мисевски, ОБСЕ; Наташа Нанковска, ОБСЕ; Моника Портиљо, ОБСЕ; Елена Родригез, ОБСЕ и Наташа Трпеноска Тренчевска, ТЕМИС.

СРБИЈА И ЦРНА ГОРА:

Република Србија: Мона Диа, ОБСЕ; Кристофер Гаскоњ, ИОМ; Маја Лазиќ, УНОХЦХР; Сандра Љубинковиќ, АСТРА и Душан Злокас, Министерство за внатрешни работи.

Република Црна Гора: Џејми Фактор, ОБСЕ; Александар Мострокол, МФА; Зана Павиќевиќ, ИОМ; Лјилјана Рајчевиќ, Women's Safety House; Сања Сарановиќ, УНИЦЕФ и Ана Зеќ, ЦоЕ.

Покраината Косово под администрација на ОН: Севдие Ахмети, ЦПЊЦ; Гречен Ансорге, УМЦОР; Јенифер Чејс, ОБСЕ; Моника Гутиерез, УНИЦЕФ и Татјана Сулини, ИОМ.

РОМАНИЈА: Габриела Александреску, Саве тхе Цхилдрен; Кристина Георге, ИОМ; Мадалина Марцоци, Центре фор Легал Ресоурцес; Јана Матеи, Реацхинг Оут; Едуард Петреску, УНАИДС и Смаранда Попа, УНИЦЕФ.

Изведено од:

УНИЦЕФ Сараево, Босна и Херцеговина

УНОХЦХР Сараево, Босна и Херцеговина

ОБСЕ/ОДИХР Варшава, Полска

КРАТЕНКИ И АКРОНИМИ

АБА ЦЕЕЛИ	Американска адвокатска асоцијација - Правна иницијатива за централна и источна Европа
БиХ	Босна и Херцеговина
ЦЕДАЊ	Конвенција за елиминација на сите форми на Дискриминација против жените
ЦИДА	Канадска агенција за меѓународен развој
ЦоЕ	Совет на Европа
ЦРЦ	Конвенција за правата на децата
ЕУ/ЕЦ	Европска унија/Европска комисија
ФРЈ	Федерална Република Југославија
ПЈРМ	Поранешна Југословенска Република Македонија
ХИВ/АИДС	Хуман Имун Вирус/Синдром на имуна дефициенција
ИЦО	Интер-црковна организација за развојна соработка
ИЦИТАП	Меѓународна програма за помош при обука за кривично истражување
ИЦМЦ	Меѓународна католичка комисија за миграција
ИЦМПД	Меѓународен центар за развој на политиката на миграција
ИХРЛГ	Меѓународна правна група за човекови права
ИЛО	Меѓународна организација за труд
ИЛО-ИПЕЦ	Меѓународна програма за елиминација на детскиот труд
ИМП	Меѓународна програма за политиката на миграција
ИОМ	Меѓународна организација за миграција
ИРЕЦ	Меѓународен одбор за истражување и размена
ИСС	Меѓународни социјални служби
МОУ	Меморандум за разбирање
НГО	Невладини организации
НПА	Национален план за акција
ОДИХР	Канцеларија за демократски институции и човекови права (види подолу)
ОПДАТ	Канцеларија за странска развојна помош и обука за обвинителството
ОБСЕ	Организација за безбедност и соработка во Европа
ОБСЕ/ЦПЦ	ОБСЕ Центар за превенција на криминалот
ОБСЕ/ОДИХР	ОБСЕ Канцеларија за демократски институции и човекови права
СЦФ	Фонд за заштита на децата
СДЦ	Швајцарска агенција за меѓународен развој
СЕЦИ	Иницијатива за соработка во југоисточна Европа
ЈИЕ	Југоисточна Европа
СИДА	Шведска агенција за меѓународен развој
СП	Пакт за стабилност
СПОЦ	Иницијатива за борба против организираниот криминал на СП
СПТФ	Работна група на Пактот за стабилност за борба против трговијата со луѓе
СТИ	Сексуално преносливи инфекции
УМЦОР	Комитет за помош на обединетите методисти
УНАИДС	Заедничка програма за ХИВ/ СИДА на Обединетите нации
УНДП	Развојна програма на Обединетите нации
УНФПА	Фонд за население на Обединетите нации
УНОХЦХР	Канцеларија на високиот комесар за човекови права на Обединетите нации
УНХЦР	Високиот комесар за бегалци на Обединетите нации
УНИЦЕФ	Детски фонд на Обединетите нации
УНИЦРИ	Меѓурегионален институт за истражување на меѓународниот криминал
УНИФЕМ	Развоен фонд за жени на Обединетите нации
УНОДЦ/ЦИЦП	Канцеларија за дрога и криминал на Обединетите нации/ Центар за превенција на меѓународниот криминал
УСАИД	Агенција за меѓународен развој на САД

СОДРЖИНА

Благодарност	3
Листа на кратенки и акроними	5
Содржина	6
Предговор	7
Пакт за стабилност за југоисточна Европа	
Извршен преглед	8
Трговијата со луѓе во југоисточна Европа	
1. Цел и структура на извештајот	9
2. Пристап во политиката на реакции на трговијата	10
3. Измени и нови трендови во нелегалната трговија во регионот	12
4. Трговијата и децата	14
Регионални иницијативи	17
1. Влади	17
2. Меѓународни организации	22
3. Невладини организации	34
4. Регионална студија:	
Операција Мираж - акција на регионалната јавна безбедност	38
5. Табела: Резултати на Операција Мираж (септември 2002)	40
Поранешна Југословенска Република Македонија	41
1. Миграција, проституција и трговија со луѓе	41
2.1. Национален план за акција	42
2.2. Законодавство за борба против трговијата со луѓе	43
2.3. Помош за жртвите	44
2.4. Трговијата со деца	47
2.5. Судски прогон	47
3. Заклучок	48
4. Студија за ПЈРМ:	
Државно засолниште за жртвите на трговијата	50
Заклучок и препораки	
1. Координација на активностите против трговијата со луѓе во рамките на НПА	52
2. Законодавните реформи и прогонот	58
3. Помош за жртвите	60
4. Трговијата со деца	65
5. Подигањето на свеста и превенција	66
6. Обука	68
ЛИСТА НА ПРОЕКТИ И АКТИВНОСТИ ВО ПЈР МАКЕДОНИЈА	70

Предговор

Трговијата со луѓе не е веќе ново прашање во југоисточна Европа. Веќе поминаа повеќе од три години од усвојувањето на Протоколот на ОН- Палермо, кој ќе стапи на сила во декември 2003 год. Сите министри на владите во регионот ја потпишаа Декларацијата на Пактот за стабилност-Палермо, со што ги обврзаа своите земји да имплементираат програми за спречување, помош и заштита за жртвите, законодавна реформа, примена на законот и прогонување на трговците. Оттогаш, дарежливите донатори вложија десетици милиони долари во сите земји/ ентитети во регионот за да се справат со ова прашање. На оваа тема, секоја година се одржуваат одреден број на конференции и средби во целиот регион, а делегациите на високо ниво, секогаш потврдуваат дека борбата против трговијата со луѓе останува највисок приоритет. Време е да се согледа која е нашата позиција, дали напредуваме во поглед на значајните индикатори и дали сме упатени во вистинската насока. Овој извештај е придонес кон осветлувањето на ова прашање.

Постигнат е значителен напредок од многу различни аспекти. Државите сега формираат основа на институционални механизми: во секоја земја се назначени национални владини координатори; создадени се мулти-дисциплинарни национални групи; усвоени се национални акциони планови. Договорена е регионална рамка за хармонизација преку фокусирање на регионалната соработка. Освен тоа се прави значителен напредок во законските форми со цел да се криминализира трговијата со луѓе и поврзаните криминални дела. Во последно време се обрнува дополнително внимание на важни прашања како што се трговијата со деца и заштита на жртвите/ сведоците. Се подобрува соработката на полето на јавната безбедност.

Сепак, како што подвлекува овој детален извештај, остануваат сериозни фундаментални празнини во регионалните и националните реакции. Ефективната имплементација на многу полиња заостанува. За жртвите на трговијата, не е достапна долгорочна помош. Општо земено, не постојат механизми кои ќе обезбедат, жртвите на трговијата кои се откриени од агенциите на јавна безбедност, соодветно да бидат префрлени кај давачите на овие услуги. Криминалните газди на мрежите на трговија и натаму непречено функционираат во многу држави. Корупцијата и/или соучеството на властите придонесуваат на ефективност на трговците. Инвестирањето во развојот на локално и национално невладино и владино учество и одговорност мора да се зголеми.

Борбата против трговијата со луѓе мора да се унапреди на многу фронтови, бидејќи посебноста на трговијата со луѓе е што тоа е комплексен проблем. Сеопфатниот и интегриран пристап кон трговијата со луѓе, препознава дека таа се однесува на кршењето на човековите права, а тоа ги опфаќа: легалната и нелегална миграција, транс-националниот организиран криминал, перењето на пари и експлоатација, прашањата на јавното здравство итн. Таа се однесува на економската и социјалната ситуација во многу земји на потекло, со родово насилство и дискриминација, и конечно се приспособува кон побарувачката.

Доколку содржината на овој темелен извештај се чита со сериозност, што ова прашање ја бара и заслужува, тоа ќе помогне да се анимираат сите релевантни учесници во вистинската насока кон конкретна, ефективна и одржлива имплементација.

Овој извештај покажува дека можеме да се гордееме со достигнувањата кои се направени за релативно кратко време. Сепак, ние треба, исто така, да бидеме нетрпеливи - како последица на сериозноста на овој криминал и кршењата на човековите права кои тој ги подразбира. Секогаш мора да имаме предвид дека во времето потребно да се прочита овој предговор, многу луѓе во целиот свет, особено жени и девојчиња, се во моментов насочувани и заробени во едно насилно, понекогаш смртоносно, искуство од страна на трговците на луѓе. Реалноста е дека нема време за ловорики, ние мора постојано да се движиме напред доколку сакаме да ја запреме или барем намалиме трговијата со луѓе.

Би сакала да ја изразам својата длабока благодарност на УНИЦЕФ и посебна благодарност на г-ѓа Барбара Лимановска, неуморниот автор на овој извештај, за

нивниот вреден придонес и разбирањето на трговијата со луѓе во југоисточна Европа. Благодарна сум исто така, на сите оние кои овозможиле финансиска и техничка поддршка особено ОБСЕ/ОДИХР/УНХЦР (Канцеларијата за демократски институции и Човекови права и Канцеларијата на Високиот комесар за човекови права на Обединетите нации) - што помогнаа да се заврши овој одличен извештај. Овој вреден придонес на работата на Работната група за трговија со луѓе во југоисточна Европа на Пактот за стабилност, нуди длабоки сознанија за комплексниот проблем на трговијата со луѓе.

Хелга Конрад

Претседавач на Работната група за трговија со луѓе во југоисточна Европа

ПАКТ ЗА СТАБИЛНОСТ ЗА ЈУГОИСТОЧНА ЕВРОПА

РАБОТНАТА ГРУПА ЗА ТРГОВИЈА СО ЛУЃЕ

Извршен преглед

Овој извештај дава проценка на ситуацијата и постоечките реакции на трговијата со луѓе во земјите во југоисточна Европа (ЈИЕ): Албанија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Хрватска, Покраината Косово под администрација на ОН, ПЈР Македонија, Молдавија, Романија и Србија и Црна Гора. Извештајот се фокусира на статусот на имплементација на Национални акциони планови, реформите во законодавството, помош за жртвите, трговијата со деца и прогонувањето, и служи за обновување на претходниот преглед на ситуацијата и реакциите на трговијата во ЈИЕ издаден здружено од УНИЦЕФ, УНХЦХР и ОБСЕ/ОДИХР во јуни 2002 г.¹. Податоците во овој извештај се собирани меѓу ноември 2002 г. и април 2003 г., и се претставени како резултат на конкретните дејства преземени од владините, невладините и меѓународните агенции учеснички.

Општата ситуација со трговијата со луѓе во ЈИЕ е слична на онаа забележана во извештајот од 2002г.: 90% од странските жени, кои се занимаваат со проституција се наводни жртви на трговија; 10- 15% од овие жени се малолетни девојчиња; и помлади деца, машки и женски, се продаваат за принудна работа.

Сепак, стануваат очигледни некои нови трендови. Значително се намали проценетиот број на жени кои се идентификувани и кои добиваат помош. 35% од сите проценети жени, со кои се тргувало во 2002 г. Трговците го модифицираа својот *modus operandi* бидејќи владите на ЈИЕ започнаа со примената на своето законодавство против трговијата со луѓе, со што трговијата станува помалку видлива. Постои зголемување на трговијата во рамките на регионот, при што балканските земји стануваат земји на дестинација, потекло и транзит.

Владите започнаа да играат водечка улога во борбата против трговијата што резултира со енормни подобрувања во владините структури и законодавството против трговијата со луѓе низ целиот регион. Назначени се државни координатори кои ја надгледуваат имплементацијата на Националните акциони планови против трговијата со луѓе, додека акциите против трговијата се многу подобро координирани на сите нивоа, интер-агенциско, билатерално и регионално. Поголемиот дел од новото законодавство во регионот се совпаѓа со дефинициите во протоколот на Палермо за трговијата со луѓе. Опфатени се прашањата на трговијата со деца и внатрешната трговија, во рамките на приоритетите на Работната група за трговија со луѓе на Пактот за стабилност за 2003г: Трговијата со деца; бидејќи не можат да се соберат доволни докази против нив. Обично единствените докази се сведочењата на жртвите, но тие ретко кога можат ефективно да се употребат поради недостатокот на соодветна заштита за сведоците во целиот регион.

¹ Барбара Лимановска, Трговијата со луѓе во југоисточна Европа. Моменталната ситуација и реакции на трговијата со луѓе во Албанија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Хрватска, Покраината Косово под администрација на ОН, ПЈР Македонија, Молдавија, Романија и Србија и Црна Гора. УНИЦЕФ, УНХЦХР и ОБСЕ/ОДИХР Белград 2002 г. Извештајот може да се најде на www.seerights.org

Полициската мисија на ЕУ во БИХ го префрла акцентот на јавната безбедност на трговијата со луѓе од жртвите на трговците, со што во регионот наметнуваат јавна безбедност заснована на докази. Жените жртви на трговија, честопати сведочат само затоа што веруваат дека нивниот нелегален статус ги обврзува на тоа. Жртвите мора соодветно да се информираат за нивните права, вклучувајќи и правна поддршка и заштита, и да добијат доволно време да донесат соодветно решение.

Перспективата на човекови права мора и понатаму да биде нагласена во акциите против трговијата. Полицијата сè уште ги третира жените уапсени во баровите или на граничните премини како криминалци, а не како жртви. Агенциите за помош, мора да им посветат посебно внимание на стандардните оперативни процедури, на перспективата на човекови права во нивните активности и на развојните стратегии со кои би ги предале своите програми на локални агенции. Една од главните цели на програмата за трговијата со луѓе на Пактот за стабилност е да се охрабрат и поддржат земјите на ЈИЕ во преземањето на контрола врз сопствените и регионалните иницијативи за борба против трговијата со луѓе.

Во целата ЈИЕ се забележува напредок во борбата против трговијата со луѓе, иако секоја од земјите во регионот става акцент на различни аспекти на проблемот со трговијата со луѓе. Целта мора да биде зближувањето на овие нишки на напредок за создавање на целисходен и конзистентен пристап кон борбата против трговијата со луѓе во целиот регион базиран на човекови права.

ТРГОВИЈАТА СО ЛУЃЕ ВО ЈУГОИСТОЧНА ЕВРОПА

Моменталната ситуација и реакции против трговијата со луѓе во Албанија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Хрватска, ПЈР Македонија, Молдавија, Романија, Србија и Црна Гора, вклучувајќи ја и Покраината Косово под администрација на ОН.

Вовед и преглед

1. Цел и структура на извештајот

Целта на овој извештај е да даде преглед на ситуацијата и реакциите на трговијата со луѓе во југоисточна Европа (ЈИЕ), и да се обноват податоците и анализата содржани во заедничкиот извештај на УНИЦЕФ, ОБСЕ/ОДИХР и УНХЦХР, објавен во јуни 2002 г.¹. Земјите вклучени во овој извештај се: Албанија, Босна и Херцеговина (БИХ), Бугарија, Хрватска, Поранешната Југословенска Република Македонија (ПЈР Македонија), Молдавија, Романија, Србија и Црна Гора (СЦГ), вклучувајќи ја и Покраината Косово под администрација на ОН. Проценката се базира на податоци собрани во периодот помеѓу ноември 2002 г., и април/ мај 2003 г.², добиени директно од институции кои дејствуваат на теренот по прашањето на нелегалната трговија: владини агенции, меѓународни организации и невладини организации (НВО).

Извештајот дава преглед на регионалната ситуација, и за секоја земја ја проценува ситуацијата и постоечките реакции на трговијата, со акцент на статусот во имплементацијата на Националните акциони планови, реформата во законодавството, помош за жртвите, трговијата со деца и судскиот прогон. Извештајот нема за цел анализа на сите иницијативи против нелегалната трговија во регионот, туку нагласување на конкретните чекори преземени од вклучените агенции. Иако во сите земји се применливи истите меѓународни стандарди и инструменти, во поглед на реформите на законодавството и заштитата на жртвите на трговијата, стратегиите, дејствијата и, последователно, резултатите честопати се разликуваат од земја во земја. Додека во една

¹ Барбара Лимановска, Трговијата со луѓе во југоисточна Европа. Моменталната ситуација и реакции на трговијата со луѓе во Албанија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Хрватска, Покраината Косово под администрација на ОН, ПЈР Македонија, Молдавија, Романија и Србија и Црна Гора. УНИЦЕФ, УНХЦХР и ОБСЕ/ОДИХР Белград 2002 г. Извештајот може да се најде на www.seerights.org

² Информациите добиени по мај 2003 г. се дадени само во фуснотите.

земја главниот фокус може да биде на заштита на децата, жртви на нелегална трговија, во друга земја фокусот може да биде на нови стратегии за реинтеграција, а во трети земји на меѓузависните односи меѓу заштитата на жртвите и судскиот прогон на трговците. Во секое поглавје претставени се судските практики со цел да се нагласат добрата пракса и недостатоците на имплементацијата на теренот.

Вториот дел од овој извештај се состои од детални информации за тековните проекти и активности на владите, меѓународните организации и НВО во регионот и посебно за секоја земја, вклучувајќи и списоци на проекти и контакти. Ажурирани податоци за тековните проекти и контакти може да се најдат на веб-страницата на SEE RIGHTS: www.seerights.org.³

2. Пристап во политиката на реакции на нелегалната трговија

Додека институциите кои работат на прашањето на нелегалната трговија го засноваат своето дејствување на истиот меѓународен закон, а во теорија ја употребуваат истата дефиниција за трговијата, во пракса нивниот пристап се разликува во зависност од поширокиот контекст на нивната работа и мандатот на организацијата/институцијата. Овие разлики можат да се поделат во три категории: миграција, јавна безбедност и човекови права. Пристапувањето кон прашањето на трговијата од една од овие перспективи, честопати резултира во различни правни и административни алатки кои се употребуваат за разрешување на проблемот и различни дејствија кои се преземаат од страна на учесниците.

Пристапот на миграција главно се применува од страна на Меѓународната организација за миграција (ИОМ). Програмите на ИОМ против трговијата ги надминаа програмите за помош на “заробени мигранти”- економски мигранти чиј нелегален статус и/или неможност да се издржуваат себеси во нова земја, ги доведува до потреба од хуманитарна помош. Од перспектива на ИОМ, статусот на “жртва на трговија” е многу сличен со оној на “мигрант- жртва”- лице кое е доволно очајно да се откаже за сонот за миграција и да се врати дома. Со почетокот на идентификување на жртвите на трговијата кон крајот на 90-ите, мисиите на ИОМ во балканските земји, за нив развија специјални програми за помош при доброволното враќање, врз хуманитарна основа, вклучувајќи и специјални привремени засолништа. Додека вработените на ИОМ јасно го препознаа единствениот статус на жртвите на трговијата како особено ранливи и искористени. Нивниот модел за помош на овие жртви зависи од разбирањето на проблемот на трговијата што во основа е регулирана економска миграција.

Пристапот на трговијата од аспект на јавната безбедност е претставен од Министерството за внатрешни работи на посебните влади, полицијата, граничната полиција и регионалните иницијативи/организации за борба против организириот криминал, вклучувајќи ја Иницијативата за соработка на ЈИЕ (СЕКИ). Нелегалната трговија со луѓе е согледана како кривично дело кое е многу слично на трговијата со оружје и дрога, честопати извршено од истите меѓународни групации на организиран криминал. Додека главната цел на агенциите на јавна безбедност е да го спречи и да се бори против криминалот и да ги заштити невините жртви, во случајот на трговијата со луѓе, постојат видливи тензии и недостиг на разбирање на кршењето на човековите права и неспособноста да ги идентификуваат жртвите на кривичното дело. Од една страна, полицијата ја третира проституцијата како прекршување на јавниот ред и мир⁴, и затоа, им пружаат на проститутките посебно внимание. Оттаму, жртвите на трговијата, од

³ Постојат и други корисни извори на податоци за различните аспекти на акцијата против трговија со луѓе во ЈИЕ, вклучувајќи го и Советот на Европа за законодавството против нелегалната трговија и реформите во законодавството, ИОМ за програмите за помош на жртвите и реинтеграција, ИЛО за експлоатација на трудот и трговијата со деца. Регионалниот собирен центар на ИОМ/ИЦМЦ собира и анализира податоци за жртвите на трговијата и програмите создадени за да им помогнат и да ги заштитат жртвите во регионот. Локалните канцеларии на ОБСЕ и УНИЦЕФ имаат ажуриран преглед на активности насочени против нелегалната трговија и трговијата со деца во секоја земја.

⁴ Во Бугарија, ПЈРМ и Молдавија учеството во проституцијата не е нелегално, додека е нелегално во другите земји на ЈИЕ. Сепак, ставот на полицијата и третманот на проститутките во овие три земји не е различен од оној во земјите на ЈИЕ каде проституцијата е нелегална.

гледна точка на јавната безбедност, се чинат слични/ идентични на жените кои работат нелегално, но повеќе или помалку, доброволно, како проститутки.

Од друга страна, притисокот на полицијата да се бори против нелегалната миграција и да докаже ефикасност на мерките против нелегалната миграција, резултира во нивно третирање на сите жени, без легални документи, како илегални мигранти. Како резултат на ова, тие честопати употребуваат стратегија "секој или никој" при идентификацијата на жртвите. Во секојдневните ситуации, жените и децата се третираат како криминалци (нелегални мигранти или проститутки), но за време на специјалните акции против нелегалната трговија со луѓе, полицијата, кога има јасни инструкции или обука, ги третираат сите жени како жртви на трговијата. Овој пристап исто така значи дека младите жени, државјанки на одредени земји, имаат проблеми со минувањето на границите или им се забранува влез и се покренува прашањето за негативните последици на мерките против трговијата и статусот на жените кои патуваат или мигрираат.

Полицијата може да се соочи со проблем при препознавањето на трговците кога тие не се членови на организирани криминални групи, туку сводници на поранешни жртви на трговија. Мандатот на полицијата да ги апси криминалците во контекстот во кој проституцијата е нелегална и да ги контролира границите против нелегална миграција, резултира со тенденција полицијата да ја третира борбата против нелегалната трговија со луѓе како синоним на борбата против проституција и/или работа на полицијата за борба против нелегалната миграција.

Пристапот на човекови права, кој ја потцртува потребата и обврските на државите да ги заштитуваат човековите права на лицата со кои се тргува, треба, теоретски, да ги опфати сите пристапи против трговијата, бидејќи рамките на човековите права произлегуваат од стандардите и принципите на човекови права содржани во меѓународните договори, конвенции и протоколи. Со други зборови, државите се обврзани со меѓународните закони да го прифатат пристапот на човекови права. Значајно е дека Генералниот секретар на ОН и Високиот комесар за човекови права на ОН ја идентификуваат трговијата со луѓе како најодвратното прекршување и оспорување на човековите права.⁵

Препорачаните принципи и насоки на УНХЦХР⁶ за човековите права и трговијата со луѓе, ја зацртуваат битноста на човековите права, нагласувајќи дека:

1. Човековите права на лицата со кои се тргува ќе бидат средиште на сите напори за спречување и борба против трговијата и за заштита, помош и овозможување на рехабилитација за жртвите;
2. Државите сносат одговорност, според меѓународните закони, да дејствуваат соодветно во спречувањето на трговијата, истражувањето и прогонот на трговците и помош и заштита за лицата со кои се тргува;
3. Мерките против трговијата нема негативно да влијаат врз човековите права и достоинството на лицата, особено правата на оние со кои се тргувало, како и мигрантите, внатрешно раселените лица, бегалците и азилантите⁷.

Пристапот кон дејствувањето против трговијата од аспект на човековите права е прифатен од меѓувладини, меѓународни и локални организации за човекови права, како и од некои владини структури. Улогата на меѓународните организации е да ги поддржува владите во исполнувањето на нивните обврски во поглед на човековите права. Според работната група за нелегална трговија на ПЗС: Целосната одговорност (за борба против трговијата) ја сносат индивидуалните држави, кои мора да обезбедат исполнување на

⁵ ИЕ: трговијата со жени и девојчиња. Извештај на Генералниот секретар на ОН, А/55/Генерално собрание/ 22 август, 2000 г., види страница: <http://www.un.org/womenwatch/daw/followup/trafficking.html>; исто така, изјавата на Генералниот секретар на конференцијата на високо ниво во Палермо, Италија, по повод отворањето на потпишувањето на Конвенцијата на ОН против транс-национален криминал, 12 декември 2000 г. види страница: <http://www.odccp.org/palermo.convmain.html>. Исто така: Трговија со жени и девојчиња. Извештај на Генералниот секретар, Е/ЦН.4/2003/74. Види страница: <http://www.unhcr.ch/huridocda/huridocda.nsf>

⁶ Препорачаните принципи и насоки за човекови права и трговија со луѓе. Додаток на Извештајот на Високиот комесар за човекови права на ОН пред Економско- Социјалниот совет, види страница: [http://www.unhcr.ch/huridocda/huridocda.nsf/\(symbol\)/E.2002.68.add.1.En?Opendocument](http://www.unhcr.ch/huridocda/huridocda.nsf/(symbol)/E.2002.68.add.1.En?Opendocument)

⁷ види стр.2

своите меѓународни обврски, според нормите за човекови права за почитување и заштита на правата на поединците, преку правни административни и други средства⁸.

Средствата кои ги употребуваат меѓународните организации се оние на воведување на норми за човекови права преку активното учество во владини и интерагенциски тела, формирани за борба против трговијата, како и преку набљудување на постоечките иницијативи против трговијата.

Недостигот на информации за вклученоста во активности на теренот - идентификување и помош за лица со кои се тргувало - го прави влијанието на меѓународните организации проблематично. Стандардите за третман на жртвите на трговијата и на работата за помош на агенциите (на пример Насоките и препораките на УНОХЦХР за човекови права и нелегална трговија и Насоките на УНИЦЕФ за заштита на правата на децата, жртви на трговијата во ЈИЕ) се развиени, а меѓународни организации се залагаат за нивната употреба, но немаат директно влијание врз имплементацијата на нормите за човекови права бидејќи тоа е одговорност на владата.

Влијанието на овие три пристапи, јавната безбедност, миграцијата и човековите права, врз реакциите и активностите против нелегалната трговија во ЈИЕ, како и нивните практични последици врз функционирањето и резултатите на структурите и иницијативите против трговијата, се главниот фокус на годинешниот извештај.

3. Измени и нови трендови на нелегална трговија во регионот

Општата ситуација во трговијата со луѓе во ЈИЕ е слична со онаа зацртана во извештајот од 2002 г.:

- Мнозинството на странски жени кои работат во секс-индустријата во балканските земји се жртви на трговија, според дефиницијата содржана во Протоколот на ОН за заштита, спречување и казнување на трговијата со луѓе, особено жени и деца (Протоколот на Палермо за трговија), кој е дополние на Конвенцијата на ОН за транс - национален организиран криминал;⁹
- Се проценува дека 10-15% од лицата со кои се тргува, се адолесцентни девојки под 18 -годишна возраст, со цел за проституција;
- Со децата под 13 - годишна возраст, и машки и женски, се тргува за принудна работа, особено од Албанија во Грција и Италија, но исто така и од Молдавија и Романија во Западна Европа и Русија.

Иако општата ситуација не е променета во однос на минатата година, сепак, постојат нови или претходно незабележани трендови во регионот. Накратко, тука се вклучени:

⁸ Повеќегодишен акционен план против нелегалната трговија за ЈИЕ. Работната група за трговија со луѓе во ЈИЕ од ПЗС. Виена, 16 март 2001, стр.11. види страница: <http://www.stabylitipact.org/trafficking/atap-2001.doc>

⁹ Протоколот на ОН за заштита, спречување и казнување на трговијата со луѓе, особено жени и деца, кој е дополние на Конвенцијата на ОН за транс - национален организиран криминал, усвоен од Генералното собрание на ОН во ноември 2000 г. Трговијата со луѓе е дефинирана во член 3 на Протоколот како што следи:

а. трговијата со луѓе ќе значи регрутирање, транспортирање, трансферирање, криење или прифаќање на лица, преку закана или употреба на сила или други форми на принудување, киднапирање, измама, лага, злоупотреба на сила или позиција на ранливост или давање т.е. примање на исплата или добивки за да се постигне согласност на лице кое има контрола врз друго лице, со цел за експлоатација. Експлоатацијата вклучува, во најмала мерка, експлоатација на другите, или други форми на сексуална експлоатација, принудна работа или услуги, ропство или пракса слична на ропството, служење или отстранување на органи;

б. согласноста на жртвите на трговијата со луѓе со намера за експлоатација спомената во подточка (а) на овој член, ќе биде небитна доколку е употребено некое од средствата споменати во подточка (а);

Во случаите каде што се вмешани деца, овој член продолжува со:

в. регрутирањето, транспортирањето, трансферирањето, криењето или прифаќањето на дете со цел за експлоатација, ќе се смета за трговија со луѓе, дури и доколку не се вклучени средствата споменати во подточка (а) од овој член;

г. за дете ќе се смета секое лице со возраст под 18 години.

Намалување на бројот на идентификувани жртви на трговија кои добиле помош

Во втората половина од 2002 г. и почетокот на 2003 г., бројот на жртви на трговија кои се идентификувани и кои добиле помош беше понизок од истиот период претходната година. Во извештајот од 2002 г. се проценува дека 35% од сите жени и девојки со кои се тргувало, се идентификувани и добиле помош при враќањето во својата земја на потекло.¹⁰ Според информациите собрани за време на подготовката на овој извештај, оваа проценка значително се намалува. На пример, само 14% од жените испитани за време на Операцијата Мираж, во септември 2002г., се идентификувани како жртви на трговија, од кои мнозинството се девојчиња под 18 години.¹¹ Според полицијата, НВО и ИОМ, ова намалување е главно причинето поради одбивањето на жените да ја добиваат помошта понудена од страна на полицијата за време на рациите во баровите, при што беше одбивана помошта на ИОМ за доброволно враќање дома. Ова отвара прашање за ефикасноста на постоечките модули на идентификација и механизмите за помош на жртвите, кои главно зависат од полициските рации во баровите за идентификација и програмите на ИОМ за доброволно враќање во земјите на потекло како помош на жртвите.

Зголеменото тргување во рамките на регионот на ЈИЕ

Бројот на извештаи за трговија меѓу земјите во регионот се зголеми, што укажува дека балканските држави стануваат не само земји на дестинација и транзит туку и земји на потекло. Разликите меѓу земјите на потекло, транзит и дестинација во рамките на ЈИЕ бледнеат. Жените од Косово на пример можат да се најдат во Црна Гора, додека жените од Србија се идентификувани како жртви на трговијата во БИХ.

Миграцијата и нелегалната трговија

Истовремено, забележани се промени во глобалните трендови на миграција:

- Зголемување на ритмот на миграција;
- Зголемен број на жени мигранти;
- Зголемен број на деца без придружба;
- Зголемен трошок за посредување при миграцијата;
- Побарувачка за евтина, незаштитена работна сила во земјите на дестинација и
- Неповолни услови за мигрантска работна сила во земјите на дестинација.

Овие трендови наведуваат дека побарувачката за евтина работна сила комбинирана со подготвеноста на луѓето да мигрираат, и сè поголемите тешкотии при организацијата на легалната миграција и легалното вработување во земјите на дестинација, може да доведе до ескалација на нелегалната трговија.

Шемите на миграција се доста слични во многуте земји на ЈИЕ, вклучувајќи ги и организираниите мрежи на миграција и типот на луѓе кои ја помагаат миграцијата. Според локалните извори, во сите земји постојат добро познати, добро развиени и безбедни, иако не легални, канали и можности за миграција. Сепак, жените се честопати исклучени од овие мрежи. За нив е потешко да најдат сигурни информации и врски за безбедно мигрирање, а камо ли легално. Наспроти тоа, тие често зависат од усно пренесени информации, кои може да доведат до трговија. Главниот фактор не е само посебната побарувачка за сексуални услуги, туку и фактот што жените, како и децата, се најранливи и лесна мета на оние кои сакаат да заработат од процесот на нелегалната миграција. Во земјите на дестинација, проституцијата претставува голема закана за жените со кои се тргува со цел да работат во сексуалната трговија, бидејќи тие не се само нелегални

¹⁰ Барбара Лимановска, Трговијата со луѓе во југоисточна Европа. Моментална ситуација и реакции на трговијата со луѓе во Албанија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Хрватска, Покраината Косово под администрација на ОН, ПЈР Македонија, Молдавија, Романија и Србија и Црна Гора. УНИЦЕФ, УНХЦР и ОБСЕ/ОДИХР Белград 2002г., стр. 142.

¹¹ Види Регионална студија (глава: Регионални иницијативи) за детален опис на операцијата Мираж.

мигранти заробени во мрежата на обврски, туку и стигматизирани лица кои вршат нелегални дејствија и се поврзани со организирани криминални мрежи.

4. Трговијата и децата

Сé уште не постои сигурна информација за трговијата со деца во рамките на, или со потекло од ЈИЕ. Извештаите потврдуваат дека се тргува со две групи на деца: девојчиња под 18 години за сексуално искористување, и деца помлади од 13 години - машки и женски, со кои се тргува за принудна работа, главно просење и улично продавање.

Според некои организации, се чини дека трговците стануваат сé позаинтересирани во трговијата со деца додека сé поголем број на девојчиња под 18 години се предмет на трговија за сексуално искористување. Сепак, не постојат податоци кои ќе ја потврдат оваа претпоставка и очигледното зголемување на трговијата со деца може да произлегува од општо зголемената свест за прашањето на трговијата со деца во регионот, наместо од реални промени во шемите на трговијата. Освен тоа, се чини дека постои забуна за тоа што всушност преставува трговијата со деца. Различните ситуации на експлоатација на деца и деца изложени на ризик, вклучувајќи и работа на деца, детска проституција и непридружувани или одвоени деца, се сметаат за трговија со деца. Не е направена анализа на различните ситуации и потреби на овие деца и, последователно, реакциите може да не се соодветни ниту ефикасни.

Исто така, постојат нови информации за земјите на потекло и дестинации. Со деца, не се тргува само од Албанија туку и од Молдавија и Романија, со цел просење и проституција. Тие се препродаваат во Италија и Грција, но и во Русија, поранешните Советски Републики, Полска, Чешката Република и Европската унија. Наводно, мнозинството на децата со кои се тргува потекнуваат од најсиромашните, најзапоставените и честопати несложните семејствата. За многу од нив се дошло до сознание дека потекнуваат од ромски заедници.

Сé уште не се обрнува доволно внимание на прашањето за правата на децата жртви на трговијата, и не се препознаваат сите проблеми на децата и на жените со кои се тргува.

Внатрешната проституција и трговија

Постојат повеќе податоци, особено од Молдавија, Романија и Бугарија, дека со жените и девојчињата често најпрвин се тргува внатрешно, за сексуално искористување. Постојат податоци од многу земји за функционирањето на внатрешниот пазар на проституција, што доведува до заклучокот дека синцирот на трговија со сексуални работници, многу често започнува на локалниот пазар. Сводниците кои поседуваат жени локално и го контролираат внатрешниот пазар на проституција, често ги продаваат или ги префрлаат од место во место. По некое време овие жени се продаваат во странство. Сепак, пристапот до информации за жените кои работат во секс-индустријата е многу ограничен, особено во земјите каде проституцијата не е легална. Реалниот обем на проблемот може само да се претпостави. Со неколку исклучоци, речиси да не постојат организации или институции кои на сексуалните работници можат да им овозможат информации за потенцијалните опасности од трговијата и да им понудат решение за нивните проблеми.

Границите меѓу проституцијата и трговијата сé побледи

Постои исто така, недостаток на разбирање за проблемот од страна на полицијата. Според НВО, полицијата веќе ги гледа странските жени како потенцијални жртви на трговија, но има проблеми во применувањето на истите стандарди на локалните пазари на проституција. Постои податок дека полицијата често ја искористува својата позиција за да соработува со сводниците и да направи профит од локалниот пазар на проституција. Од таа причина тие неволно се справуваат со прашањето на насилство врз проститутките и внатрешната трговија.

Исто така, од една страна, постои недостиг на разбирање од страна на агенциите за јавна безбедност за постоењето на меѓузависност во борбата против насилството на жените, вклучувајќи го и насилството врз сексуалните работници, и борбата против трговијата со жени за сексуално искористување. Последователно, трговијата со жени не се спречува на внатрешно ниво пред тие да бидат продадени во странство.

Од друга страна, постојат примери во регионот каде полицијата, под изговор дека се бори против трговијата, спроведува масивни рации без претходно прибирање на неопходните докази за судски прогон на трговците. Вообичаениот исход од таквите рации е малтретирање на жените кои работат или се принудени да работат во сексуалната индустрија и нивното депортирање, додека сопствениците на барови, сводниците и трговците остануваат на слобода.

Патеките на нелегалната трговија

Жртвите на трговијата сè почесто патуваат со валидни документи и сè почесто се префрлаат по воздушен пат директно во Западна Европа. Оваа промена се должи на помалку стриктните визни режими за граѓаните на некои земји од ЈИЕ¹² во комбинација со построгата гранична контрола и мерките против трговијата воведени во регионот на ЈИЕ во последниве години.

Постојат и податоци дека шемите на трговија во Албанија се менуваат, бидејќи шверцот со мигранти и трговијата со жени со глисери од Влора до Италија беше спречен со упорното полициско дејствување. Најпрочуеното место за нелегална трговија во Албанија повеќе не е активно. Сепак, локалните извори се скептични во поглед на трајниот ефект на овие акции и посочуваат на другите гранични премини и другите патишта кои ги употребуваат трговците, како што се пристаништето Драч и копнените патишта кон Грција и ПЈР Македонија.

Трговците

Трговците не се хомогена група, па можат да се идентификуваат неколку типови:

- Членови на организирани, често меѓународни, криминални групи. Вклучени во разни типови на криминални активности, тие ја организираат трговијата со луѓе на ист начин како и шверцот со стока, и добиваат профит од сексуалното искористување на жените со кои се тргува во баровите/ борделите во нивна или во сопственост на нивните познаници.
- Сводници/ситни криминалци и/или локални лица од местата каде се регрутираат жртвите. Оваа група често пати вклучува жени кои и самите биле жртви, но започнале да соработуваат со криминалците и работат за нив како посредници.
- Бизнисмени, полицајци и политичари кои соработуваат со организираниот криминал и се стекнуваат со профит од трговијата. Тие самите често се сопственици на барови или ја помагаат нивната работа.

Додека полицијата која се бори против трговијата се концентрира на случај со висок профил и борбата против организираниот криминал т.е. меѓународни криминални групи, малку внимание се укажува на улогата на посредниците и локалните организатори. Оваа ситуација, главно, постојат импликации за процесот на социјална интеграција на жртвите по враќањето и нивната согласност да сведочат против трговците. Жените кои се враќаат назад дома, често се помалку исплашени од криминалците од другите земји, отколку од локалните лица кои придонеле за нивното продавање и ги познаваат нив и нивните истории, имаат пристап до нив и до нивните семејства, можат да ги уценуваат и очигледно не се плашат од свое апсење или осудување.

¹² Бугарските граѓани (од 2001 г.) и романските граѓани (од јануари 2002 г.) можат да добијат шенген визи, кои им овозможуваат да патуваат без ограничување во поголемиот број на земји во ЕУ. Овој пропис, исто така, се однесува и на голем број на граѓани на Молдавија со романски пасоши.

Дискусиите, кои започнаа во 2002 г., за потребата од програми за заштита на сведоците и закони во регионот, како и за разузнавачки истражувања и понатаму продолжува. Недостатокот на судски прогон за трговците и недостатокот на заштита на жртвите на трговија стана еден од приоритетите на борбата против трговијата со луѓе.

Регионалните иницијативи¹³

Иако трговијата со луѓе не е нов проблем во регионот на југоисточна Европа (ЈИЕ), развојот на сеопфатната политика, регионалните иницијативи и реакциите е релативно скорешен. Пред 2000 год., некои НВО и меѓународни организации раегираа на ситуацијата на теренот, но не постоеше институционален или координиран пристап кон проблемот. Од усвојувањето на Конвенцијата на ОН против транс-националниот организиран криминал, Протоколите на таа Конвенција, и создавањето на работната група за трговија со луѓе во ЈИЕ на Пактот за стабилност (СПТФ) во септември 2000 год., се создаде институционална рамка за борба против трговијата и во 2002 год. беа преземени значаен број регионални иницијативи кои влијаеја на развојот на политиката и реакциите на трговијата со луѓе во земјите на ЈИЕ.

1. Влади

1.1. Меѓународни конвенции

Сите 11 земји на ЈИЕ ја ратификуваа Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жената (ЦЕДАЊ). Државите членки во ЦЕДАЊ се обврзани да ги преземат сите соодветни мерки, вклучувајќи го законодавството, за да ги потиснат сите форми на трговија со жени.¹⁴ Конвенцијата за правата на децата (ЦРЦ), ратификувана од сите земји на Пактот за стабилност (ПЗС), налага државите потписнички да се борат против трговијата со деца.¹⁵ Неодамна усвоениот дополнителен протокол на ЦРЦ налага државите потписнички да се борат против продажбата на деца.¹⁶ Конвенцијата број 182 на Меѓународната организација за труд (ИЛО) за најлошите форми на детски труд, налага елиминирање на сите форми на ропство и пракса слична на ропството, како што е продажбата и трговијата со деца, должничкото слугување и присилната или принудната работа, вклучувајќи ја и употребата на децата во вооружени конфликти.¹⁷ Сите држави на ЈИЕ, Албанија, БИХ, Бугарија, Хрватска, СЦГ, ПЈРМ, Грција, Унгарија, Молдавија, Романија и Словенија, како и Турција и Украина ја потпишаа конвенцијата на ОН против транс-националниот организиран криминал (конвенцијата на Палермо) и двата дополнителни протоколи (протоколот на Палермо за трговија со луѓе и протоколот на Палермо за шверцот)¹⁸ на 13 декември 2000 г. Во пресрет на церемонијата за Потпишување на протоколот на Палермо, владите на ЈИЕ се сретнаа на првиот Министерски состанок на СПТФ и го потпишаа протоколот- Палермо, според кој владите на сите земји се согласија да изготват национален план за спречување, намалување и казнување на трговијата со луѓе. Тие, исто така, се заложиле да назначат национални координатори и да изготват национални акциони планови за борба против трговијата со луѓе.¹⁹

¹³ За поопширен преглед и контакти, види табела 1: Преглед на регионални иницијативи, во Анекс 1 од овој извештај.

¹⁴ ЦЕДАЊ, УН ГА Рез. 34/180, 18 декември 1979 г. (Член 6). Опционалниот Протокол на ЦЕДАЊ е ратификуван од Хрватска, а потпишан од БИХ, Бугарија, ПЈР Македонија и Романија.

¹⁵ ЦЕДАЊ, УН ГА Рез. 44/25, 20 ноември 1989 г. (Член 34 и 35).

¹⁶ Дополнителен Протокол на ЦРЦ од 2000 за продажбата на деца, детската проституција и детската порнографија, УН ГА Рез. 54/263, 25 мај 2000г. (се уште не стапил во сила).

¹⁷ Конвенцијата ИЛО бр.182 (Чл 3а), ратификувана од Бугарија, Хрватска и Романија. ИЛО Конвенцијата Бр. 29 во врска со принудната работа (Член 1 и 4). Ратификуван од сите потписнички на ПЗС. ИЛО Конвенцијата бр. 105 во врска со забраната на принудната работа (чл. 1 и 2), ратификувана од целиот ПЗС, освен ПЈР Македонија и СЦГ.

¹⁸ Види: <http://www.uncjin.org/documents/conventions/conventions.html>. Протоколот на ОН за спречување, намалување и казнување на трговијата со луѓе и Протоколот на ОН против шверцот со мигранти по копнен, воздушен и морски пат, беа презентирани во Палермо. Трет протокол против недозволеното производство и трговија со оружје беше понудено за потпишување во јуни 2001г.

¹⁹ Види: http://www.osce.org/odihr/attf/attf_pd.pdf

Албанија, БИХ, СЦГ и Романија ја ратификуваа конвенцијата и нејзините протоколи, додека Хрватска, ПЈРМ и Молдавија ја потпишаа. Раното потпишување на конвенцијата-Палермо, и нејзините протоколи од страна на сите земји во регионот, ја покажуваат нивната заложба за борбата против трговијата со луѓе. Сепак, тешко е да се процени ефикасноста на новите мерки или на начинот на кој ќе бидат имплементирани, бидејќи процесот на создавањето на национални и регионални структури само што започнал.

1.2. Регионални договори во ЈИЕ

Во рамките на иницијативите на Работната маса број 3 на ПзС, владите на земјите од ЈИЕ потпишаа одреден број на договори за соработка. Во мај 1999 г., Албанија, БИХ, Бугарија, Грција, Унгарија, ПЈРМ, Молдавија, Романија и Турција, потпишаа договор за соработка во борбата против прекуграничниот криминал (Договор Кооперативна иницијатива на ЈИЕ (СЕКИ)).²⁰ Хрватска го потпиша документот на 13 ноември 1999 г. и Словенија на 29 август 2000 г. Договорот СЕКИ стапи на сила во февруари 2000 г.

Еднаш годишно СПТФ го свикува регионалниот Министерски форум, на кој се поканети министрите од владите на земјите од ЈИЕ, кои имаат основна одговорност за борба против трговијата. Секој форум резултираше со договор на земјите од ЈИЕ во врска со критичен елемент на регионалната соработка, унапредувањето на борбата против трговијата со луѓе. Во декември 2000 г. на првиот Регионален министерски состанок на СПТФ во Палермо, сите земји на ЈИЕ ја потпишаа декларацијата - Палермо, против нелегалната трговија за ЈИЕ.²¹ Со потпишувањето на декларацијата против нелегалната трговија, министрите ги обврзаа своите земји на имплементирање на ефикасни програми за спречување, помош и заштита на жртвите, јавна безбедност, законодавни реформи и судски прогон на трговците. Тие, исто така, ја препознаа потребата од проекти за подигање на свеста, за обука, како и за соработка и координација меѓу граничните служби, полицијата, судиите, обвинителите и конзуларниот персонал. Тие се согласија да се среќаваат еднаш годишно за да разменат податоци за трговијата со луѓе и за постигнатиот напредок.

На вториот Министерски состанок на СПТФ во Загреб на 27.11.2001 г., министрите за внатрешни работи на ЈИЕ се согласија да создадат регионален механизам за размена на податоци, сличен по методологија со оној на ЕУРОПОЛ за земјите - членки на ЕУ, преку употреба на каналите на Регионалниот центар на СЕКИ во Букурешт и во координација со Интерпол.

На третиот Министерски состанок во Тирана, на 11.12.2002 г., владините министри и претставниците, потпишаа согласност за Легализација на статусот на лицата со кои се тргувало, согласувајќи се да овозможат статус на привремен престој на лицата со кои се тргувало, што е суштинско за рехабилитацијата на жртвите на трговијата, како и за прогонот на трговците.

1.3. Работна група за трговијата со луѓе на Пактот за стабилност на југоисточна Европа (СПТФ)

СПТФ беше создадена за охрабрување и зајакнување на соработката меѓу земјите на ЈИЕ, со цел да се процени динамиката и да се забрзаат постоечките напори за борба против трговијата со луѓе во регионот. Работејќи под закрила на ОБСЕ, СПТФ е посветена на промовирањето на соработка и интеграцијата на активностите против нелегалната трговија во ЈИЕ на подобрувањето на нивната долгорочна ефикасност и на избегнување на дуплирањето на напорите. Нејзините активности се основаат на приоритетите и потребите на земјите во регионот, со цел поддршка на достигнувањата на регионална сопственост врз овие напори. За СПТФ ова значи охрабрување и поддршка на создавањето на институционално одржливи структури и механизми, каде одговорните ентитети на теренот, во секоја земја во регионот, како што се владите и граѓанското

²⁰ Види: <http://www.unecce.org/seci/crime/agreement.htm>

²¹ Види: <http://www.legislationline.org/intstandard.php?standardID=63>

општество, преземаат јасна, локална и, како што е предвидено, регионална сопственост, одговорност и последици од имплементацијата на мерките против нелегалната трговија. СПТФ ја обезбедува регионалната димензија, сите бројни аспекти на прашањето на нелегалната трговија, целосно да се земат предвид и да се вклучат во активностите на меѓународната заедница против нелегалната трговија во ЈИЕ. Стратегијата на СПТФ е да се советува за заемниот интерес на земјите донатори и приматели, за постигнување на максимални резултати со изнаоѓање на подготвени, лесно применливи иницијативи против трговијата.²²

СПТФ, за многу краток период, ја подигна свеста за комплексната и акутноста на проблемот, ставајќи ја трговијата со луѓе на врвот на политичката агенда во земјите во регионот и пошироко. Таа разви сеопфатна регионална стратегија која става приоритет на следниве подрачја на дејствување: спречувањето, подигањето на свеста, помош и заштита за жртвите, враќањето и реинтеграцијата на жртвите, законодавната реформа, соработката во јавната безбедност, како и обуката, размената на податоци и зголемувањето на капацитетите.

Експертскиот тим за координација на СПТФ во блиска соработка со оние на теренот, ја развива регионалната стратегија на ЈИЕ против трговијата. Секоја организација во рамките на тимот на СПТФ придонесува со експерти кои ги внесуваат своите полиња на искуство, својата филозофија и најдобра практика. Членовите на тимот се: ОБСЕ/ ЦПЦ, ОБСЕ/ ОДИХР, ЦоЕ, УНОХЦХР, ИОМ, ИЦМПД, ИМП, ИЛО, УНИЦЕФ, ИЦМЦ, СЦФ, СЕЦИ, СПОЦ, УНОДЦ/ ЦИЦП, ЕЦ, УНИФЕМ, и УНХЦР.²³ На овој начин СПТФ може да им обезбеди на владите сеопфатна слика за меѓуповрзаните и комплексни предизвици на трговијата со луѓе и да им понуди водство и најдобри искуства во раководењето против нелегалната трговија.

Доследно на нејзината мисија како инструмент за координација, СПТФ ја проследи и исполни адаптацијата на повеќегодишниот акционен план за ЈИЕ против трговијата со луѓе²⁴. Овој план произлегува од Истражувачките мисии на СПТФ во земјите на регионот, кои ги идентификуваа капацитетите, потребите и недостатоците. Тоа претставува сеопфатна рамка за сите релевантни активности и ги разработува главните полиња на активности, вклучувајќи ја и свеста, обуката и зголемувањето на капацитетите, соработката во јавната безбедност, заштита за жртвите, враќањето и реинтеграцијата, законодавните реформи и превенцијата.

Освен тоа, СПТФ им обезбеди на земјите од ЈИЕ, широки можности за развој на нивните Национални акциони планови (НАП)²⁵ во кои тие ги идентификуваат нивните соодветни приоритети во борбата против трговијата со луѓе и нивната потреба од меѓународна поддршка. Процесот на развој и имплементација на НПА замислен како транспарентен, демократски и базиран на принципите на човекови права, имаше последици, не само директно на работата против нелегалната трговија, туку и индиректно како модел на функционирање на демократските држави, заснован на соработка меѓу различните институции и граничното учество на граѓанското општество во општествено - политичкиот живот. Според препораките на СПТФ, сите земји во ЈИЕ формираа механизми за имплементација на овие планови. Секоја земја:

- идентификуваше национален/ владин координатор, кој координира со мерките против трговијата во рамките на владата и е лице за контакт со сите ентитети вклучени во борбата против трговијата со луѓе во таа земја и
- воспостави мулти-дисциплинарни национални работни групи сочинети од главните актери од министерствата, меѓународните организации, НВО и меѓувладини организации.

²² Види: <http://www.stabilitypact.org/trafficking/default.asp>

²³ Види Кратенки и Акроними

²⁴ За документот, погледнете ја страницата: <http://www.osce.org/attf/index.php3?sc=introduction>

²⁵ За насоките на НПА, и НПА подготвени од земјите на ЈИЕ, посетете ја страницата: <http://www.osce.org/attf/index.php3?sc=introduction>

Во рамките на широкиот обем на активности против нелегалната трговија, СПТФ ги идентификуваше приоритетите за 2003г., вклучувајќи и две зони на посебен нагласок-трговијата со деца и заштита на жртвите/сведоците:

1. Превенцијата на трговијата со деца: врз основа на подготвителната работа на УНИЦЕФ, СЦФ, ИЛО/ ИПЕЦ и искуството на теренот на Terre des Hommes, СПТФ се фокусира на превенцијата на трговијата со деца, вклучувајќи и образовни програми во училиштата. Ова прашање беше тема на дискусиите (заедно со заштитата на жртвите/ сведоците) на петтиот Состанок на СПТФ во Порторож, Словенија, во март 2003 г.
2. Заштитата на жртвите/сведоците: заштитата е еден од главните предуслови за рехабилитација на жртвите, како и за можното сведочење против трговците. Работната група има за цел да ги модификува различните пристапи кон заштитата на сведоците со оглед на специјалните потреби на жртвите кои ќе се согласат да сведочат.
3. Привремен престој: СПТФ и понатаму продолжува да ја промовира иницијативата за легализирање на статусот на лица со кои се тргувало и да вметне привремен престој во законот и практиката во сите земји на ЈИЕ. На жртвите на трговијата мора да им се даде легален статус за тие да може да останат во земјата на дестинација, сè додека не сведочат против трговците. Со ова ќе им се овозможи најмалку статус на привремен престој, наместо итна депортација.
4. Коренски случаи на нелегалната трговија: СПТФ планира и понатаму да развива стратегии и елементи на политиката во справувањето со коренските случаи на трговијата, особено феминизацијата на сиромаштијата и други социјални и економски случаи.
5. Аспектот на побарувачка: СПТФ, во соработка со земјите на дестинација, планира да направи збирка на најдобри практики и промовирање на активности за ефикасно справување со побарувачката во нелегалната трговија (нулта толеранција) како дел од сеопфатниот пристап кон борбата против трговијата со луѓе.

1.4. Точка на регионалното вкрстување

СПТФ иницираше Точка на регионално вкрстување против трговијата со луѓе во јуни 2002 г., со цел промовирање сеопфатни, соодветни и добро координирани програми за помош и заштита на сведоците во целиот регион на ЈИЕ. Лоцирана во Белград, Точката на регионално вкрстување е раководена од ИОМ со поддршка на ИЦМЦ. Таа собира и анализира податоци за жртвите на трговија, како и изготвување на проекти за помош и заштита на жртвите во регионот.²⁶

Освен обновувањето на податоците за бројките на помош, проекти и трендови во врска со трговијата со жени, со цел сексуално искористување, регионалната точка на вкрстување развива и методологија на собирање на податоци кои се однесуваат на трговијата со деца и млади под 18 - годишна возраст, со цел сексуално искористување, принудна работа и просење.

Следниот чекор ќе биде употребата на собрани податоци за да ѝ се помогне на државата при заштита и помош за жртвите во регионот, посочување на најдобрите искуства и обезбедување на препораки пред регионалниот одбор и СПТФ. За време на своите идни активности, Регионалната точка на вкрстување, ќе формира минимални стандарди, започнувајќи со стандардите за сместување и проекти за враќање.

1.5. Работната маса број 3 на ПзС- Проект за реформи во безбедносниот сектор

Од декември 2001 г., Универзитетскиот центар за меѓународни безбедносни студии во Јорк, развива, во име на Работната маса број 3 на ПзС, Инвентар на иницијативи за

²⁶ Првиот извештај беше објавен во септември 2003 г. и може да се најде на: <http://www.osce.org/attf/index.php3?sc=RCP>

реформи во безбедносниот сектор, во кој е вклучена меѓународната заедница во ЈИЕ. Врз основа на овие податоци, како и врз основа на придонесот од регионалните извори, Центарот за меѓународни и безбедносни студии развива конкретна анализа за недостатоците во државите, како обид да се идентификуваат елементите од планот за реформа на безбедносниот сектор, каде е потребно дополнително меѓународно внимание или помош.²⁷

1.6. Иницијатива за соработка во југоисточна Европа (СЕКИ)

СЕКИ регионалниот центар за борба против организиран криминал беше создаден како резултат на договорот за соработка во спречувањето на преку-граничниот криминал, договор за соработка меѓу агенциите за јавна безбедност, потпишан од земјите на ЈИЕ.

Работната група за борба против нелегалната трговија со луѓе беше формирана во мај 2000 г. по иницијатива на романската влада, и сочинета е од регионална работна група и регионален координатор.

Регионалната структура е поддржана од локалните структури кои се создаваат во моментот. Националните работни групи во сите земји на СЕКИ се предводени од национални координатори (иако во некои од земјите сè уште не се назначени). Работната група на СЕКИ работи преку офицери за врска од сите земји - учеснички, кои работат во центарот СЕКИ во Букурешт. Тие се во постојан контакт со своите национални власти преку нивните назначени национални фокусни точки, лица кои комуницираат директно со националните координатори и националните центри за трговија со луѓе.²⁸

По двегодишната работа на оваа работна група, раководството на центарот СЕКИ ја охрабри идејата за регионална соработка на почетокот на 2002 г. Оваа регионална соработка беше координирана од Романија, и ги имаше следните цели:

- Идентификација на странските жени со кои се тргувало во сите земји на ЈИЕ, преку координираната активност на агенциите за јавна безбедност, меѓународните организации, институции и НВО, и преземање на ефикасни мерки за обезбедување на репатријација во нивните земји на потекло;
- Идентификација на криминалните групи и членовите на групите вклучени во трговијата со жени;
- Иницирање на здружени истраги против криминалните групи вклучени во трговијата, во тесна соработка со агенциите за јавна безбедност на сите земји;
- Препознавање на лицата кои се илегално внесени во странски земји и идентификација на криминалните групи и членови на групите кои се вклучени во шверцот со луѓе, преку кооперативните активности на агенциите за јавна безбедност, меѓународните организации, институциите и НВО и
- Иницирање на здружени истраги против криминалците и развој на поблиска соработка меѓу агенциите за јавна безбедност, земјите на СЕКИ и набљудувачите.

Операцијата Мираж беше првиот обид за спроведување на регионална операција на СЕКИ центарот, за спречување на трговијата со луѓе и нелегалната миграција.²⁹

2. Меѓународни организации

Постојат повеќе регионални организации кои работат на прашањето на нелегалната трговија во регионот. Следниве организации се особено активни.

²⁷ Веб страницата на проектот, која има пристап до базата на податоци, се наоѓа на: <http://ssr.yciss.yorku.ca/>.

²⁸ ЈИЕ Кооперативна иницијатива, информативни материјали СЕКИ, Букурешт 2001г.

²⁹ Види Регионална студија на стр. 29

2.1. Организација за безбедност и соработка во Европа (ОБСЕ)

Пристапот кон безбедноста на ОБСЕ е сеопфатен и кооперативен. Тој е сеопфатен во справувањето со широк спектар на безбедносни прашања, вклучувајќи ја контролата на нелегалното вооружување, превентивната дипломатија, мерките за зголемување на доверливоста и безбедноста, човековите права, демократијата, набљудувањето на изборите и безбедноста во економијата и екологијата. Пристапот е кооперативен во однос на тоа што сите земји - учеснички во ОБСЕ имаат еднаков статус, а одлуките се донесуваат со консензус.

Напорите на ОБСЕ против нелегалната трговија, во последниве неколку години, резултираа во зголемена свест меѓу државите - учеснички во ОБСЕ и зајакнувањето на обврските на ова поле. Земјите учеснички во ОБСЕ ја признаа својата основна одговорност за спречување и борба против нелегалната трговија, како и за помош на нејзините жртви, и преземаат мерки за справување со овие прашања.

Првата главна заложба на ОБСЕ, на полето на борба против трговијата, беше усвоена во Виена во 2000 год., како Одлука на министерскиот совет бр. 1 и беше надоградена со Одлука на постојаниот совет бр. 426, Одлука на постојаниот совет бр. 6 (усвоена во Букурешт во 2001 г.) и Декларацијата за трговија со луѓе на Министерскиот совет, усвоена во Порто во 2002 г.³⁰ Надградувајќи ги овие постоечки заложби, ОБСЕ создаде детален план - ОБСЕ план за борба против трговијата со луѓе³¹ преку неговата неформална работна група за општа еднаквост и борба против трговијата со луѓе. Овој план за акција не само што препорачува специфични активности за државите на ОБСЕ на полето на превенција, заштита и судски прогон, туку исто така испраќа релевантни тела и мисии за надградување на постоечките заложби преку обезбедување на техничка помош на државите - учеснички, како и справување со внатрешно - организаторските прашања, како што е имплементацијата на кодексот на однесување³² и соодветната обука на персоналот.

ОБСЕ/ ОДИХР (Канцеларија за демократски институции и човекови права) (ОБСЕ/ ОДИХР или ОДИХР)

ОДИХР е на челото на меѓународните напори за спречување на трговијата со луѓе и за обезбедување на кооперативен одговор кој на прво место ги става правата на жртвите. ОДИХР создава и имплементира програми против трговијата кои се фокусираат на подигањето на свеста, преиспитување и реформи на законодавството, како и за изградба на капацитетите на НВО за овозможување на советување и директна помош за жртвите.

Преку помагањето во создавањето на национални механизми, ОДИХР се обидува да воспостави кооперативна рамка, преку која државните обврски за заштита на правата на жртвите и за организирање на поддршка се координирани со услугите кои ги пружа граѓанското општество. Активностите против нелегалната трговија на ОДИХР покриваат широк спектар на тематски прашања, но имаат посебен фокус на превенцијата и заштитата на човековите права. Во рамките на СПТФ, ОДИХР, заедно со ЦоЕ и УНОДЦ, ја координираат областа на преиспитување и реформи во законодавството и ги поддржуваат овие напори преку размена на експерти и дополнително политичко лобирање. Со оваа цел, водичот за преиспитување и реформи на законодавството против нелегалната трговија на ОДИХР, е вредна алатка за подигање на свеста за комплексноста на прашањето на нелегалната трговија и потребата за промени во релевантното законодавство.³³

³⁰ Целосните текстови на сите документи се достапни он-лине на: <http://www.osce.org/docs/>

³¹ Види: <http://www.osce.org/docs/english/pc/2003/decisions/pced557.pdf> усвоен од постојаниот совет на ОБСЕ во јули 2003г.

³² Кодексот на однесување на мисиите на ОБСЕ може да се најде на: <http://www.osce.org/secretariate/general/documents/code-conduct.pdf>

³³ Види: <http://www.osce.org/odihr/>

Со цел да одговори на кршењето на човековите права, и да го надмине циклусот на злоупотреба, мора да се развие механизам, преку кој државните актери ќе може да ги исполнат своите обврски за заштита и промовирање на човековите права на лицата со кои се тргувало, во согласност со стратешкото партнерство, со граѓанското општество и сите други актери кои се справуваат со жртвите на трговијата. Со цел да се потпомогне овој процес, ОДИХР создава прирачник за Насоки и принципи за создавање и имплементација на национални механизми за упатување.

Единицата за борба против нелегалната трговија на ОДИХР, сè повеќе се занимава со улогата на клиничка куќа, преку помагање во консултирањето, умрежувањето и размената на податоци, главно во својата работа на мисиите во доменот на ОБСЕ.

Мисии на ОБСЕ на теренот

ОБСЕ изгради широка мрежа на локални точки за борба против трговијата со луѓе (теренски оперативци) со цел да се помогне на земјите членки на ОБСЕ во исполнувањето на нивните заложби за спречувањето и борбата против трговијата со луѓе.³⁴ Мисиите на ОБСЕ на теренот имаат витална улога во работата против нелегалната трговија во нивните земји домаќини, вклучувајќи го набљудувањето и имплементацијата на проектите. Преку Проектниот фонд за борба против нелегалната трговија на ОБСЕ, мисиите на ОБСЕ се охрабрувани и поддржани да создадат и имплементираат проекти против нелегалната трговија со локални партнери.

2.2. Совет на Европа (ЦоЕ)

Како пан-Европска организација, Советот на Европа вклучува, меѓу своите 45 земји членки, земји на потекло, транзит и дестинација на жртвите на трговијата. Борбата против трговијата со луѓе е од големо значење за ЦоЕ и клучно прашање на неговата агенда за заштита на човековите права. Секоја мерка за борба против нелегалната трговија, не треба да влијае на човековите права или на достоинството на луѓето, особено правата на жртвите на трговијата.

ЦоЕ зацрта неколку меѓународни правни текстови кои се однесуваат специфично на трговијата со луѓе, со цел сексуално искористување:

- Препорака бр. Р (2000) 11 за активностите против трговијата со луѓе со цел сексуално искористување од 19.05.2000 г.;
- Препорака бр. Р (2001) 16 за заштита на децата од сексуално искористување;
- Препорака бр. Р 1454 (2002) на Парламентарното собрание на ЦоЕ за кампањата против трговијата со луѓе.³⁵

Други правни инструменти опишани од ЦоЕ се, исто така, релевантни на ова поле, особено оние насочени кон заштитата на човековите права, детските права, социјалните права, жртвите и личните податоци, како и оние кои се однесуваат на корупцијата, организираниот криминал, перењето на пари, компјутерскиот криминал, вклучувајќи ги договорите за меѓународна соработка по кривични прашања.³⁶

ЦоЕ, исто така, создаде група на експерти да ја разгледа важноста на влијанието на новата технологија за трговијата со луѓе, со цел сексуално искористување. Извештајот подготвен од оваа група беше објавен во 2003 г. Исто така, од 2002 г., група експерти се занимава со прашањето на заштита на децата од сексуално искористување.³⁷

³⁴ Види: http://www.osce.org/field_activities/

³⁵ Види: http://www.CoE.int/T/E/human_rights/trafficking/1_overview/introduction.asp#topofpage

³⁶ Види: http://www.CoE.int/T/E/human_rights/

³⁷ За целосниот извештај посетете ја: http://www.CoE.int/T/E/human_rights/trafficking/3_documents/reports/default.asp#topofpage

Конечно, како дел од нивниот придонес на иницијативите на ПзС, ЦоЕ имплементираше пилот проект во Романија и Молдавија - Реформа на кривичниот закон за трговијата со луѓе во југоисточна Европа (исто така познат како Проект Лара). Овој проект имаше за цел да придонесе кон ефикасната криминализација на трговијата со луѓе на регионално ниво и за обезбедување на заштитата на човековите права на лицата со кои се тргувало. По успехот на активностите од пилот-проектот, проектот беше проширен на сите земји на ЈИЕ, со цел да се поддржи реформата на регионалните кривични закони за спречување и борба против трговијата со луѓе. ЦоЕ го лансираше својот проект Лара во јули 2002 г.³⁸

Сепак, ЦоЕ смета дека повеќе не е доволно да се потпираме само на препораките и конкретните активности. Тие сметаат дека е време да се зацрта меѓународен обврзувачки инструмент - Европска конвенција за активностите против трговијата со луѓе. Видувањето на феноменот на нелегална трговија на европската јавност и мерките кои мора да се приспособат кон ефикасна борба, еволуираа, со што станува неопходно формирањето на правно обврзувачки инструмент, насочен кон заштита на правата на жртвите и почитувањето на човековите права, како и соодветна рамнотежа меѓу човековите права и судскиот прогон.

2.3. Меѓународна организација за миграција (ИОМ)

ИОМ е посветен на принципот дека редовната миграција им е од помош на мигрантите и на општеството, и помага во исполнувањето на оперативните предизвици на миграцијата, напредното разбирање на прашањата на миграцијата, охрабрувањето на социјалниот и економскиот развој преку миграција, и за дејствувањето во насока на ефективно почитување на човечкото достоинство и социјала на мигрантите.³⁹ Под насловот Трговија со мигранти, ИОМ е особено загрижен за оние мигранти, кои сега или во минатото биле измамени или принудени во ситуации на економска експлоатација, кои се претвораат во принуден труд, принудно слугување, присила, должнички однос, или други кршења на нивните основни човекови права. Исто така, ИОМ е загрижен за нелегалната трговија бидејќи таа претставува проблем за раководењето со мигрантите во земјите на потекло, како и оние на транзит и дестинација.⁴⁰ ИОМ е активен во активностите против трговијата со луѓе уште од 90-тите години. ИОМ користи сестран пристап за спречување на трговијата како и за заштита на жртвите преку кооперативните партнерства во земјите на потекло, транзит и дестинација.

Превенција

На полето на превенција, ИОМ спроведува информативни кампањи во земјите на потекло за информирање на потенцијалните жртви за опасностите на трговијата и илегалното мигрирање. Активностите за подигање на свеста на ИОМ се фокусираат на школи, урбани и рурални заедници и семејства. Методологијата создадена за секоја целна група, се служи со разни комуникациски активности и повеќе медиумски средства. Преку масовните медиуми информацијата брзо доаѓа до широка публика, додека директните контакти овозможуваат неформален амбиент потребен за подлабоки и отворени разговори.

Помош и заштита

За помош и заштита на жртвите на трговијата со луѓе, ИОМ соработува со НВО, со други меѓународни организации и владини агенции за да обезбеди правно и медицинско советување и други социјални услуги. Безбедни преноќишта и сместување се обезбедува за жртвите и им се нуди доброволно враќање и реинтеграција. Свкупната помош за

³⁸ За повеќе информации за овој проект, види ја страницата на Советот на Европа: <http://www.CoE.int/economiccrime>.

³⁹ Резолуција бр. 923 (LXXI) од 27.11.1995 г.

⁴⁰ За повеќе, види: http://www.iom.int/en/who/main_policies_trafficking.shtml

доброволното враќање и реинтеграцијата која ја нуди ИОМ за жртвите од трговијата, е поврзана со компонентата на реинтеграција во земјата на потекло на жртвата. Пакетот за помош при реинтеграцијата на ИОМ е создаден да се обезбеди достоинствена реинтеграција на жртвата во општеството. Затоа, примателите мора да дадат своја информирана согласност пред да добијат помош.

Новите проекти на ИОМ за превенција и помош за жртвите

Од мај 2001 г., ИОМ имплементира регионален проект, финансиран од СИДА⁴¹ кој на жртвите на трговијата им дава можност за безбедно и достоинствено враќање во нивните земји на потекло, како и психолошко советување и подигање на свеста во засолништето и правно информирање. До јануари 2003 г., проектот ја опфати Албанија, БиХ, Хрватска, ПЈРМ, Молдавија, СЦГ, вклучувајќи го и Косово, Романија и Украина. Проектот имплементираше активности фокусирани на аспектот на превенција на трговијата, преку обезбедување на институционална поддршка на владините и невладините актери, како и на меѓународните организации за развој на ефикасен и координиран систем на испраќање, кој ќе може да ги заштити и да им помогне на жртвите од трговијата.⁴²

Во рамките на СПТФ, ИОМ е водечката агенција за помош при враќањето и реинтеграцијата.

2.4. Канцеларија на високиот комесар за човекови права на ОН (УНОХЦХР)

Мисијата на УНОХЦХР е заштита и промовирање на сите човекови права за сите луѓе. УНОХЦХР се води во својата работа со Конвенцијата на ОН, Универзалната декларација за човекови права и последователните инструменти за човекови права, и Виенската декларација и акциона програма од 1993 г. Промоцијата на универзалната ратификација и имплементација на конвенциите за човекови права е најбитна активност на УНОХЦХР. УНОХЦХР ја базира својата активност на принципот дека човековите права се универзални, неподеливи, меѓузависни и меѓусебно поврзани. Програмата за нелегална трговија на УНХЦР беше формирана во 1999 г. Проектот има четири основни цели:

1. Обезбедување и зголемување на капацитетот на Високиот комесар да обезбеди политика на водство по прашањето на нелегалната трговија;
2. Зајакнување на капацитетот на УНОХЦХР и системот за човекови права на ОН за справување со димензијата на човекови права во нелегалната трговија;
3. Обезбедување на интеграцијата на перспективата на човекови права во работата против нелегалната трговија на други агенции и програми на ОН, и подигање на свеста и познавањето за нелегалната трговија како прашање на човекови права во целиот систем во ОН и
4. Охрабрување на владите и надворешните организации (меѓу-владини организации, меѓународни невладини организации, национални невладини организации и национални институции на човекови права) да го согледаат прашањето на нелегална трговија во својата политика и активности.

До неодамна, програмата за нелегална трговија на УНОХЦХР беше фокусирана на обезбедувањето на стандарди преку формулација на алатки и инструменти на човекови права. Ова беше постигнато со создавање на јасни принципи и насоки со јасни принципи на човековите права и насоки за помош и заштита на жртвите. Во јули 2002 г., Високиот комесар за човекови права ги објави Препорачаните принципи и насоки за човекови права и трговија со луѓе.⁴³ Принципите и насоките се развиени, со цел да се обезбеди

⁴¹ Шведска агенција за меѓународен развој

⁴² За евалуација на проектот на ИОМ, види: Регионална програма на ИОМ против трговијата со луѓе во Западен Балкан, Извештај на СИДА, јули 2003 г.

⁴³ Насоките можат да се најдат на:

[http://www.unhcr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(symbol\)/E.2002.68.add.1.en?opendocument](http://www.unhcr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(symbol)/E.2002.68.add.1.en?opendocument)

практична насока во политиката за превенција на нелегалната трговија и заштитата на жртвите на трговија, базирана на правата. Нивната цел е промовирање и обезбедување на интегрирањето на перспективата на човекови права во националните, регионалните и меѓународните закони, политики и интервенции против нелегалната трговија.

Следната фаза на Програмата ќе се фокусира на превенција, истовремено засилувајќи ја помошта и заштитата на жртвите. Ќе се следи двостран стратешки пристап:

1. Превенција на трговијата: ова подразбира јасно поврзување со сите развојни прашања, вклучувајќи го владеењето на законот, илегалната миграција, принудната работа и родовата дискриминација, кои предизвикуваат ранливост од неколку зла;
2. Заштита на жртвите од трговијата: Ова подразбира зајакнување на правните и политичките иницијативи, како и програми кои ќе овозможат помош и заштита на жртвите од трговијата преку казнување на трговците, и развој на програми за реинтеграција на жртвите, прибежиште, обука и шеми на реинтеграција.

Двостраниот стратешки пристап ќе биде реализиран преку фокусирање на суштинската агенда на човекови права на УНОХЦХР на следните клучни области:

1. Зајакнување на активностите на ОН насочени кон човековите права на државно ниво во рамките на Планот за акција на извршниот комитет на Развојната група на ОН за хуманитарни прашања, преку зголемување на капацитетите на државните тимови и вградување на превенцијата од нелегалната трговија, во контекстот на развојните прашања;
2. Продолжување со мандатните активности и агендата на разните механизми за човекови права и подобро интегрирање на прашањето на нелегалната трговија во работата на Спогодбените тела, Специјалните процедури, Работните групи и Комисијата за човекови права и
3. Зајакнување на партнерствата и соработката, и организациски (интер-агенциски) и тематски (интердисциплинарни теми, како што е нелегалната трговија и родот, малцинствата итн.).

2.5. Детски фонд на ОН (УНИЦЕФ)

УНИЦЕФ работи во сите земји во развој, без оглед на политичките, економските или социјалните системи со цел унапредување на правата на децата и жената на опстанок, развој, заштита и учество според рамките содржани во Конвенцијата за развој на децата (ЦРЦ)⁴⁴ и Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација против жената (ЦЕДАЊ).⁴⁵ Глобално, искуството на УНИЦЕФ во справувањето со трговијата и комерцијалното сексуално искористување на децата во Азија и Западна Африка, се фокусира на подигање на јавната свест, заштита на детските права и подобрување на ситуацијата на децата во ризик.

Во рамките на СПТФ и во соработка со Save the Children, УНИЦЕФ е водечката агенција за подигање на свеста. Тие, исто така, се залагаат за поширок пристап во спречувањето на трговијата со жени и деца преку справување со посочените случаи- преку фокусирање на специјалните мерки за заштита на децата, родовото насилство, развојот на животни вештини на младите за нивна заштита од искористување, вклучувајќи го и ризикот од ХИВ/ СИДА/ полови болести и трговија.

Во соработка со ИЛО и Спасете ги децата, УНИЦЕФ овозможи прашањата на трговијата со деца и заштитата на децата, да бидат ставени на дневниот ред на СПТФ. УНИЦЕФ подготви анализа на ситуацијата и здружено со Save the Children и ИЛО, препорача приоритети и препораки за трговијата со деца и заштита на децата во ЈИЕ.⁴⁶

⁴⁴ Може да се најде на: www.unicef.org/crc/convention.html

⁴⁵ Може да се најде на: www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/

⁴⁶ Може да се најде на: www.seerights.org

Во одговор на барањето на СПТФ и во соработка со владите и НВО од земјите на ЈИЕ, УНИЦЕФ разви насоки за заштитата на правата на децата- жртви на трговија во ЈИЕ,⁴⁷ што е прв чекор на преминот од теорија и стандарди на пракса, со акцент на заштитата и помошта за децата жртви на трговијата од основната идентификација сè до конечната интеграција и санација на детето. Овие насоки се развиени врз основа на релевантните меѓународни и регионални инструменти⁴⁸ кои се потпишани и ратификувани од земјите на ЈИЕ, и во согласност со нив се обврзани да ги преиспитаат/ интерпретираат домашните закони. Насоките ни овозможуваат директен преглед на политиката и праксата неопходни за имплементација и заштита на правата на децата - жртви на трговија. Тие имаат за цел да овозможат водство за владините и државните агенции, меѓународните организации и НВО во развојот на посебни мерки за заштита на децата - жртви на трговијата.

Во соработка со Универзитетот на Колумбија (Њујорк), УНИЦЕФ изврши анализа и процена на постоечките проекти за подигање на свеста и превенција во Албанија, Молдавија и Романија, со цел да ги евалуира ефектите и недостатоците на постоечките пристапи.⁴⁹ Извештајот претставува резултати од истражувањето кое ги анализираше моменталните нивоа на свест на децата, ги споредуваше согледувањата на децата за опасностите на трговијата или работата во странство и анализа на нивните реакции на постоечките иницијативи против нелегалната трговија.

Проекти на регионалната иницијатива на југоисточна Европа против трговијата со луѓе

Во 2001/2002 г. УНИЦЕФ, УНХЦР и ОБСЕ/ ОДИХР ја поддржаа подготовката на заеднички извештај во рамките на СПТФ, Трговијата со луѓе во ЈИЕ, што ја претстави состојбата и реакциите на трговијата со луѓе во Албанија, БиХ, Бугарија, Хрватска, СЦГ, ПЈРМ, Покраината Косово под администрација на ОН, Молдавија и Романија.⁵⁰

Извештајот ги идентификуваше пречките на адекватната заштита и помош за жртвите и содржи препораки за подобрување на моменталните реакции од државните власти, НВО и меѓународни организации на полето на човековите права, посебни мерки за заштита на деца и национални механизми за пренасочување. УНИЦЕФ, УНХЦР и ОБСЕ/ ОДИХР, ја продолжија својата соработка и во 2003 г., преку набљудување на имплементацијата на Националните акциони планови за борба против трговијата во регионот и преку развој на насоките за регионална политика, кои се фокусираат на препораките на претходниот извештај.

Главната цел на проектите на СЕЕ РИГХТС е промоција на промена на политиката во борбата против трговијата со луѓе во ЈИЕ од перспектива на јавна безбедност, преку перспективата на човекови права/ права на децата. Проектот се обидува да:

- Пружи поддршка на развојот и усвојувањето на национални механизми за пренасочување врз основа на принципите и насоките на УНХЦР за човекови права;
- Залагање за сеопфатни програми засновани на човековите права, пристап на трговијата со фокус на заштита на жртвите (вклучувајќи и деца) како сеопфатна

⁴⁷ Насоки на УНИЦЕФ за заштита на правата на децата жртви на трговија во ЈИЕ. Јуни 2003 г. Може да се најдат на: www.seerights.org

⁴⁸ Вклучувајќи ја Конвенцијата за правата на децата (ЦРЦ), дополнителен протокол на ЦРЦ за продажбата на деца, заштитата на деца и детската порнографија, Протоколот на ОН за спречување, намалување и казнување на трговијата со луѓе, особено жените и децата, во дополнение на Конвенцијата на ОН за транс - национален организиран криминал (протокол - Палермо за нелегалната трговија) и ИЛО 182 Конвенција за најлошите форми на детски труд.

⁴⁹ УНИЦЕФ во врска со Училиштето за меѓународни и јавни прашања на Универзитетот Колумбија (мај 2003 г.) не е за продажба: Спречување на трговијата со деца во југоисточна Европа, пробно истражување во Албанија, Молдавија, Романија.

⁵⁰ Барбара Лимановска, Трговијата со луѓе во југоисточна Европа. Моментална ситуација и реакции на трговијата со луѓе во Албанија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Хрватска, Покраината Косово под администрација на ОН, ПЈР Македонија, Молдавија, Романија и Србија и Црна Гора. УНИЦЕФ, УНХЦР, ОБСЕ/ ОДИХР. Белград 2002 г. Извештајот може да се најде на www.seerights.org

стратегија за борба против нелегалната трговија и обезбедување прогон на трговците.

- Обезбеди поддршка на развојот на специјални механизми за заштита на децата жртви на трговијата и
- Развие стратегии за поврзување на активностите за превенција со механизмите за пренасочување.

Како дел на проектот, беше создадена базата на податоци за Трговијата со луѓе во ЈИЕ. Оваа база на податоци има редовно ажуриран инвентар на проекти против нелегалната трговија и активности, како и битни имиња и земји на релевантни државни власти, меѓународни организации и НВО во земјите на ЈИЕ.⁵¹

2.6. Фонд за населението на Обединетите нации (УНФПА)

УНФПА се служи со глобален мандат кој произлегува од Акционата програма на Меѓународната конференција за население и развој, одржана во Каиро во 1994 година, за заштита на репродуктивното здравје и промовирање на репродуктивните права на сите жени и мажи. УНФПА се залага за заштита и промовирање на човековите права на жените, со посебно внимание на искоренувањето на сите форми на насилство врз жените и девојчињата. Родовото насилство е прекршување на човековите права, силно поврзано со репродуктивното здравје, бидејќи најчесто се манифестира во борбата за контрола на женските репродуктивни избори. Во регионот на ЈИЕ, УНФПА, во соработка со агенциите на ОН и НВО, разви одреден број на иницијативи за справување на потребите на репродуктивно здравје на жртвите на трговијата. На пример, во БиХ, УНФПА пружа поддршка за интервенциите насочени кон обезбедување на услуги за репродуктивно здравство на девојчињата и жените со кои се тргувало, кои престојуваат во засолништата на ИОМ како дел од поголема регионална програма против трговијата на ИОМ. УНФПА исто така, пружа поддршка на интервенциите во Косово, каде е единствена организација која пружа поддршка за обука на докторите со приватна пракса, на сексуалните работници да им пружат основни услуги за репродуктивно здравје.

УНФПА, во моментов, развива регионална стратегија за Европа и Централна Азија, врз основа на лекциите научени од претходни искуства и како одговор на новите прашања на полето на популација и репродуктивно здравје. Справувањето со последиците на трговијата ќе биде главен елемент на регионалната стратегија, особено во контекст на човековите права, овозможувањето на репродуктивни здравствени услуги и превенција на ХИВ/ СИДА.

2.7. Високиот комесар за бегалци на Обединетите нации (УНХЦР)

УНХЦР има мандат за предводење и координација на меѓународните акции за заштита на бегалците и справување со бегалски прашања во целиот свет. Главната цел му е да ги штити правата и доброто на бегалците. Тој се труди да обезбеди право на азил и безбедно прибежиште во друга држава за сите, со можност за доброволно враќање дома, за локална интеграција или населување во трета земја. Иако не е неопходно водечки актер на полето на активностите против трговијата со луѓе, УНХЦР се грижи за негативното влијание на трговијата врз лицата, и како таква, во работата на УНХЦР се инкорпорирани одреден број поврзани активности против нелегалната трговија.

Во 2000 г., УНХЦР лансираше глобални разговори за меѓународна заштита, чиј исход е Агендата за заштита. Таа се состои од шест цели и придружни дејства, од кои особено втората цел, заштитата на бегалците во рамките на прекуграничната миграција, се однесува на прашањето на трговијата. Со тоа на УНХЦР, на пример, му ја дава задачата да ги зајакне меѓународните напори за борба против нелегалната трговија и шверцот, да ги истражува и свикува експертските средби, фокусирани на потребите за заштита на деца со кои се тргувало, како и потесна соработка со ИОМ и други слични на УНОХЦР, ИЛО и НВО во развојот на информативната кампања.⁵²

⁵¹ www.seerights.org

⁵² За повеќе податоци види: www.unhcr.ch

УНХЦР е загрижена за документираните докази за зголемувањето на шверцот и за фактот дека барателите на азил и бегалците, меѓу пошироката популација на мигранти, честопати прибегнуваат на вршење услуги за нелегалните трговци и шверцери. Ова може да има особено тешки последици, вклучувајќи и физички повреди, па дури и смрт. Освен тоа, УНХЦР е загрижена дека мерките за борба против трговијата со луѓе може да имаат негативно влијание на барателите на азил и на бегалците и нивната безбедност. УНХЦР целосно го препознава фактот дека трговијата може да предизвика и должничко ропство и робување, како што е јасно прикажано во протоколот-Палермо кој се однесува на нелегалната трговија. Свесни за конкретните импликации врз азилантите и бегалците, УНХЦР соработува со владите и со меѓународните организации во регионалните и националните иницијативи и пружа помош за владите при зацртувањето на релевантното законодавство. УНХЦР е вклучена во обезбедувањето на поврзани активности за обука за судството и јавната безбедност, вклучувајќи ги и граничните власти. Исто така, УНХЦР активно учествува во Женевската меѓувладина организација- Контактна група за трговија со луѓе и шверц со мигранти.

Програмата за одвоени деца во Европа (СЦЕ) е здружена иницијатива на сојузот на организацијата Save the Children и УНХЦР. Програмата има за цел реализација на правата и најдобрите интереси на одвоените деца (деца под 18 години) кои влегле или патувале низ Европа. Едно од достигнувањата на СЦЕ беше и изјавата на добра практика, која дава добро структуриран и сеопфатен збир на принципи (вклучувајќи ги оние кои се однесуваат на трговијата со луѓе) што нуди заеднички стандарди за работата со сите одвоени деца во сите земји.⁵³

2.8. Женски фонд за развој на Обединетите нации (УНИФЕМ)

УНИФЕМ овозможува финансиска и техничка помош за иновативни програми и стратегии кои ги промовираат човековите права на жените, политичкото учество и економската безбедност. Во рамките на системот на ОН, УНИФЕМ промовира општа еднаквост и ги поврзува женските прашања и грижи со националните, регионалните и глобалните агенди, преку промоција на соработката и обезбедувањето на техничка експертиза за родова тенденција и стратегии за зголемување на моќта на жените.

УНИФЕМ поддржува иновативни стратегии од корист за жените во Европа и земјите на ЦИС кои се фокусираат на три основни области: Власта - промоција на лидерството на жените на сите нивоа, и во процесите на пост-конфликтното градење на мирот; Економските права- поддршка на економските права на жените во контекст на процесот на приватизација, глобализација и регионална интеграција; Човековите права- искоренување на сите форми на насилство врз жената и промовирање на човечката безбедност.

Во своите глобални фондови за елиминација на насилството врз жените, УНИФЕМ пружа поддршка за проектите кои се справуваат со сите форми на насилство врз жените, вклучувајќи ја трговијата со луѓе. Во моментот се финансираат тековни проекти во БиХ, Романија и Турција. УНИФЕМ во моментот развива подрегионална програма со цел давање на власт и заштита на женските права во југоисточна Европа, особено заснована врз работата на УНИФЕМ во Косово. УНИФЕМ преговараше со УНОХЦР за можностите за зајакнување на соработката во советувањето и заштитата на женските права, вклучувајќи го и прашањето на трговијата со луѓе.

2.9. Развојна програма на Обединетите нации (УНДП)

УНДП е глобална мрежа за развој на ОН, што се залага за промени и поврзување на земјите со сознанија, искуство и ресурси за помош на луѓето при изградбата на подобар живот. На терен во 166 земји, УНДП се служи со својата глобална мрежа за да му помогне на системот на ОН и нивните партнери во подигањето на свеста и следењето на

⁵³ Види: www.separated-children-Europe-programme.org

напредокот, истовремено поврзувајќи ги и земјите со сознанијата и ресурсите потребни за постигнување на овие цели.

Насочувајќи се кон подобрувањето на регионалната соработка во борбата против трговијата со луѓе, УНДП - Романија започна со имплементација на проект за создавање на повеќе јазичен прирачник за јавна безбедност во регионот на ЈИЕ, со цел создавање на прирачник за регионалните истражувачи што ќе ги развие капацитетите и истражувачките способности на оние кои имаат секојдневна обврска за борба против криминалот на трговија со луѓе, и за подобрување на соработката на специјализираните истражувачи во регионот. Прирачникот, заснован на одредбите на Универзалната декларација за човекови права и Европската конвенција за човекови права и се фокусира на безбедноста и добробит на жртвите, се состои од три основни делови: регионален компендиум на закони и процедури, заеднички одредби за правна помош и оперативни процедурални потреби; дел за најдобри примери кој дава конкретни насоки за третман на жртвите, собирање на информации, меѓународна судска соработка, заеднички про-активни дејства и специјални про-активни истражни техники; и специјални истражни единици на регионалната управа за контакт, обвинители и НВО.

Постои јасна симбиоза меѓу проектот на УНДП и ИЦМПД опишан подолу, бидејќи тие се дизајнирани да ги унапредуваат реакциите на јавната безбедност на трговијата со луѓе. Како поткрепа на погоре кажаното, во рамките на СПТФ се предвидени здружени координирани мерки за проследување од ИЦМПД и УНДП.

2.10. Меѓу - регионален центар за истражување на криминалот на ОН (УНИЦРИ)

УНИЦРИ работи на зајакнувањето на активностите на ОН за превенција и контрола на малолетничката деликвенција и возрасниот криминалитет. Овој институт развива регионална програма, која има за цел намалување на димензиите и последиците на организираниот криминал врз трговијата со деца и млади жени, како и фокусирање на бранот на трговија со луѓе од Украина, Молдавија и Романија, главно преку Унгарија во Австрија, Германија и Швајцарија. Предлогот зацртува три фази (целно ориентирана детална анализа, обука за влијанието на организираниот криминал и законодавната рамка, залагање за меѓуинституционална прекугранична соработка) за поддршка на поефикасните реакции и зајакнување на коалицијата против трговијата со луѓе на главни актери по целата патека на трговијата со луѓе, со цел поефикасно намалување на сериозните последици и димензија на компонентата на организиран криминал во трговијата со луѓе. Проектот треба да започне до крајот на 2003 г.

2.11. Канцеларија на Обединетите нации за дрогата и криминалот (УНОДЦ)

УНОДЦ е глобален лидер во борбата против недозволениот меѓународен криминал и дрогата. Во 1999 г., УНОДЦ ја лансирал глобалната програма против трговијата со луѓе (ГПАТ), кој им помага на земјите - членки во напорите за борба против трговијата со луѓе. Главната цел е расветлувањето на учеството на организираните криминални групи во трговијата со луѓе и промоција на развојот на ефикасни криминално - законски реакции. Протоколот за спречување, намалување и казнување на трговијата со луѓе, особено жените и децата, на Конвенцијата против транс - национален организиран криминал на ОН, служи како рамка и ориентација за програмата.

УНОДЦ/ ГПАТ во моментот работи на проект во Молдавија, со цел за подобрување на кривично - правните реакции на трговијата со луѓе, кој се однесува на учеството на организираните криминални групи преку зајакнување на националната политика и практика. Како дел од ГПАТ, УНОДЦ ги поддржа регионалните активности за обука на спроведувачите на кривичното право, вклучувајќи ја и обуката за молдавските обвинители и судии.

2.12. Меѓународна организација за труд (ИЛО)

ИЛО е специјализирана агенција на ОН која работи на промовирањето на социјалната правда и меѓународно признатите човекови и трудбени права. Во рамките на работата која се однесува на стандардите, ИЛО се среќава со прашањето на трговијата со луѓе во однос на принудниот труд (со главно влијание врз злоупотребата на работници мигранти, како што се жените или автоктоните народи), и како една од најлошите форми на детски труд. ИЛО се справува со трговијата со луѓе преку своите Конвенции за принудната работа (бр.29 и 105)⁵⁴ и Конвенцијата за најлошите форми на детски труд (бр. 182).⁵⁵ ИЛО нагласува дека во европски контекст, трговијата со луѓе, особено жените и децата, постои не само во сексуалната индустрија, туку и во другите сектори, како што е неквалификуваната работна сила и просењето.

ИЛО во моментот развива суб - регионална програма за борба против трговијата со деца и млади луѓе за работна и сексуална експлоатација на Балканот и во Украина. Првата фаза на оваа програма треба да идентификува стратегија за усогласена акција против нелегалната трговија преку анализа на состојбите и проценка на постоечките реакции во регионот. Ова вклучува понатамошен развој на методологијата за брза проценка на ИЛО, за најлошите форми на детски труд, обука за националните партнери, оперативни прегледи, работилници и анализи. Врз основа на лекциите научени од првата фаза, сеопфатната програма за акција е зацртана, која ќе се фокусира на превенцијата и реинтеграцијата што започна есента 2003 г.

ИЛО е учесник во СПТФ и е член на Работната Група за Координација.

2.13. Меѓународен центар за развој на политиката за миграција (ИЦМПД)

ИЦМПД е меѓувладина организација создадена во 1993 г. по иницијатива на Швајцарија и Австрија, со седиште во Виена. Целта на организацијата е промовирање на сеопфатната и одржлива политика за миграција, и функционирањето како механизам за размена на услуги за владите и организациите, главно за прашања кои се однесуваат на европската миграција.

Во рамките на СПТФ, ИЦМПД е главната агенција за обука и размена и развива сеопфатна регионална програма за обука и градење на капацитетите за трговијата која се однесува на владите на ЈИЕ и релевантните актери (вклучувајќи и претставници на владите, јавната безбедност, судството и НВО). Целите на оваа програма, која се имплементира во соработка со СЕКИ центарот и ИОМ, се заштита на структуриран и траен процес на обука и размена меѓу земјите на ЈИЕ, развој на најдобра практика во регионот и унапредување на регионалната соработка меѓу сите инволвирани актери и земји. Почетниот состанок на високи експерти, кој ќе ги собере владините координатори и службеници во јавната безбедност, претставници на судството и НВО на 13-те земји - учеснички од ЈИЕ, беше одржан во Букурешт во септември 2002 г. Учесниците се согласија за националните и регионалните приоритетни потреби на полето на градењето на капацитети и обуката и ги идентификуваа следните чекори во насока на имплементација на нивниот НПА против трговијата со луѓе.

Во оваа рамка, под-програмата Развој на моделот за обука на полицијата против трговијата со луѓе, имплементиран во соработка со австриското Министерство за внатрешни работи, беше лансиран во ноември 2002 г. На истиот колосек е програмата со експертски придонес од ЦоЕ и Канцеларијата на ОН за дрога и криминал (УНОДЦ) за развој на модели за обука на обвинителите и судиите за справување со трговијата со луѓе. Исто така, специјална веб - страница со ограничен пристап за зајакнување на капацитетите преку обука и соработка за борбата против трговијата со луѓе, беше отворена во април 2003 г.⁵⁶ Службата на веб-страницата, како центар на информативни

⁵⁴ Текстот на Конвенцијата може да се најде на www.ilo.org/public/english/standards/norm/whatare/fundam/

⁵⁵ Текстот на Конвенцијата може да се најде на www.ilo.org/public/english/standards/ipecc/ratificatio/convention/text.htm

ресурси за активности за обука и соработка меѓу учесниците на сеопфатната програма за обука и јакнење на капацитетите, но и за другите релевантни актери на теренот. ИЦМПД презема општо набљудување и корекции на сите под-моделни за јакнење на капацитетите, обука и соработка во земјите/ териториите учеснички, вклучувајќи ја поддршката за имплементација на национално ниво, онаму каде таа е потребна.

2.14. ЕУРОПОЛ

ЕУРОПОЛ е организација за јавна безбедност на Европската унија која претставува служба за кривично разузнавање. Нејзината цел е подобрување на ефикасноста и соработката меѓу надлежните власти на земјите - членки за спречување и борба против сериозниот меѓународен организиран криминал. Мисијата на ЕУРОПОЛ е да се даде значителен придонес кон активностите од областа на јавната безбедност на ЕУ за борба против организираниот криминал, со акцент на криминалните организации.

ЕУРОПОЛ ги поддржува земјите - членки на ЕУ преку:

- Овозможување на размена на податоци (лични и не-лични), во согласност со националните закони, меѓу офицерите за врска, прекомандувани во ЕУРОПОЛ од 15-те земји - членки, 5 земји - кандидати (Естонија, Полска, Чешката Република, Унгарија и Словенија) и Норвешка, како претставници на различни национални агенции за јавна безбедност;
- Обезбедување на оперативна анализа како поддршка на операциите и стратешките извештаи и анализи на криминалот на земјите - членки, врз основа на податоците и разузнавачките податоци доставени од земјите - членки, усогласени од ЕУРОПОЛ или собрани од други извори;
- Обезбедување на експертиза и техничка поддршка за истрагите и тековните операции изведени од агенциите за јавна безбедност на земјите - членки, под надзор и законска одговорност на земјите - членки.

Дефиницијата на ЕУРОПОЛ за трговија со луѓе:

Трговијата со луѓе (ТХБ) значи подложување на некое лице на нелегално располагање на други лица, преку употреба на насилство или зло, или преку злоупотреба на авторитет или интрига, особено во поглед на искористувањето на проституцијата, формите на сексуално искористување или напад на малолетници или трговија со напуштени деца.

Овие форми на искористување исто така вклучуваат и производство, продажба или дистрибуција на детски порнографски материјал.⁵⁷

3. Невладини организации

3.1. Фондацијата Ла Страда

Најактивната НВО на полето на спречување на трговијата со луѓе, помош на жртвите и реинтеграција е фондацијата Ла Страда.⁵⁸ Ла Страда работи како мрежа на независни организации во земјите на Централна и Источна Европа (Полска, Чешката Република, Украина, Бугарија, Белорусија, БиХ, ПЈРМ и Молдавија). Ла Страда соработува со владините институции и меѓународни организации и користи мрежа на локални НВО за поддршка на нејзината работа.

Програмата Ла Страда се труди да го направи видливо тргувањето со жени, како и да влијае на властите и јавното мнение, да се осврне на темата од перспективата на човекови права. Програмата, исто така, се обидува да ги насочи жртвите кон мрежите за поддршка и да ги едуцира жените и девојчињата за потенцијалните опасности од трговијата со луѓе. Потребите и правата на жените ја претставуваат почетната точка на сите активности.

Програмата Ла Страда функционира под постојана троделна кампањска структура со цел најефикасно да ги покрие сите аспекти на трговијата. Кампањата за печат и лобирање,

⁵⁶ www.anti-trafficking.net

⁵⁷ Од Е-маил добиен од ЕУРОПОЛ на 22 мај 2003 г.

⁵⁸ Види: www.soros.soros.org/women/html/info_trafficking.html

работи на подигањето на јавната свест и го претставува пред националните власти прашањето на трговијата со луѓе, како сериозно нарушување на човековите права. Кампањата за превенција и едукација, работи со потенцијалните жртви на трговијата со цел да едуцира за опасностите од трговијата со луѓе. Освен тоа, директната телефонска линија нуди совети и сигурни податоци за жените кои размислуваат за мигрирање во Западна Европа. Кампањата за социјална помош работи за помош на лица со кои се тргувало. Преку памфлетите и жешката линија, тие нудат директна помош и советување, но може и да ги упатат жените со кои се тргувало, на мрежа на професионалци кои даваат правна, емотивна, медицинска и практична помош. Ла Страда може да понуди помош и за жените кои сакаат да поднесат обвинение против лицата кои тргувале со нив.

3.2. Меѓународен католички комитет за миграција (ИЦМЦ)

ИЦМЦ нуди итна помош и промовира трајни решенија за бегалците, внатрешно раселените лица, повратниците и мигрантите, фокусирајќи се на најранливите во рамките на овие популации. ИЦМЦ се залага за заштита на правата и достоинството на лицата со кои се тргувало, во меѓународните, регионалните и националните форуми, како што е Генералното собрание на ИОМ, Комисијата за човекови права на ОН и ИЛО. На Балканот, ИЦМЦ дава поддршка за развој на локалните капацитети за пружање помош, заштита и трајни решенија за лицата со кои се тргувало.

Од 1999 г. до 2002 г., ИЦМЦ соработуваше со ИОМ во нудењето заштита и помош за жените жртви на трговија во Албанија. Центарот за бегалски и миграциски студии на ИЦМЦ во Албанија, имаше битна советодавна улога во создавањето на Мрежата АТАЦ (Сите заедно против трговијата со деца), Коалицијата на меѓународни организации и НВО кои работат на спречувањето на трговијата со деца во Албанија, преку давање на правна експертиза и општо советување. Една од постојаните грижи на центарот е прашањето на трговијата со жени и деца од албанските, ромските и египќанските заедници - социјално и економски најзагрозените зедници во Албанија (и во целиот регион).

ИЦМЦ игра важна улога во активностите против трговијата со луѓе во Хрватска. ИЦМЦ и Женска соба, со Ла Страда во Чешката Република координираа и организираа серија на тренинзи за мрежата за борба против трговијата, ПЕТРА, дизајн, имплементација и набљудување на локалните кампањи за запознавање, превенција и информација, СОС - линија и упатства за работата со медиумите.

ИЦМЦ учествува во експертскиот координативен тим на СПТФ. ИЦМЦ е координатор на тимот за програмите за заштита на жртвите. Во име на СПТФ, ИЦМЦ и ИОМ соработуваа на формирањето на регионалниот центар за национални мрежи за заштита и помош за жртвите, со седиште во Белград.

Во моментов, ИЦМЦ имплементира програми против трговијата со луѓе во Индонезија, Либан, како и во ЈИЕ.⁵⁹

3.3. Транс-национална превенција на Сида/ полови болести кај проститутките-мигранти во Европа (ТАМПЕП)

ТАМПЕП е проект за зголемување на моќта и самовербата меѓу проститутките-мигрантите. Тој врши едукација на социјалните и медицинските институции за подобро одговарање на здравствените потреби на мигрантите - сексуални работници. ТАМПЕП е референтна точка за мигрантите - сексуални работници, бидејќи ги запазува варијациите и миграцијата во земјите во кои функционира проектот. Тој ги истражува социјалните, законските и работните услови на мигрантите - сексуалните работници, преку редовна теренска работа во разните средини за проституција. ТАМПЕП во 1993 г. започна да работи во 4 држави во Европа: Холандија, Италија, Германија и Австрија. Тоа е модел на

⁵⁹ За натамошни податоци посетете ја веб - страницата на ИЦМЦ на: www.icmc.net

интервенција кој работи со повеќе од 20 различни националности на жени и трансексуалци од централна и источна Европа, југоисточна Азија, Африка и Латинска Америка.

Во 2000 г., ТАМПЕП започна да ја шири својата мрежа за вклучување на земји од источна Европа, како и земјите - членки на Европската унија. Во 2001 г., започна со изградба на мрежа на организации во источна Европа, вклучувајќи ги и Романија и Бугарија, за обезбедување на моментално соодветна едукација за ХИВ/ сексуално преносливите болести, ресурси и материјали за мигрантите - сексуалните работници/ жените со кои се тргувало. Тие создадоа материјали за информација на десет различни јазици.⁶⁰

3.4. Сојузот Save the Children

Во 2001 г., Save the Children ја идентификуваше трговијата со деца како еден од приоритетите во ЈИЕ и во март 2001 г. го објави извештајот Трговијата со деца во Албанија.

Во мај 2002 г., Save the Children лансираше 18-месечна Регионална програма за одговор на трговијата со деца, која имплементира 6 пилотски интервенции против трговијата со деца, фокусирана на деца со висок ризик или со кои се тргувало, преку националните канцеларии на Save the Children и локалните партнери за имплементација во Албанија, Хрватска, на Косово, Црна Гора, Србија и Романија. Пилот - проектите во дијапазон од подигање на свеста кај високо ризичните групи сè до обезбедување на директно советување и помош за реинтеграција за жртвите на трговијата.

Во октомври 2002 г., Save the Children лансираше едногодишен Проект за трговијата со деца во централна и југоисточна Европа и балтичките земји, координиран од Save the Children- Романија. Тие подготвуваат истражувачки извештај за трговијата со луѓе во соработка со партнери од Албанија, БиХ, Бугарија, Хрватска, Естонија, Литванија, Македонија, Молдавија, Романија, Србија и Словенија. Заедно со УНИЦЕФ, Save the Children спроведе истражувачки проект за трговијата со деца и најлошите форми на детски труд во Босна и Херцеговина.

Save the Children - Романија спроведува и брза проценка за трговијата со деца во Романија - во соработка со ИЛО/ ИПЕЦ и Институтот за истражување на квалитетот на живот - и подготвува национален извештај за трговијата со деца за комерцијално сексуално искористување, во соработка со меѓународната НВО - Крај за детската порнографија и трговија. Во април 2003 г., Save the Children го лансираше проектот Европска мрежа против трговијата со деца (координиран од Save the Children - Италија, вклучувајќи ги Грција, Романија, Бугарија, Шпанија, Данска и В. Британија), кој ќе ја овозможи размената на податоци, истражувањето, документирањето и техничката поддршка за борбата против трговијата со деца. Во рамките на СПТФ, Save the Children се фокусира на истражување и подигање на свеста за трговијата со деца, а со ИЦМЦ и други, го поддржуваат зголеменото учество на НВО во активностите на СПТФ.

3.5. Меѓународен одбор за истражување и размена (ИРЕЦ)

Во септември 2001 г., ИРЕЦ, НВО со седиште во САД, започна со регионалната иницијатива за зголемување на моќта на жените, финансирани од Американскиот оддел за труд. Програмата го промовира зголемувањето на моќта на жените од одредени земји за поранешниот Советски сојуз и ЈИЕ, особено Руската Федерација, Бугарија, Романија, Молдавија, Литванија и СЦГ, со цел за спречување на трговијата пред жените да ги напуштат своите земји. ИРЕЦ соработува со локалните организации во овие земји на имплементирање на сеопфатната програма против нелегалната трговија со четири главни подрачја на дејствување: 1. Обезбедување на обука за основни работни способности и помош при рангирањето; 2. Зголемување на моќта на загрозените жени преку обука и правна и психолошка помош; 3. Зголемување на свеста за потенцијалните

⁶⁰ За повеќе податоци посетете ја страницата: www.tampep.com/

шеми на трговија преку кампањи насочени кон целните групи и 4. Обука во малите претпријатија и грантови за поддршка на жените директори за создавање на одржливи претпријатија.

3.6. Локални невладини организации

На локално ниво, главно женските организации се занимаваат со проблемот на трговијата со луѓе. Некои од нив главно работат на подрачја на насилство врз жените и женските права, додека други раководат со засолништа за жртвите на насилство. Организациите за човекови права и организациите за правата на мигрантите сеуште сметаат дека нелегалната трговија е повеќе прашање на општо насилство отколку злоупотреба на човековите права, и вообичаено го оставаат на женските групи.

Умрежувањето на невладините организации на регионално ниво е мало, особено меѓу земјите на потекло и дестинација. Сè до сега, сите иницијативи за умрежување се подигнати од локалните групи кои сакаат да остварат контакт со слични организации или партнерски организации во други земји, со малку поддршка од нивните влади и вклученост на само неколку меѓународни организации, како што е ОБСЕ/ ОДИХР. Поблиска соработка и размена на идеи беа можни само за НВО поврзани со Ла Страда или ТАМПЕП. Сепак, дури и овие мрежи се организирани повеќе од практични причини, за да овозможат директна поддршка за лицата со кои се тргува и за да организираат активности за превенција и подигање на свеста - отколку за да создадат коалиција на НВО со сеопфатна регионална програма и пристап.

Првата регионална конференција на локални НВО од ЈИЕ се одржа во Белград, во ноември 2002 г., со помош на ОБСЕ. Повеќе од 30 локални НВО кои работат со трговијата со луѓе од целата ЈИЕ учествуваа на конференцијата и се согласија за создавање на неформална мрежа на локални НВО, мрежа за борба против трговијата со луѓе (@net). УНИЦЕФ, ОБСЕ и експерти од проектот СЕЕ РИГХТС беа поканети од НВО, да присуствуваат на конференцијата за да се обезбеди координација со СПТФ и меѓународните организации. НВО идентификуваа три приоритети за регионална соработка: размена на податоци; обезбедување на услуги за жртвите на трговијата и претставување и лобирање за политиката.

Учеството на локални заедници и локални НВО во работата против трговијата со луѓе е круцијална за одржливост на активностите против трговијата со луѓе. Локалните организации се во најдобра позиција да се залагаат за човековите права на жртвите и да им обезбедат неопходна поддршка. Тие, исто така, можат да создадат нови програми и нови пристапи и да одговорат на промените во ситуацијата и разработените шеми на трговија. НВО ќе бидат единствените валидни партнери за владите по напуштањето на регионот на меѓународната заедница.

4. Регионална студија - операција Мираж - акција на регионалната јавна безбедност

Во септември 2002 г., центарот СЕКИ организираше регионална акција против трговијата и шверцот, наречена Мираж.⁶¹ Операцијата ги вклучи јавната безбедност, НВО и ИОМ од земјите - членки на СЕКИ: Албанија, БиХ, Бугарија, ПЈРМ, Грција, Унгарија, Молдавија, Романија и Турција. Украина, Србија и Црна Гора и Мисијата на ОН во Косово учествуваа во операцијата како партнери. Главните цели на операцијата Мираж беа:

- Идентификување на жртвите на нелегалната трговија и обезбедување на нивната репатријација;
- Идентификување на криумчарените лица;
- Идентификување на криминалните групи вмешани во трговијата со луѓе и/ или шверцот со луѓе и
- Започнување на здружена истрага против нив.

⁶¹ Сите податоци и бројки се земен од операцијата Мираж, обид на СЕКИ да се бори против прекуграничниот шверц со луѓе и нелегалната миграција. Извештај за евалуација, СЕКИ, Букурешт, објавен во јануари 2003 г.

Операцијата започна со полициски рации низ целиот регион во места како што се барови, мотели, хотели, дискотеки, ноќни клубови, паркинзи, гранични точки и други места за кои полицијата има информации дека се врши трговија, шверц и други поврзани илегални активности. ИОМ и, во некои земји, локалните НВО беа известени и подготвени да ги згрижат жртвите кои може да бидат идентификувани за време на операцијата.

Резултатот на операцијата Мираж отвори неколку прашања кои беа поврзани со бројот на жртви на трговијата со луѓе во регионот и со ефикасноста на пристапот на јавната безбедност во формата која ја имаше во текот на операцијата Мираж.

Од документите издадени од СЕКИ, како и разговорите со службениците на СЕКИ, се чини дека тие ги потврдија и променија проценките за бројот на жртви на трговијата во регионот. Проценките на ИОМ од 2001 г., цитирани од СЕКИ во нивните документи, покажуваат дека на Балканот се тргува со околу 170,000 луѓе годишно⁶². Истовремената имплементација на операцијата во сите земји и нејзината цел требаше да бидат најноторните места за нелегалната трговија, па така, бројот на жртви на кои им беше пружена помош (само 63) е изненадувачки.

Исто така, изненадува процентот на жени и девојчиња кои се идентификувани од испитуваните осомничени жртви. За време на 2000 г., 35% од сите осомничени жртви на трговијата на кои им пријде полицијата (мигранти - сексуални работници најдени од полицијата во баровите и кои се осомничени како жртви на трговијата со луѓе) беа идентификувани како такви и им беше пружена помош во земјите на дестинација, од кои 7% примаат долгорочна помош за реинтеграција⁶³. За време на операцијата Мираж, само 237 жртви беа идентификувани како такви (14% од 1.738 жени повикани на повторен разговор од полицијата за кои се сомнева дека се жртви на трговијата), а само 63 жртви добија помош (што претставува 4% од повторно повиканите осомничени жртви на трговија, од кои сите се адолесцентки под 18 години).

Резултатите на Операцијата Мираж:

- Извршена е проверка на 20.558 места;
- Испитани се 13.000 жени и деца;
- 1.738 лица се повикани на повторен разговор (осомничени жртви; лица чиј идентитет и престој во земјата беа проверувани);
- Идентификувани се 273 жени и деца со кои се тргувало (14% од осомнените жртви);
- ИОМ и НВО помогнале на 63 жртви на трговијата (4% од осомнените жртви);
- 174 жени се подложени на превентивни мерки (забрането им е да влегуваат или да ја напуштат земјата);
- Идентификувани се 293 трговци со луѓе

⁶² Од истиот извор.

⁶³ Барбара Лимановска, Трговијата со луѓе во југоисточна Европа. Моментална ситуација и реакции на трговијата со луѓе во Албанија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Хрватска, Покраината Косово под администрација на ОН, ПЈР Македонија, Молдавија, Романија и Србија и Црна Гора. УНИЦЕФ, УНОХЦХР и ОБСЕ/ОДИХР Белград 2002 г. Извештајот може да се најде на www.seerights.org

Извешатајот изготвен од СЕКИ по операцијата е доста воопштен и не обезбедува информации за неколку прашања:

- Информација за жртвите и сторителите не е издвоена според полот, возраста и земјата на потекло;
- Не постои јасно разграничување меѓу податоците за шверцот и трговијата;
- Не постојат податоци за бројот на кривични постапки против сторителите и правните основи за тие случаи и
- Не постојат конкретни податоци за природата на административните мерки кои се преземени против жените и нивните основи.

Постојат неколку можни објасненија за огромните недоследности меѓу бројот на осомничени жртви и реални жртви на кои им е помогнато во регионот и резултатите на операцијата Мираж:

- Бројот на жртви драстично се намали во последната година;
- Трговците го променија својот *modus operandi*, така што полициските рации за време на операцијата Мираж опфатија погрешни места;
- Операцијата Мираж не беше создадена да ги идентификува и да им помогне на жртвите на трговијата;
- Операцијата Мираж беше создадена да идентификува и да им помогне на жртвите од трговијата, но не успеа во тоа, и не ги даде очекуваните резултати;
- Иако организирана соодветно на регионално ниво, операцијата Мираж не беше соодветно имплементирана на локално ниво и
- Традиционалниот пристап на јавната безбедност, како што беше предложено од операција Мираж и имплементиран од локалната полиција, повеќе не е ефикасен.

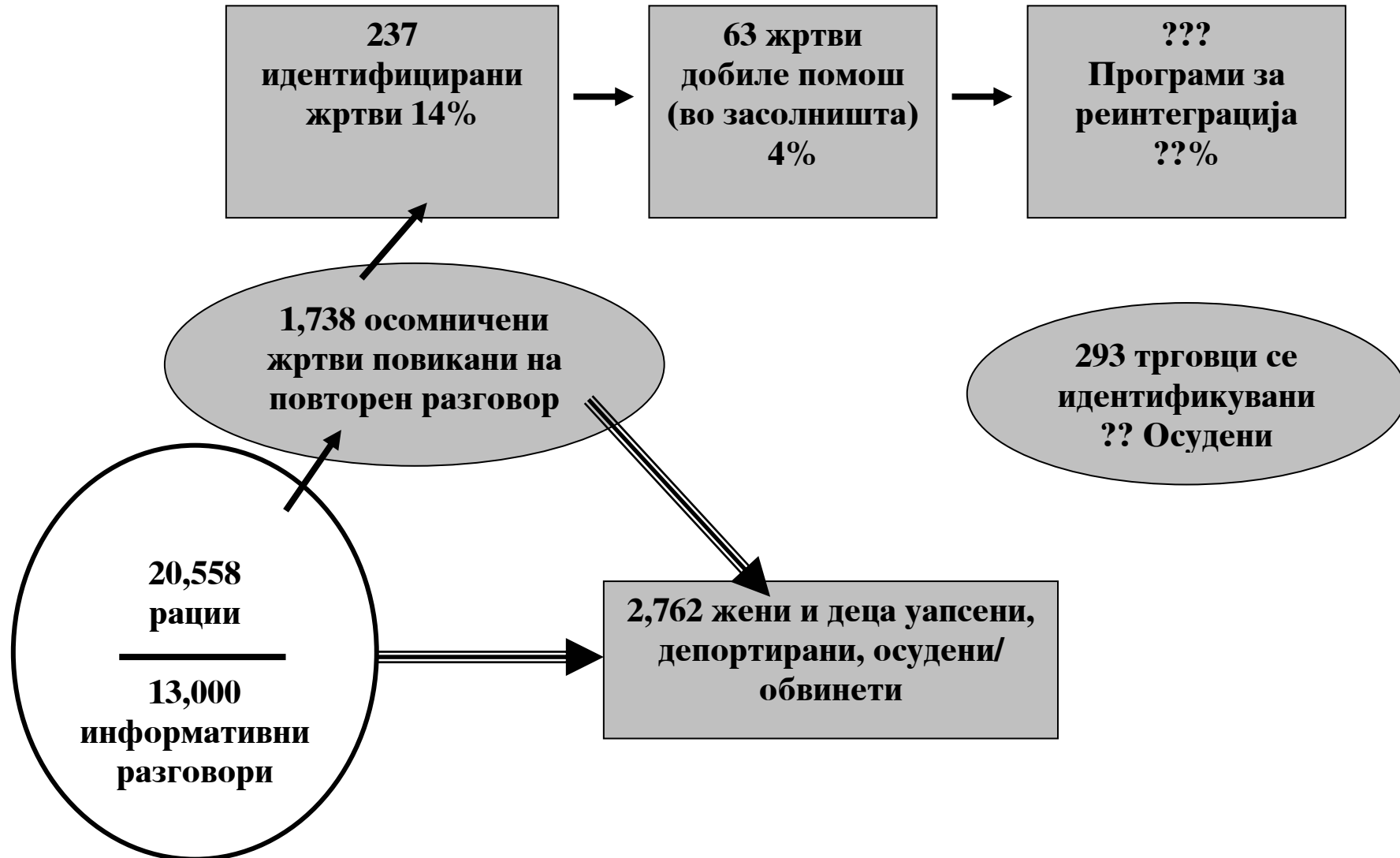
Во некоја мерка, сите објасненија погоре се точни. Како што ќе се види во издвоените примери од земјите во регионот во текот на извештајот, трендовите во трговијата се менуваат. Има намалување во (регистрираните) бројките на жени и девојчиња кои примиле помош по тргувањето кон и низ Балканот. Сегашните акции на полицијата против трговијата со луѓе се покажале како неефикасни за идентификувањето на жртвите на трговијата.

Загриженоста за резултатите на операцијата Мираж им беше предочена на претставниците на центарот СЕКИ, на евалуативниот состанок за операцијата Мираж, организиран од центарот на почетокот на 2003 г. Препораките предложени на овој состанок од страна на претставниците на ОБСЕ/ОДИХР и УНИЦЕФ се засноваа врз Препорачаните принципи и насоки за човековите права и трговијата со луѓе на УНОХЦХР:

- Фокусирање единствено на борбата против трговијата со луѓе, одвојувајќи ја од другите форми на криминал;
- Детални инструкции за третманот на жртвите и меморандуми на разбирање меѓу државните аудиторiums и пружатели на услуги во сите земји - членки на СЕКИ;
- Размена и соработка со сите релевантни партнери во националните механизми за пренасочување;
- Развој на јасни инструкции и насоки за идентификација на жртвите;
- Обезбедување на идентификацијата и посебниот третман за деца врз основа на насоките на УНИЦЕФ за заштита на правата на децата- жртви на трговијата во ЈИЕ;
- Обезбедување на адекватен третман на жртвите и потенцијалните жртви и
- Сегрегација на податоците.

РЕЗУЛТАТИ НА ОПЕРАЦИЈА МИРАЖ

Септември 2002

Поранешна Југословенска Република Македонија

Поранешната Југословенска Република Македонија (ПЈР Македонија) граничи со Албанија, Бугарија, Грција и Србија и Црна Гора (СЦГ). Од двата милиона население, 65% се етнички Македонци, 23% етнички Албанци, и останатите се Турци, Роми и Срби.

Во времето на стекнување на независност во ноември 1991 г., Македонија беше најмалку развиена од југословенските републики. Недостигот на инфраструктура, санкциите на ОН врз Федеративната Република Југославија (ФРЈ), еден од најголемите пазари и Грчкото економско ембарго поради несогласувањето, поради уставното име и знаме на државата, го спречуваа економскиот раст до 1996 год. БДП растеше, последователно на тоа, секоја година сè до 2000 год. Потоа, внатрешниот етнички конфликт во 2001 год., ги запре економските реформи. Економијата се намали поради намалената трговија, редовните затворања на границите, зголемениот дефицит поради трошоците за безбедносни потреби и несигурноста на инвестициите. Растот едвај беше вратен во 2002 год. Невработеноста од една третина од вкупната работна сила, останува критичен проблем.³⁵⁵ Водени се разговори меѓу ПЈР Македонија, НАТО и ЕУ за пристапување во овие организации. ПЈР Македонија е член на Партнерството за мир и во 2001 г., потпиша Договор за стабилизација и асоцијација со ЕУ.

Како резултат на етничкиот конфликт од 2001 г., активностите против трговијата со луѓе беа запрени неколку месеци. Бидејќи поголемиот дел од тргувањето се случува во западниот дел од земјата (територијата со најмногу немири и конфликт), сè уште е многу тешко да се добијат информации за трговијата со луѓе. Освен Тетово и Гостивар, полициското присуство сè уште не е целосно обновено во западниот дел на ПЈР Македонија.

1. Миграцијата, проституцијата и трговијата со луѓе

Нелегалната миграција е признат проблем во ПЈР Македонија, која е транзитна земја за мигрантите од Источна Европа, кои се обидуваат да дојдат на запад, како и за мигрантите од Блискиот Исток и Африка, кои се служат со турско - бугарско - македонскиот коридор за патувањето на запад. Границите кои најчесто се поминуваат нелегално се оние со Грција (40%) и Србија (47%). Албанската граница поретко се минува нелегално (10%). Има многу повеќе мигранти мажи отколку жени. На пример, во 2001 г., 3.400 романски мажи и 650 жени беа запрени на границите на ПЈР Македонија, додека 550 мажи и 50 жени беа Молдавци.³⁵⁶ Нема податоци за бројот на потенцијални жртви на трговијата меѓу нелегалните мигранти.

Проституцијата во ПЈР Македонија не е криминализирана, но се смета за кршење на јавниот ред. Посредувањето во проституцијата и сводничењето се кривични дела. Според невладините организации, главната активност на полицијата во врска со проституцијата се обиди за фаќање на жени на дело за да докажат трговија, вклучувајќи и справување со насилството врз жените и децата, лошите економски услови, имплементирање на законодавството против дискриминацијата, сè до мошне конкретни мерки на полето на јавната безбедност. Подобрувањата во јавната безбедност ќе ги опфатат каналите на шверц, проверките на возилата и телефонските броеви поврзани со шверцот, и испитување на посетителите на ноќните клубови, баровите и мотелите. Овие активности треба да бидат имплементирани од Министерството за труд и социјална политика и Министерството за внатрешни работи.

Националните планови за акција (НПА) стипулираат создавање на транзитен центар за помош и поддршка за жртвите на трговијата, што ќе обезбеди сместување, храна, преведувачи и информации за правата, социјална и здравствена заштита и правна помош. Таквиот центар ќе биде под надлежност на Министерството за внатрешни работи,

³⁵⁵ Види страна: www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/mk.html

³⁵⁶ Статистика од 2002 г. Податоци од канцеларијата на ИОМ во Скопје, 12.10.2002 г.

Министерството за труд и социјална политика, Министерството за здравство и Министерството за правда.

Делот на НПА за враќање и реинтеграција има за цел да обезбеди право за враќање и реинтегрирање на жртвите во нивните татковини. Специфичните активности го вклучуваат и финансискиот аспект на враќање, потпишувањето на билатерални договори за враќање, воспоставување на соработка меѓу транзитните центри (засолништа) и НВО, како и подготовка на програмата за репатријација на жртвите во трети земји. Одговорноста за овие активности ја сноси Министерството за внатрешни работи.

Меѓународната соработка, како дел од НПА, се однесува на билатералната и регионалната соработка меѓу агенциите за јавна безбедност, за затворање на каналите на трговија и размена на податоци, кои ќе доведат до судски прогон. Само една точка се однесува на соработката меѓу владата и ОБСЕ, ИОМ и СЕКИ - со цел да се обезбеди соодветна грижа, враќање и реинтеграција на жртвите, особено на ризичните групи, како што се жените и децата. Овие активности се одговорност на Министерството за правда, на Министерството за внатрешни работи и на Министерството за надворешни работи.

Образовните одредби се фокусираат на соработката меѓу владините и невладините агенции и обезбедувањето на обука и податоци за сите институции вклучени во активностите против трговијата.

За ефикасна соработка во активностите против трговијата, ќе биде формирана централна база на податоци за поединците и групите кои се занимаваат со трговија со луѓе; забележаните случаи, податоците за прекршоци и кривични дела, обвиненијата од канцеларијата на Јавниот обвинител и кривичните пресуди. Таа база на податоци ќе биде ставена во сооднос со податоците за возраста, полот, националноста и социјалното потекло.

Одделението за борба против трговијата со луѓе при Министерството за внатрешни работи е одговорно за оперативните активности кои водат до идентификација и судски прогон на трговците. Истото одделение е одговорно за создавање на базата на податоци и за водење на Националниот комитет за сузбивање на трговијата со луѓе во ПЈР Македонија. Националниот комитет, од своја страна, ќе соработува со НПА и со владините и невладините агенции вклучени во имплементацијата на НПА, и ќе подготвува годишни извештаи.

Македонскиот НПА е истовремено многу воопштен и многу детален. Од една страна тој детално ги опишува активностите кои треба да се преземат од страна на Министерството за внатрешни работи. Од друга страна, тој ги опишува одговорностите и надлежностите на другите министерства на многу воопштен начин. Впечатокот е дека НПА е создаден главно за агенциите за јавна безбедност да преземат одредени мерки и дека неговата агенда е предводена од пристапот на прашањето на трговијата со луѓе од аспект на јавната безбедност, со малку внимание на другите аспекти на работата за борба против трговијата со луѓе. На пример, нема ништо во НПА што се однесува на мерките за заштита на човековите права за жртвите на трговијата, особено посебните мерки за помош и заштита на децата жртви. Не постои ни буџет за имплементација на активностите кои се предвидени во НПА.³⁶⁰

2.2. Законодавството за борба против трговијата со луѓе

Националниот совет за трговија со луѓе и нелегална миграција, назначен од владата во февруари 2001 г., организираше интердисциплинарен комитет под водство на Министерството за правда за хармонизација на македонските закони со барањата на протоколите на Палермо. Правната форма треба да вклучува:

³⁶⁰ Во 2003 г., наводно, Националната комисија го доби официјалниот НПА преку идентификација на приоритетите меѓу активностите зацртани во него. Податоците се земени од ОБСЕ, Џералдин Бјелерстед, писмо од 21.08.2003 г.

- Воведување на новото кривично дело - трговијата со луѓе - во кривичниот законик, според дефиницијата во протоколот на Палермо за трговија со луѓе, како и додавање на казната на постоечките одредби за организирани форми на трговија со луѓе;
- Воведување на кривичното дело - нелегално минување на границата;
- Амандман на Законот за кривична постапка, со кој ќе се овозможи истражување на сите форми и активности на организиран криминал и вклучување на нови истражувачки техники (електорнски и други форми на набљудување);
- Модификација на постоечката регулатива за трудова и здравствена инспекција за зголемување на можноста за идентификување на лицата со кои се тргува, преку воведување на промени во Трудовиот законик и здравственото законодавство и преку издавање на работни дозволи и
- Подобрување на меѓународната соработка со други земји со цел екстрадиција на трговците.

ПЈР Македонија го потпиша, но сè уште не го ратификуваше протоколот на Палермо. Новиот член за трговијата со луѓе (член 418а од Кривичниот закон) е зацртан од интердисциплинарниот комитет и е поднесен пред Собранието во 2001г. Овој член стапи на сила на 25.01.2002 г.

Законот, како кривично дело, ја идентификува свесната употреба или овозможување на други да ги употребуваат сексуалните услуги на жртвите на трговијата. Казната е затвор од 6 месеци до 5 години. Кога жртвата е дете, казната не е помала од 5 години затвор.

Во ПЈР Македонија, проституцијата не е криминализирана, но посредувањето и сводничењето е забрането. Промените на законите за проституција и можностите за легализација на проституцијата се предмет на дискусија во ПЈР Македонија, и од нејзината независност, тие промени двапати се предлагани пред Собранието (во 1994 г. и 1998 г.), но не биле усвоени. Трговијата со луѓе може да се суди и според разни други членови на Кривичниот закон, вклучувајќи го и нелегалното минување на државните граници (член 402), принудувањето (член 139), нелегалното лишување од слобода (член 140), киднапирањето (член 141), посредувањето во спроведување проституција (чл.191), изнаоѓањето и овозможувањето на сексуален чин (чл. 192), малолетничкото силување на беспомошно лице (чл. 187), сексуалниот напад врз дете (чл. 188) и засновањето на робовски однос и транспорт на лица во ропство (чл. 418)³⁶¹.

По сеопфатното законодавство кое се однесува на трговијата со луѓе, во моментот се подготвуваат со промените на Кривичниот закон и Законот за кривична постапка, за усогласување со меѓународните правни барања. Новите членови ќе се однесуваат на заштитата на сведоците, правните одредби за подобрување на меѓународната правна соработка, шверцот на нелегални мигранти, специјалните истражни техники, како и кривичната одговорност на адвокатите и конфискацијата на средствата од кривичните активности. Исто така, постои предлог за вклучување на конфискација на имотот на трговците со луѓе.

Новиот закон за азил - Законот за азил и привремена заштита - е усвоен неодамна.³⁶²

2.3. Помош за жртвите

2.3.1. Идентификација

Во 2001 г., ИОМ и Владата потпишаа договор за полицијата да го известува ИОМ за сите жени - нелегални мигранти. Системот за идентификација и пренасочување на жените со кои се тргувало, функционира во рамките на овој договор. Полицијата ги идентификува жените и девојчињата, со кои постои можност да се тргува, и ги префрлува во

³⁶¹ Кривичен закон на ПЈР Македонија, "Сл. весник на РМ" бр. 52/1991 г, по: Трговијата со луѓе, криминалниот бизнис со изглед на ропство, ИОМ, Скопје, 2001 г., П.29-37

³⁶² Објавен во "Сл. весник" бр. 49 од 25.07.2003 г.; стапи на сила на 04.08.2003 г.

транзитниот центар - засолништето за жртвите на трговијата во Скопје, каде ИОМ ја врши втората проценка.

Според управата на засолништето³⁶³ во периодот од јануари 2001 г. до октомври 2002 г., во засолништето во Скопје се регистрирани 189 жртви на нелегална трговија, 12% од нив под 18 - годишна возраст.³⁶⁴ Свкупно, 251 лице престојувало во засолништето во овој период, но некои од нив не беа жртви на трговија, туку нелегални мигранти кои се сместени во истата зграда. 34 од жените и девојчињата со кои се тргувало беа од Романија, 32 од Молдавија, 16 од Украина, а другите од Руската Федерација (8), Бугарија (5), Косово (2), Хрватска и Србија (по една).³⁶⁵ Имаше и 12 странски жени кои дојдоа од Молдавија и Романија да сведочат како сведоци во случајот на трговија со луѓе, и беа сместени во засолништето за време на нивниот престој во ПЈР Македонија.

Како резултат на договорот меѓу Министерството за внатрешни работи и ИОМ, жените и девојчињата се под скрутинизација на ИОМ, преку полициско пренасочување. Главниот начин на кој полицијата контактира со потенцијалните жртви на трговијата, е преку рации на баровите. Рациите вообичаено се организираат како големи операции, при кои рацијата се врши истовремено во 5 или 6 установи. Според локални извори, овие операции не се секогаш добро организирани со податоци за претходните рации, а времето и локациите лошо се избираат.

Сите жени и девојчиња кои се наоѓаат во баровите, се носат во полициските станици, каде полицајците од одделот за кривична истрага спроведуваат првични разговори за прибирање на основните информации за жените. Во случаите каде жените се странци, а особено кога нивните документи не се регуларни, нив ги испитува полицијата од инспекторатот за странци, за да го провери нивниот легален статус во земјата. Оние жени кои немаат легални документи, честопати се протеруваат. Доколку полицијата открие дека женските сведочења имаат корисни елементи за истражувањето на организиран криминал, се информира единицата за организиран криминал. Не постојат јасни критериуми, со кои полицијата може да ги идентификува жените или девојчињата како жртви на нелегална трговија. Се чини дека еден од основните критериуми е корисноста на жртвата како сведок, иако истовремено полицијата знае дека за ИОМ, критериумот е сè уште подготвеноста на жртвата да се врати во својата татковина.

Иако рациите во баровите резултираат со депортирање или трансфер на жените и девојките во засолништето, сопствениците на баровите вообичаено не се уапсени, а баровите не се затвораат. Овој факт, заедно со слабото присуство на полицијата во некои подрачја на ПЈР Македонија, им дава на трговците силно чувство на неказливост.

Според полицијата, сите жени со кои се тргувало, со кои стапиле во контакт, дошле до засолништето, а ИОМ потоа ја проследува нивната репатријација. Сепак, набљудувањата на неуспешните мисии на ОБСЕ, не се согласуваат со водењето на сите жени во засолништето, затоа што, засолништето ги прифаќа само оние жени што сакаат да се вратат во своите земји на потекло. Жените со кои се тргува, а не сакаат да се вратат во своите земји на потекло, немаат друг избор освен да бидат депортирани. Затоа, моменталниот метод на идентификација на жртвите што го употребува полицијата, не обезбедува пристап на сите жртви до помош, во процесот на враќање.

2.3.2. Помош

ИОМ врши преглед на податоците доставени од полицијата, за жените со кои се тргувало. Во некои случаи, дури и жени и девојки кои не се жртви на трговијата, може да бидат вклучени во програмите за враќање, ако ИОМ верува дека тие може да бидат заробени во трговијата, доколку бидат едноставно депортирани, а не се поддржани од

³⁶³ Интервју со Младен Трајковски, директор на транзитниот центар за странци, Скопје, 10.12.2002 г.

³⁶⁴ Сепак, според статистиката на ИОМ, 455 лица примиле помош во овој период. За време на целата 2002 г., 213 жени и девојки добиле помош и 95 добиле помош во 2003 г. (јануари-јуни).

³⁶⁵ Според статистиката на ИОМ, 50% од жените на кои им е помогнато од септември 2000 г. до мај 2003 г. биле од Молдавија, 30% од Романија, 11% од Украина, 3% од Бугарија, 2% од Русија. Другите се од Белорусија, ФРЈ, Косово, Чешката Република, Литванија и Хрватска (издвоени случаи).

ИОМ. Овие жени се враќаат во нивните земји на потекло како осомничени жртви, без помош при реинтеграцијата.

Наспроти тоа, жените кои очигледно се жртви на трговијата, а не се согласуваат да се вратат во своите земји на потекло, се донесени во засолништето од страна на полицијата, но не се прифатени од програмата и не може да сметаат на помош. Овие жени мора да потпишат дека одбиваат помош по враќањето, и им се враќаат на властите. Според ИОМ, нема правна основа за пролонгиран престој во засолништето за жените кои не сакаат да бидат вратени дома. Сепак, ИОМ, исто така, нагласува дека за жртвите од Романија, теоретски постои можност да аплицираат за хуманитарен азил, врз основа на страв од судски прогон. Романската специјална одредба бр. 122³⁶⁶ и член 20³⁶⁷ од Кривичниот закон кои се однесуваат на проституцијата, даваат основа за фер судење на жртвите, по нивното враќање. Досега, нема случај на романска жртва на трговијата, која бара хуманитарна виза во ПЈР Македонија.

Транзитен центар

Транзитниот центар, сместен во Скопје, е засолниште за жени со кои се тргувало, со капацитет да обезбеди сместување за најмногу 20 жени. Тој е основан од Министерството за внатрешни работи во март 2001 г. Жените и девојките добиваат здравствена и социјална помош, но правната помош е само основна, освен во случај кога жените решаваат да сведочат. Во тој случај, локалната НВО би требало да им обезбеди адвокати кои ќе им помогнат.³⁶⁸ На почетокот на 2003 г., ИОМ сè уште преговараше со локалните НВО, кои беа подготвени да им обезбедат на жените жртви на трговијата, неопходно правно советување и поддршка.

Според ИОМ, просториите се премногу мали и нема простор за деца и за дополнителни активности, како што се обуката и физичките активности, како и простор за дополнителна опрема.

Ла Страда- Отворена Порта

Локалната НВО, Ла Страда, раководи со информативна, превентивна отворена линија за проблемите на трговијата со луѓе, уште од октомври 2002г. Шест лица од Ла Страда се обучуваа за работа со отворените линии за борба против трговијата со луѓе, изведена од Ла Страда Бугарија. Отворената линија работи 12 часа на ден од 8 наутро до 20 навечер, од понеделник до петок. На јавувачите им се даваат податоци за агенциите кои организираат патувања и работа во странство, како и правни совети за миграцијата. Некои повици се од жртви на трговијата со луѓе на кои им е потребна помош или поддршка. Има и повици од родителите на странски жени и девојки, со кои се тргувало, кои се обидуваат да ги лоцираат. Податоците за случаите на трговија со луѓе се доставуваат до полицијата. Родителите и другите лица кои имаат податоци за случаи на трговија, се советувани да се јават во полиција.

До неодамна, Ла Страда немаше директен контакт со жртвите на нелегалната трговија, ниту имаше податоци за случаите кои беа идентификувани од мрежата Ла Страда. Во последните неколку месеци, Ла Страда започна потесно да соработува со министерството за внатрешни работи. По барање на Министерството, тие пружија помош за две жени

³⁶⁶ Според ИОМ: засолништето е институција преку која жртвите на трговијата стекнуваат право на добивање на продолжен легален престој и услови, додека чекаат за нивната доброволна репатријација. Види: www.iomskopje.org.mk/CT/projects/da/refferals.html. Accessed, 10 август 2003 г.

³⁶⁷ Според Специјалната одредба бр. 112 од февруари 2003 г., за романските граѓани кои ќе влезат или напуштат странска држава преку нелегално преминување на нејзините граници, се смета дека сториле кривично дело. Во случаите на трговија со луѓе, кога романските жртви на трговијата, нелегално ги минале границите на земјата на транзит или дестинација, таа/тој ќе биде суден/а во Романија за тоа кривично дело, по доброволното или присилното враќање или репатријација.

³⁶⁸ Проституцијата е кривично дело во Романија, но чл. 20 од Кривичниот законик подразбира дека жртвите на трговија кои го сториле кривичното дело проституција нема да имаат одговорност за кривичното дело, но само доколку, пред почетокот на истрагата за кривичното дело трговија со луѓе, ова лице ги известиле надлежните власти и доколку по почетокот на истрагата помогне во апсењето на сторителите. Види глава 1 за Романија.

жртви на трговијата преку обезбедување на финансиски средства за авионски билети, како и емотивна помош, и организирање на нивната репатријација. По враќањето во татковината, канцеларијата на Ла Страда во земјата на потекло, им помага на жените и одговорна е за понатамошна реинтеграција.

Отворена Порта- Ла Страда ги нуди следниве услуги во својата Програма за директна помош:

- СОС линијата нуди:
 - Емотивна поддршка;
 - Пренасочување на други услуги;
 - Помош во донесувањето на одлуки и подготовка на безбедносен план и план на дејствување;
- Психолошко советување, емотивна поддршка, интервенција во кризи;
- Привремено засолниште (од Ла Страда во соработка со други организации);
- Враќање на личните документи;
- Основна правна помош и пренасочување на други правни услуги;
- Обезбедување на контакт со семејството (доколку е потребно) и
- Хуманитарна помош во форма на храна, лекови и основни средства.

Ла Страда, исто така, работи на случаи на внатрешна трговија кои не се пријавени или следени од полицијата. Тие се подготвени да отворат засолниште за жените и девојките, кои не се квалификуваат за програмата на ИОМ.

Сепак, Министерството за внатрешни работи не е подготвено да потпише договор (МОУ) со локалните НВО, за обезбедување на засолништето и да се согласи со правилата на соработка поради правните пречки.³⁶⁹

2.4. Трговијата со деца

Приближно 12% од жртвите на трговијата на кои им е помогнато во ПЈР Македонија се под 18 години.³⁷⁰ Не постојат податоци за трговијата со деца за просење.³⁷¹

Странските девојчиња под 18 - годишна возраст, кои се најдени при рации на баровите (не е јасно дали сите девојчиња во баровите под 18 - годишна возраст се третираат како жртви), се третираат како возрасни и се пренасочуваат кон засолништето доколку полицијата утврди дека тие се жртви на трговија. Во засолништето, тие се третираат како и другите жртви, но за нив постои и специјална програма, подготвена од центарот за социјална работа, а релевантните амбасади се информирани за сите случаи на малолетни лица кои се прифатени во засолништата. Нивното враќање се организира преку ИОМ, а децата се прифатени во земјите на потекло од персоналот на ИОМ. УНИЦЕФ воведува свои насоки за заштита на правата на децата жртви на трговија кај членовите на Националната комисија на разгледување, за имплементација според НПА.

Според Ла Страда, има и податоци за девојчиња од ПЈР Македонија кои се продавани во Италија и за друго внатрешно тргување со луѓе. Во еден случај, три девојчиња продадени од друг град, беа најдени во приватен стан во Скопје. Тие беа испратени директно во Центарот за социјална работа и, оттаму, назад дома. Истражувањата на некои студенти од Универзитетот Колумбија, спроведени за УНИЦЕФ, исто така покажуваат дека внатрешното тргување е сериозно прашање во ПЈР Македонија, иако честопати не е

³⁶⁹ Според потпишаниот договор со ИОМ (од јули 2003г.). Здружението на Македонски жени-правници (ТЕМИС), ќе обезбеди правна помош само за малолетните, инвалидизирани или ментално болните жртви на трговијата. ТЕМИС е во првата фаза на истражување, анализа и елаборација на препораките за правна и институционална рамка, применлива кај овие категории на жртви. Тие сè уште не започнале со пружање на правна помош во Транзитниот центар, бидејќи чекаат конечно овластување од Министерството за внатрешни работи и Националната комисија.

³⁷⁰ Интервју со Јасмина Димишковска-Рајковска, Национален координатор, Отворена Порта- Ла Страда, Скопје 13.12.2002 г.

³⁷¹ Интервју со Младен Трајковски, директор на Транзитниот центар за странци, Скопје, 10.12.2002 г.

прифатено како такво. Децата кои учествуваа во некои целни групи, го нарекуваа притаена проституција. Дел од податоците кои истражувачите ги добија од целните групи, беа лични видувања за членови на семејствата и блиски пријатели, со кои се тргувало во земјата.³⁷²

2.5. Судски прогон

Сé до почетокот на 2002 г., кога новиот член за трговијата со луѓе беше воведен во Кривичниот законик, членовите кои најчесто се употребуваа за судење на случаи на трговија со луѓе беа нелегално преминување на границите, овозможување на проституција, сводничее и овозможување на сексуални услуги. Како и во другите земји на поранешна Југославија, членот за ропство ретко се употребуваше за судски прогон на трговците. Сепак, за прв пат во 2000 год., беа подигнати кривични обвиненија против 8 лица, според членот 418 за ропство.³⁷³

Во јануари 2002 г., беше воведен специјалниот член против трговијата со луѓе (член 418). Оттогаш, 8 случаи се започнати против трговците според новиот закон, вклучувајќи 4 во Скопје. Два од нив беа завршени пред октомври 2002 г. Еден од случаите, за трговијата со Романки и Молдавки преку српската граница од страна на таксисти, беше истражен и пресуден за само 1 месец. Судието заврши со пресудата од 4 години затвор за трговците. За време на постапката, сведоците престојуваа во транзитниот центар, кој е засолништето чекаа да сведочат во два случаи. Бидејќи нема закон за заштита на сведоци во ПЈР Македонија, жените се заштитени за време на судењето со тоа што престојуваат во безбедниот Транзитен центар, и не се преземаат други мерки за нивна заштита.

Во 2002 г. имаше три пресуди според стариот закон. Во најпознатиот случај од таа година, таканаречениот Кумановски случај, трговците беа обвинети и осудени за кривичното дело шверц, и други кривични дела во врска со проституцијата.³⁷⁴ Сведоците, жени од Молдавија и Романија, кои веќе се вратија во своите татковини, беа вратени во ПЈР Македонија за судењето, па така можеа да сведочат против своите трговци. Нивното патување во ПЈР Македонија беше организирано од Министерството за внатрешни работи во соработка со невладините организации и ИОМ. Не е јасно дали оваа активност е изведена во согласност со меѓународната правна рамка со доволна сметка за безбедноста за сведоците.

3. Заклучок

Податоците од ПЈР Македонија покажуваат дека трговијата во ПЈР Македонија не расте. Бројките на жртви на трговија, на кои им е пружена помош и сместување во Транзитниот центар, не се менуваат, но центарот е само за странски жртви на трговијата, кои имаат желба да се вратат во своите татковини. Жените и децата со кои внатрешно се тргува, воопшто не се идентификувани.

НПА, во некоја смисла, е многу воопштен, но од друга страна многу детален. Од една страна, детално се опишани активностите кои треба да ги преземе Министерството за внатрешни работи, а од друга страна, општите одговорности и ресори на другите министерства, не се воопшто опишани. Се добива впечаток дека е создаден главно за да се овозможат некои дејствија од страна на агенцијата за јавна безбедност и дека неговата агенда е дадена од пристап на јавната безбедност на прашањето на трговијата со луѓе, без многу обзир кон аспектите на човекови права во борбата против трговијата со луѓе.

³⁷² Прелиминарни податоци од истражувањето на Универзитетот Колумбија, подготвени за УНИЦЕФ, Њујорк, покажаа дека трговијата со деца за работа не се смета за проблем, врз основа на целните групи со кои се работело. Дури и во целните групи, близу грчката граница - каде многу деца од Албанија се продавани за работа - не се споменува трговија со децата за работа.

³⁷³ Не е за продажба: Превенција на трговијата со деца во ЈИЕ. Пробно истражување во Албанија, Молдавија и Романија. Извештај напишан за УНИЦЕФ во соработка со Училиштето за меѓународни и јавни прашања на Универзитетот Колумбија, Работилница за економски и политички развој. 01.05.2003 г.

³⁷⁴ Интервју со претставници на канцеларијата на Јанвиот обвинител, Скопје, 07.11.2003 г.

Во НПА, не постои ништо за заштитата на човековите права на жртвите на нелегалната трговија или за специјалните мерки, кои треба да бидат преземени за помош и заштита на децата жртви. НПА, исто така, не обезбедува буџетски ресурси за имплементација на предложените активности.

Дефиницијата на трговијата со луѓе во новиот член на кривичниот законик, која ја криминализира трговијата со луѓе, е во согласност со конвенцијата на Палермо за трговија. Сеопфатното законодавство кое се однесува на трговијата со луѓе, во моментот се подготвува со амандманите на Кривичниот закон и Законот за кривична постапка, за усогласување со меѓународните правни стандарди. Новиот член ќе се однесува на заштитата на сведоците, правните одредби за подобрување на меѓународната правна соработка, шверцот на нелегални мигранти и посебни истражни техники, како и кривичната одговорност на адвокатите и конфискацијата на средствата добиени од криминални дејства.

Осомничените жртви на трговија се идентификуваат од полицијата за време на рациите во баровите. ИОМ ја дава својата финална проценка за тоа кои жртви се квалификуваат за помош при репатријацијата. Министерството за внатрешни работи раководи/ работи со Транзитен центар кој ги прифаќа само оние жртви кои сакаат да бидат вратени во своите татковини. Не постојат јасни процедури за идентификација на жртвите на трговијата. Досега, НВО не се во можност активно да учествуваат во процесот на пренасочување.

Нема помош за жртвите странци кои не можат или не сакаат веднаш да се вратат во своите татковини, или за жените со кои внатрешно се тргува. Исто така, нема посебна помош за децата.

Помошта за жртвите се обезбедува во транзитниот центар, иако ограничувањата за жените во центарот се сомнителни: нема слобода на движење; контрола на изгледот и избор на алиштата; конфискација на сопственоста; и униформирани стражари во зградата. Освен тоа, Транзитниот центар е мошне удобен и животните услови се многу добри. Сите директни основни потреби на жените и девојчињата се задоволени. Исто така, на нив им се пружаат многу добри помошни услуги и психолошка помош, пружена од високо професионален и посветен кадар. Има силен контраст меѓу драстичните и непотребните ограничувања на правата на жените (на пример, ограничување на правото на движење) и професионалните услуги создадени да ги задоволат нивните потреби. Доколку не е јасно за посетителите дали жените и девојките се жртви кои доброволно ја примаат понудената помош или нелегални мигранти кои исчекуваат депортација во похумани услови, ситуацијата е сигурно помалку јасна за самите жени.

Мора да се каже дека македонската иницијатива е исклучителен и многу позитивен пример за сериозниот обид од страна на државата за справување со многу тешкиот и доста нов проблем на помош и заштита за жртвите на трговијата. Овие коментари треба да се разберат како конструктивна критика на владините активности и како почетна точка за идните структури и стратегии во програмите против нелегалната трговија. Македонскиот модел треба да се согледа/ употреби како пример за заштитата на жртвите.

Исто така, постои прашањето за целта и правната основа за создавање на база на податоци за сите жени и девојки кои влегуваат во засолништето и за доверливоста на податоците. Доколку жените и девојчињата не се обвинети за некое злодело и доброволно ја прифаќаат понудената помош, зошто тогаш се испитуваат до 4 пати пред репатријацијата, се фотографираат, им се земаат отпечатоци од прсти и овие податоци се внесуваат во базата на податоци?

Во засолништето не постои правна поддршка за некоја од жртвите на трговијата. И покрај разговорите кои течат веќе подолго време меѓу ИОМ и локалната НВО која може да обезбеди помош, жртвите сè уште остануваат без правно советување.

На полето на судскиот прогон е направен голем напредок. Неколку случаи завршија со осудување на трговците за кривичните дела кои ги сториле. Случаите беа мошне добро подготвени и многу ефикасно проследени. За прв пат во целиот регион, македонската полиција обезбеди присуство на судењето на жртвите/ сведоците, кои веќе се вратија во своите земји на потекло. Жените од Молдавија и Романија се согласија да сведочат и да се вратат во ПР Македонија за судењето. За време на престојот во земјата, тие беа заштитени од полицијата и сместени во Транзитниот центар за жртви на трговијата со луѓе. Сепак, не е јасно дали оваа активност беше изведена во согласност со меѓународната правна рамка и со доволно внимание на безбедноста на сведоците. Овој пример фрла светлина на потребата за понатамошна интерагенциска и меѓународна соработка.

4. Студија за Македонија: Државно засолниште за жртвите на трговијата со луѓе

Во март 2001 г., Одделението за азил при Секторот за странци и имиграција (ДФИИ), во Министерството за внатрешни работи, формираше Транзитен центар- засолниште за жртвите на трговијата со луѓе. Доколку, по радијата во некој бар, полицијата од ДФИИ најде дека некоја странска жена или девојче е жртва на трговија, се испраќа специјален формулар до шефот на канцеларијата на ДФИИ, со кој се бара нејзин прием во Транзитниот центар. По приемот, жените и девојчињата се носат во засолништето, каде најпрвин ги претресува жена - полицаец. Целиот нивен имот, со исклучок на алиштата, се чува и им се враќа при заминувањето.

Просечниот престој во засолништето е 20 дена. ИОМ се грижи за секојдневното раководење со центарот и за лекарските прегледи. Условите во засолништето се добри и жените се добро заштитени од трговците, иако нивната слобода на движење е целосно ограничена: никогаш не можат да ги напуштат просториите штом стапат во засолништето и не смеат дури ни да прошетаат надвор од зградата. Полицијата се грижи за безбедност, со полициски стражар крај надворешната порта на оградената зграда. Друг униформиран полициски стражар - жена, е присутен во зградата 24 часа на ден.

Правилата во Транзитниот центар се доста строги за едно засолниште каде жените доброволно влегуваат. Жените и девојчињата не смеат да носат шминка, не смеат да ја бојадисуваат својата коса и не смеат да носат провокативни алишта. Полицијата одредува што е провокативно и може да побара од жените или девојчињата да ја сменат својата облека. Позитивно е што на жените и девојчињата им се обезбедуваат удобни тренерки и џемperi кои можат да ги носат во засолништето.

По еден до два дена во засолништето, секоја жена е испитана од ДФИИ за да се одреди нејзиниот идентитет. Овие податоци се разменуваат со ИОМ и релевантните амбасади. Податоците за сите жени и девојчиња кои влегуваат во засолништето се чуваат во компјутеризираната база на податоци, која ги содржи и фотографиите и отпечатоците на прсти на жртвите. ИОМ, исто така, спроведува свои разговори. Секторот за организиран криминал го спроведува третиот разговор. Жените кои се согласни да сведочат во кривичната постапка против трговците, остануваат во центарот до крајот на постапката (најдолго 80 дена). За оние кои не сакаат да сведочат, престојот трае колку што е потребно за да се организира нивното враќање (обично 5-10 дена).

Пред јуни 2002 г., на жените и девојчињата кои престојувале во центарот, не им беше обезбедено никакво советување, или психо-социјална помош. Ситуацијата сега е променета. Локална НВО ангажирана од ИОМ - Здружението за помош на деца и семејства во ризик: За среќно детство (ФХЦ) - започна со работа со жените и девојчињата кои престојувале во центарот. Групата се состои од 5 терапевти и еден координатор, а во засолништето секојдневно од 8 наутро до 8 навечер работат две екипи. Тие обезбедуваат психо-социјална помош и општо советување и надзор за сите активности на засолништето. Главната цел на активностите е обезбедување на психосоцијална помош за сите жени во засолништето. Програмските активности вклучуваат:

- Првична психо-социјална помош, обезбедена во текот на првите 24 часа во засолништето;
- Едукативни активности, вклучувајќи и обука за стекнување на самоспознавање, обука за самозаштита од насилство и злоупотреба, обука и податоци за тоа како безбедно да се работи во странство, образовни семинари за признавање на правото на живот без насилство, обука во барањето на заштита и помош, обука за создавање на позитивна слика за себе и активности за надоградување на способностите, како што е обука за употреба на компјутер, плетење или готвење;
- Индивидуални терапевтски активности, како што е индивидуалното советување и терапија, краткорочна психотерапија;
- Групни терапевтски активности: групна терапија, психо-драма, групна социотерапија, размена на податоци со другите членови на тимот и членови на ИОМ;
- Индивидуално советување по барање и
- Рехабилитација и подготовка за реинтеграција во општеството (обука за социјални вештини).

Многу жени и девојчиња кои влегуваат во засолништето имаат сериозни психолошки проблеми - амнезија, анорексија, хистерија, депресија. На сите нив им е потребна терапија и поддршка. Пред репатријацијата, ФХЦ подготвува извештај за здравствената состојба и однесувањето на секоја жена. Извештајот не се покажува на жената - тоа е информација за канцеларијата на ИОМ во татковината. Според ФХЦ, речиси сите жени кои учествуваат во програмата, навистина сакаат да се вратат дома (80- 90%).

Засолништето е единствениот пример на државно засолниште за жени и девојчиња со кои се тргувало во регионот.³⁷⁵ Иако ограничувањата врз жените и драстичните правила на менаџментот на засолништето може да бидат проблематични за жените кои доаѓаат во него на доброволна основа, услугите кои ги обезбедува ФХЦ, се одлични. Тие се пример на добро осмислени и внимателни имплементирани услуги за жртвите на трговијата кои очекуваат враќање во своите татковини. Единствениот проблем е недостигот на соработка со организациите кои нудат слични услуги во земјите на потекло и недостиг на систем на пренасочување за жените на кои им е потребна понатамошна психолошка или психијатриска помош.

Македонската адвокатска комора (МБА), требаше да обезбеди помош за жртвите на трговија сместени во транзитниот центар. ИОМ и МБА потпишаа договор за услуги, со кој 10 адвокати - жени, избрани од МБА требаше да нудат прелиминарно правно советување за сите жртви, сместени во Транзитниот центар, како и да обезбедат правно застапување и помош за оние повикани на кривични процедури против трговците.³⁷⁶ Во моментот, се преговара за поформален вид на соработка со Македонското здружение на жени - судии (ТЕМИС), како што е меморандумот на разбирање. Се надеваме дека некои аспекти на соработка, ќе бидат технички модификувани, со цел да се промовира поголема ефикасност при правното застапување на жртвите.

³⁷⁵ Во моментот на пишувањето, засолништето во Тирана, формирано од албанското Министерство за јавен ред, сè уште не функционираше.

³⁷⁶ Податоците обезбедени од ИОМ за правните услуги во засолништето за жените со кои се тргувало, не беа поткрепени од МБА.

Заклучок и препораки

1. Координација на активностите на борбата против трговијата со луѓе во рамките на Националниот план за акција

Со потпишувањето на Министерската декларација на СПТФ за ЈИЕ³⁸⁴ во Палермо, Италија, владите на земјите на ЈИЕ ја прифатија водечката улога во активностите против трговијата со луѓе. Создаден е систем на регионална соработка, координиран од СПТФ, и секоја земја се обврза да создаде унифициран структуриран систем за борба против трговијата, во форма на Национален план за акција (НПА). Овој НПА вклучува владини, невладини и меѓународни агенции, и досега се покажа како многу корисна теоретска рамка.

Сепак, НПА сè уште не е имплементиран целосно, бидејќи владите на ЈИЕ не се целосно ангажирани. Ова е поради недостигот на капацитети, политичкиот интерес и финансиските средства потребни за справување со трговијата. Недостигот на идно креирање на сеопфатни владини структури за борба против нелегалната трговија, може да биде најголемата пречка во создавањето на успешни, долгорочни стратегии за борба против трговијата со луѓе.

Полицијата е сè поактивна во активностите против нелегалната трговија. Функционалната соработка меѓу полицијата и ИОМ, како главен, и честопати, единствен партнер, е добро развиена како функционален модел, за пристапот на јавна безбедност/миграција на активностите против нелегалната трговија во регионот. Во моментот, речиси сите активности кои се однесуваат на превенцијата, заштитата и судскиот прогон, се преземаат и имплементираат во рамките на овој модел. Сепак, овој пристап на борба против трговијата со луѓе, заснован на соработката на локалната полиција со една меѓународна организација, не може да се одржи, бидејќи не вклучува други одговорни државни власти или граѓанското општество. Напротив, во некои земји, вклученоста на локални НВО се намалува, и има помалку локални организации кои се вклучени во активности против трговијата со луѓе на теренот. Понатаму, полицијата сè уште не ги применува принципите на човекови права во своите активности против трговијата со луѓе и системот на пренасочување и помош за жртвите на трговијата, останува неадекватен.

Соработка во рамките на НПА

Иако е направен голем напредок, изградбата на структури за борба против трговијата се покажа тешка, и бара постојано внимание и ресурси. Некои национални планови за акција не отидоа подалеку од првиот нацрт; други сè уште не се сеопфатни документи, туку, комбинација на различни проекти и активности собрани на едно место, без долгорочни цели или стратегии. Тие главно се фокусираат на активностите на јавната безбедност, избегнувајќи ги или третирајќи ги воопштено прашањата на човекови права, превенцијата и коренските причини за трговијата со луѓе. Честопати, не постојат временски рокови за предложените активности и во многу случаи НПА се зацртани без буџет, па така неадекватното финансирање и недостигот на ресурси често ја спречува имплементацијата. Во процесот на имплементација, многу НПА страдаат од истите недостатоци:

- Недостиг на учество на некои владини институции, најчесто Министерствата за здравство и/или образование и социјална политика;
- Недостиг на соработка меѓу разните владини институции;
- Пренагласување на јавната безбедност, така што трговијата со луѓе се смета за прашање само на Министерството за внатрешни работи;
- Недоволно учество на НВО и
- Недоволно внимание на стандардите и принципите на човекови права.

³⁸⁴ Декларацијата против трговијата со луѓе може да се најде на www.osce.org/attf/attf_pd.pdf

Косово, кое го создаде најдоброто законодавство за борба против трговијата и најдобри стандарди за дејствување против трговијата со луѓе во 2001 г., сè уште нема НПА, ниту јасна определба за формирање на неопходните структури за борба против нелегалната трговија, од УНМИК, институциите на покраината или локалната самоуправа (ПИСГ). Неодамна создадените НПА во Хрватска и Албанија, се многу подетални и подобро структурирани од оние подготвени порано во БиХ и Романија. Иако Бугарија нема подготвено НПА, неодамна усвоеното законодавство става правна обврска на бугарската влада, да подготви краткорочни работни планови за агенциите кои се занимаваат со борбата против трговијата со луѓе. Општо земено, поновите НПА кои се служат со минатото искуство, се подобро развиени и посоодветно ги задоволуваат потребите кои се подобро дефинирани и разбрани. Меѓународната соработка и размена на искуства и податоци помага во процесот. Јасно е дека на развојот и имплементацијата на НПА не може да се гледа како на еднократен процес, туку како на динамичен процес за кој е потребно постојано внимание од владата и меѓународната заедница.

Препораки

НПА треба:

- Да се засноваат на принципот на човекови права;
- Да вклучуваат долгорочни цели и стратегии за нивните постигнувања;
- Да содржат приоритети, конкретни активности, буџетски и временски рамки за имплементација;
- Да ги идентификуваат агенциите за имплементација;
- Да стават приоритет на превенцијата, особено коренските причини за трговијата и помош за жртвите на трговијата и
- Да вклучат невладини партнери во натамошната развојна соработка и имплементација на НПА.

Улогата на владата

Иако владата треба да игра водечка улога во создавањето и координацијата со НПА, имплементацијата треба да биде сеопфатен процес, заснован на соработка меѓу агенциите кои работат на прашањето на трговијата: владини, невладини и меѓународни претставници. Државата треба да воспостави стандарди и норми за имплементација и да развие јасни процедури за набљудување и евалуација на активностите од НПА.

Одговорноста за координација на развојот и имплементацијата на НПА ја сноси владата-назначениот државен координатор. Државни координатори се назначени во сите земји на ЈИЕ, но нивните мандати се различни. Во мнозинството случаи, премиерот назначува државен координатор кој директно одговара пред владата. Понекогаш, Националниот координатор е назначен од министерот за внатрешни работи и го води одделението за трговија со луѓе при министерството. Во овој случај, назначеното лице, обично нема доволно политичко влијание или поддршка од владата да координира успешно со други владини институции. Сепак, кога е назначен од премиерот, работата на координаторот за борба против трговијата со луѓе, честопати е една од многуте задачи што ги врши истото лице, што ужасно го ограничува времето кое може да се посвети на прашањето на трговијата. Националните координатори немаат поддршка од административни структури и честопати не можат да ги исполнат своите обврски.

Работата на државниот координатор е да ги води активностите на НПА преку Национален комитет или Национална работна група, сочинета од претставници на институциите вклучени во имплементацијата на НПА, вклучувајќи меѓународни организации и, во некои земји, невладини организации. Сепак, честопати Националните комитети/ Работни групи, ретко се среќаваат, и промените на политичката сцена значат дека нивниот состав постојано се менува. Како резултат, не постои континуитет во работата и не постои механизам за набљудување и евалуација на напредокот. Комитетите страдаат и од недостиг на административна поддршка - комуникацијата е бавна, резултатите не се дистрибуираат, а податоците не се разменуваат. Во некои земји, меѓународните организации преземаат врз себе обврска за поддршка на комитетите,

обезбедувајќи логистичка, организациска и финансиска поддршка. Во други земји, комитетите формираа подгрупи кои работат на специфични прашања. Оние групи кои се помали и полесни за раководење се фокусираат на конкретни проблеми и вообичаено се поефикасни.

Еден од најдоцна креираните елементи на НПА во сите земји на ЈИЕ е пренасочувањето и помошта, вклучувајќи заштита, која се нуди на жртвите на трговијата. Во мнозинството земји, поголемиот дел од активностите во оваа област, сè уште се вршат од меѓународни организации и НВО, со само минимална поддршка од владата. Во неколку земји, учеството на државата тукушто започнува. На пример во Албанија е формирано ново засолниште, заедно со системот за пренасочување на сите осомничени жртви на трговијата од полициските станици до засолништето, со што на жените и децата им се дава можност и време да се опорават и донесат одлука за својата иднина. Друг пример е иницијативата на романската влада за формирање на локални центри за жртвите на трговијата. Во Хрватска во процес на развој е системот на засолништа и безбедни куќи.

Овие промени се добредојдени, особено бидејќи проблемот на државните обврски кон жртвите и сведоците се дискутира на меѓународно ниво. Овие предложени иницијативи може да се согледаат како модели на помош кои би можеле да се применат и во други региони во светот.

Сепак, има две прашања кои се релевантни за вклучувањето на помош/ заштита во владините планови. Едното е потребата за јасни стандарди, вклучувајќи ги и стандардите на човекови права во работата против трговијата со луѓе. Овие стандарди кои сеуште недостигаат, дури и во работата на некои меѓународни организации, мора да бидат поткрепени од добро законодавство, што овозможува создавање на сеопфатен систем на пренасочување на жртвите, систем кој на жртвите на трговијата им нуди вистинска помош и заштита.

Друго прашање е потребата за јасни правила на соработка меѓу агенциите кои помагаат на жртвите, особено локалните НВО. Иако владата треба да ја контролира имплементацијата на НПА, сите активности не мора да бидат имплементирани директно од владините агенции. Некои активности подобро се имплементираат од специјализирани НВО. На пример, преземањето на одговорноста за системот на помош, не мора да значи дека државните агенции треба буквално да раководат со засолништа на жртвите на трговијата со луѓе. Јасната дефиниција на улогите и развојот на стандардните оперативни процедури за сите вклучени страни, ќе обезбеди посилна, позаштитничка средина за жените и децата.

Препораки

Владите треба:

- Да воспостават стандарди и норми за имплементација на НПА и да развијат јасни процедури за набљудување и евалуација на активностите, врз основа на принципите на човекови права;
- Да обезбедат политичка и административна поддршка на државниот координатор и националната комисија/националните работни групи, за да им се овозможи успешно да ги извршат своите задачи и
- Да одреди јасни улоги за интерагенциската соработка, вклучувајќи ја онаа меѓу владата и меѓународните организации и НВО.

Меѓународните организации како партнери во НПА

Во многу случаи, првичниот импулс за започнување на работата против трговијата со луѓе и за развој на НПА, се појави од меѓународните организации и донатори. Овие агенции сè уште се вклучени на неколку начини, преку:

- Примена на политички притисок;
- Креирање на стандарди и структури;
- Истражување и проценка на иницијативите за борба против трговијата;
- Советување и поддршка за законодавните процедури;
- Учество во националните комитети;
- Поддршка за невладините организации кои работат на прашањето на нелегалната трговија;
- Директна имплементација на проекти против нелегалната трговија;
- Обезбедување на меѓународни и меѓуагенциски контакти и соработка.

На почетокот, беше предвидено меѓународните организации да имаат улога на поддршка при создавањето на структури за борба против нелегалната трговија. Сепак, благодарение на одложувањето на учеството на владата во активностите против нелегалната трговија, и акутната потреба за развивање на конкретни активности, особено за превенција на трговијата и помош за жртвите, меѓународните организации директно се вмешаа не само во поддршката туку и во имплементацијата на проекти против трговијата со луѓе, честопати во соработка со локални НВО.

ИОМ

ИОМ има добро развиен систем на помош лоциран во сите земји во регионот за жртвите на трговијата- странски државјани кои сакаат да се вратат во своите земји на потекло. Нивните програми за помош се засноваат на меморандуми на разбирање (МОУ) со владини агенции (обично Министерството за внатрешни работи) кои се направени за обезбедување на итна помош која недостигаше.

Откога ИОМ започна да работи на прашањето на трговија со луѓе во регионот, некои од активностите се предадени на владини агенции или се понудени на локални НВО. Сепак, предавањето на активностите на ИОМ тече многу бавно, и резултира во атмосфера на растечка конкуренција и фрустрација кај локалните партнери. Голем дел од фрустрацијата се однесува на фактот дека меѓународните средства одат во меѓународните организации за имплементација на активности за кои треба да се одговорни домашните (владини и невладини) актери, и имаат неопходни капацитети да ги имплементираат според НПА. Улогата на ИОМ во однос на развојот на локални одржливи структури за справување со трговијата, останува нејасна.

Локалните капацитети се честопати доста слаби и им е неопходна поддршка, во поглед на техничка експертиза и финансиски ресурси. Главната улога на сите меѓународни организации треба да биде промовирањето на изградбата на капацитети на локалните структури и одржливоста на проектите. НВО не треба да формираат нови и скапи проекти, туку треба да се фокусираат на предавање на постоечките иницијативи на локалните агенции и да го поддржат развојот на локални капацитети и нови локални иницијативи.

Програмата на ИОМ за луѓе кои сакаат да се вратат во своите татковини е вредна и тие треба да продолжат со обезбедување на таквите услуги. Сепак, ИОМ треба да прифати јасен пристап на човекови права во своите активности, вклучувајќи и стандарди на третман за лицата кои примаат помош, и стандарди на соработка со владини и невладини агенции. Алтернативните модели на помош и иницијативите за помош на другите жртви на трговијата - на пример, лицата со кои внатрешно се тргува, децата, жртвите кои не сакаат да се вратат веднаш дома или бараат други можности - треба да бидат развиени и имплементирани од локалните агенции.³⁸⁵

³⁸⁵ Види: Регионална програма за борба против трговијата со луѓе на ИОМ во Западен Балкан, Извештај на СИДА, јули 2003 г., стр. 115- 117

УНХЦР, УНИЦЕФ и ОБСЕ/ОДИХР

Други меѓународни организации освен ИОМ, ретко се вклучени во имплементирањето на проекти против нелегалната трговија. Тие, сепак, промовираат стандарди на човековите права, нудат помош за развој на законодавството за борба против трговијата со луѓе, обезбедуваат податоци за владите, пружаат поддршка на локалните структури за борба против трговијата и ја обезбедуваат размената на податоци на регионално и меѓународно ниво. Другите агенции обезбедуваат и финансиска и техничка помош на владите и локалните НВО.

Во последниве неколку години, УНХЦР, УНИЦЕФ и ОБСЕ беа многу активни во поддршката на работата против трговијата со луѓе. УНХЦР ги подготви првите насоки за човекови права според препораки на ОН за трговијата со луѓе, кои треба да се употребуваат на теренот, и за развој на стандарди за веќе постоечките или новоформираните иницијативи. УНИЦЕФ подготви револуционерен документ за стандардните процедури неопходни за помош на децата жртви на трговијата со луѓе. ОБСЕ ја поддржа законодавната реформа и го набљудуваше судскиот прогон на трговците, притоа стекнувајќи експертиза за условите за имплементација на законодавството против нелегалната трговија. ОБСЕ/ОДИХР разви модел за национален механизам за пренасочување. Сите овие организации учествуваат во работата на националните комитети и пружаат поддршка на локалните структури за имплементација на НПА. Сепак, сè додека меѓународните организации се вклучени во работата против трговијата со луѓе во ЈИЕ, сите овие агенции ќе мора подиректно да учествуваат во поддржувањето на активностите на теренот и во залагањето за употребата на стандардите на човекови права, со цел да остават вистински впечаток. Нивните предлози не се разгледани од релевантните владини структури или од други меѓународни организации и НВО. Тие треба да дејствуваат на попосветен и целисходен начин за да обезбедат имплементација на предложените стандарди и модели, врз основа на принципите на човекови права.

Препораки

Меѓународните организации треба:

- Да продолжат со давањето поддршка во развојот на структури против трговијата со луѓе и имплементацијата на НПА;
- Да создадат стратегии за затворање и префрлање на фактичката имплементација на активностите на локалните агенции;
- Обезбедат поддршка за градењето на капацитети на НВО обезбедувајќи им техничка експертиза, обука и храна;
- Извршат набљудување и евалуација на активностите за борба против нелегалната трговија од перспектива на човековите права;
- Обезбедат поддршка за развојот на локални структури и да ги промовираат стандардите на човекови права за работата против трговијата со луѓе;
- Развој и промоција на оперативни стандардни процедури врз основа на пристапот на човекови права.

Учество на НВО во НПА

Улогата на НВО во имплементацијата на НПА е комплексно прашање. Еден од остатоците на стариот политички систем во регионот, е недостигот на разбирање на улогата која ја играат граѓанското општество и невладините организации во демократското општество. Ова ја отежнува нивната позиција во новоформираните демократски систем. Владите не им веруваат на НВО како сојузници/партнери во справувањето со социјални проблеми и безволно воспоставуваат работни односи со нив, безволно им помагаат при работата или соработуваат со нив како партнери во имплементацијата.

Сепак, невладините организации беа први кои започнаа со програми против трговијата со луѓе во регионот. Нивната работа се карактеризира со длабока инволвираност, ефикасност и способност да развиваат иницијативи на теренот, кои се релевантни за локалните потреби. Работата на НВО е вредна не само на полето на директна поддршка за жртвите на трговијата, туку и за собирање на податоци, извршување на истражувања и развој на стандарди, процедури, модели и контакти. ИОМ беше првата меѓународна организација која ја забележа оваа карактеристика и во тесна соработка со локалните партнери беа формирани првичните програми.

Сепак, и покрај нивната експертиза, искуство и високото признание што ја има нивната работа, НВО честопати не беа вклучувани во групите кои ги создаваа НПА и во моментот не учествуваат на еднакво рамниште со другите партнери во националните комитети. Улогата на НВО е ограничена на имплементирањето на нивните мали проекти, или оние договорени од ИОМ, и финансирани од меѓународни/странски организации.

Како парадокс, развојот во текот на изминатата година - поголема владина вклученост во активностите против нелегалната трговија, поблиска соработка со ИОМ и зголемена достапност на средствата за поддршка на иницијативите против трговијата со луѓе - резултираа со намалена улога на НВО. Многу организации, кои неколку години учествуваа во проекти против трговијата, повеќе не се вклучени; некои ги намалија своите програми или не подготвуваат нови проекти. Други пак, без можност да обезбедат сопствено финансирање, служат како договарачи кои имплементираат проекти на ИОМ. Бројот на проекти за превенција имплементирани од НВО се намалува, и многу локални активисти го загубија интересот.

Најголемиот број на НВО во регионот, вклучени во борбата против трговијата, се мали и неразвиени, организациски и финансиски слаби. Иако нивниот карактер на основно ниво е обично голема предност, особено за проектите насочени кон локалните заедници, нивните слабости значат дека тие не можат да ги имплементираат големите проекти и да се натпреваруваат со меѓународните организации, главно ИОМ, за донации или за вниманието на владите.

Позитивно е што НВО започнаа да ги забележуваат своите слабости и се обидуваат да го променат начинот на работење. Во некои земји, како што е Хрватска, БиХ и Романија, НВО развија мрежи за координација на активностите против трговијата со луѓе. Исто така, постои иницијатива за формирање на нова регионална мрежа на НВО која работи на борба против трговијата со луѓе, Мрежата за борба против трговијата (@NET). Канцелариите на Ла Страда во ЈИЕ обезбедуваат поддршка за градење на капацитети и организациски развој на НВО.

Учеството на НВО е неопходно за систем на активности за борба против трговијата, кој функционира добро, особено на локално ниво и во областа на помош за жртвите и превенцијата на трговијата. Само соработката со НВО може да обезбеди успех за НПА, бидејќи тие на локалната заедница ѝ нудат вклученост која е добро развиена и фокусирана на интересите на нивните клиенти, иновативни пристапи, рентабилност, контакти меѓу земјите испраќачи и приматели и почит за стандардите на човекови права. На долг рок, вклученоста на НВО гарантира одржливост и континуитет на работата против трговијата со луѓе во регионот, што следи по неизбежното повлекување на меѓународните организации. Од поширока политичка перспектива, нивното учество е неопходно за развој на локални демократски структури и механизми.

Препораки

НВО треба да:

- Основаат работни односи со владините агенции вклучени во имплементацијата на НПА;
- Да изнаоѓаат алтернативни и иновативни решенија за проблемите на трговијата, особено во областа на помош за жртвите и превенцијата на трговијата со луѓе.

Владите треба да:

- Создадат работен однос со НВО;
- Да обезбедат учество на невладините организации во Националните комитети за борба против трговијата;
- Да вклучат изградба на капацитетите на НВО во НПА.

Меѓународните организации треба да:

- Обезбедат поддршка за умрежувањето на НВО, меѓународна соработка и здружени проекти меѓу земјите испраќачи и приматели.

2. Законодавните реформи и судскиот прогон

Законодавните реформи, вклучувајќи ги одредбите за борба против нелегалната трговија, беа иницирани со потпишувањето на протоколот на Палермо за трговија со луѓе³⁸⁶ и декларацијата на Палермо против трговијата со луѓе за ЈИЕ³⁸⁷, од страна на сите земји во регионот. Владите на ЈИЕ се согласија да ги усогласат домашните кривични закони за вклучување на одредби за трговијата со луѓе, врз основа на дефиницијата на Палермо за трговија, и да креираат законодавство против трговијата со луѓе, кое ќе обезбеди не само прогон на трговците, туку и помош за жртвите на трговијата.³⁸⁸ Иако законодавните реформи се во тек или веќе се извршени во речиси сите земји во регионот, има неколку проблеми со имплементацијата и функционирањето на новите закони.

Во некои земји, како БиХ и Србија, новото законодавство не е целосно во согласност со протоколот на Палермо за трговија. Иако законодавците се обидуваат да се послужат со протоколот на Палермо, како рамка за новите закони, тие не беа секогаш успешни, бидејќи дефиницијата на трговијата во протоколот на Палермо, се покажа како тешка за интерпретација.

Освен тоа, новите членови против трговијата со луѓе, вклучени во кривичните закони на земјите на ЈИЕ, често се нејасни. Судиите и обвинителите честопати тврдат дека не го разбираат новиот закон, дека членовите за трговијата не се совпаѓаат со остатокот од Кривичниот закон, или дека новиот закон не се совпаѓа со остатокот од законодавниот систем на државата, како што е случајот со Србија и Романија.

Новите закони се сметаат за премногу комплицирани. Мора да се собере премногу доказен материјал за успешно судење, поради што, обвинителите често не можат да ги започнат правните процедури против трговците со луѓе. Сите овие проблеми со новите закони значат дека трговците сè уште се судат според старите закони за други кривични дела освен трговијата со луѓе, како што е искористувањето на проституцијата, посредувањето во проституција и, во неколку случаи, за робовски односи или шверц со емигранти.

Новите закони за трговија, доведоа до некои неочекувани пресврти и промени, кои не се секогаш директно поврзани со новата законска рамка:

- Протоколот на Палермо за нелегална трговија и неговата дефиниција за трговија со луѓе е критично разгледуван за да може да се користи за реформи во законодавството и за воведување на правните одредби;
- Законодавците, кои ги согледуваат средствата за судски прогон на трговците, сфатија дека другите обвиненија би можеле и треба да се поднесат против сторителите, особено во случаи каде не е можно да се соберат доволно докази за да се обезбедат докази за трговијата со луѓе;

³⁸⁶ Протоколот за трговијата со луѓе може да се најде на: www.unodc.org/unodc/en/trafficking_protocol.html

³⁸⁷ Декларацијата може да се најде на: www.osce.org/attf/atf_pd.pdf

³⁸⁸ За повеќе податоци за правните реформи види го проектот Лара на ЦоЕ: www.CoE.int/T/I/legal_affairs/legal_co-eration/combating_economic_crime/project_LARA/

- Во некои земји, членовите за трговијата со луѓе, исто така, ги обвинуваат и клиентите на жртвите на трговијата;
- Фактот дека жртвите се сметаат за потенцијални сведоци, отвори дискусии за безбедноста на жртвите и заштитата на сведоците;
- Сè почесто се подразбира дека агенциите за јавна безбедност и судствата мора да соработуваат со други владини и невладини тела, особено на подрачјето на помош на децата жртви на трговијата;
- Полициската работа треба да се вклучи во целиот систем на пренасочување и помош на жртвите и
- Прогонот на трговците зависи во голема мера од подготвеноста на сведоците да сведочат, што директно зависи од обезбедувањето на заштита и помош за жртвите.

Во текот на практичната имплементација на нови закони за трговијата со луѓе, станува очигледно дека изведената работа на новото законодавство на други области, кои не се директно поврзани со трговијата, е суштинско за успешно судење. Тука се вклучени:

- Законот за заштита на сведоците;
- Системот за малолетничка правда;
- Стандардите за капацитетите на локалните социјални служби за обезбедување на помош за жртвите;
- Системот на заштита на децата и стандардните процедури за работа со децата, вклучувајќи ги и посебните засолништа, процедурите за старателство, алтернативите за институционализација/ враќање на децата во семејствата кога тоа е против најдобриот интерес на детето;
- Законот против дискриминацијата, во поглед на жените и малцинствата;
- Регулацијата на пазарот на труд и
- Законот за миграција и странци.

За да може правната рамка соодветно да се справува со прашањето на трговијата, суштински е човековите права на оние подложени на трговијата да се препознаат и заштитат.

Препораки

Во процесот на правните реформи, владите треба да:

- Го вклучат кривичното дело **трговија со луѓе** во Кривичните законици и Законите за кривична постапка;
- Да обезбедат сеопфатно законодавство засновано на човекови права, за да обезбедат помош за жртвите на насилството што не треба да зависи од соработката на жртвите со агенциите за јавна безбедност или од нивната согласност/ можност да сведочат против трговците;
- Да обезбедат имплементација на нови закони против трговијата со луѓе, кои вклучуваат насоки, обука и податоци за агенциите за јавна безбедност и судствата;
- Преглед и реформа на сите релевантни области на законот против трговијата со луѓе, заштита на сведоците, трудот, странците и др.;
- Да вршат набљудување и евалуација на постоечкиот систем за да обезбедат соодветна имплементација на новиот закон, вклучувајќи ја и примената на стандардите за човекови права;
- Развиваат стандарди и процедури во согласност со домашното законодавство и меѓународните стандарди за човекови права за соработката на јавната безбедност, судството и НВО, особено на полето на идентификација и помош на жртвите;

- Обезбедуваат правна помош и застапување за жртвите на трговијата и
- Идентификуваат и искоренуваат вклученост или соучество на јавниот сектор во трговијата со луѓе.

3. Помош за жртвите

Идентификација

Бројките за идентификација и помош за жртвите на трговијата во 2002 г., како и резултатите на операцијата Мираж, покажуваат дека и покрај сите напори и обука, полицијата сè уште не ги идентификува мнозинството жртви. Многу експерти, како и оние вклучени во работата против трговијата со луѓе, сметаат дека пристапот за идентификација на жртвите треба да биде променет, и дека полицијата не треба да се преоптоварува со задачи кои не се подготвени/ не се во состојба/ не сакаат да ги извршат. Полицијата не треба да биде единствената агенција одговорна за идентификација на жртвите на трговијата. Други организации, кои може да ја добијат довербата на лицата на кои ќе им пријдат, треба да им приоѓаат на потенцијалните жртви, да ги идентификуваат и да им нудат помош.

Некои земји веќе ги согледаа новите пристапи кон идентификацијата:

- Во земјите каде функционираат директни линии, некои информации доаѓаат преку овие директни линии. Во Црна Гора, на пример, 30% од податоците доаѓаат од директни линии;
- Ла Страда Молдавија има добро организиран систем на соработка со агенциите за јавна безбедност во многу земји и може да пронајде и спаси многу жени;
- Ла Страда вклучува многу амбасади во работата против трговијата со луѓе;
- Кампањите насочени кон клиентите имаа резултат во ПЈР Македонија;
- Во Србија, има систем на пренасочување заснован на мобилни екипи, сочинети од социјални работници, полиција и претставници на НВО, кои идентификуваат и проследуваат жени со кои се тргувало;
- Привремените инструкции за БиХ, засновани на стандардите за човекови права, ја зацртуваат јасната обврска на полицијата да ги информира локалните НВО за сите потенцијални жртви на трговијата и да соработува со нив;
- Слични обврски за полицијата за соработка со НВО постои и во Албанија, Црна Гора и Косово, како резултат на меморандум на разбирање меѓу полицијата и локалните НВО и
- ЕУПМ го промени начинот на кој полицијата во БиХ ја разбира својата улога и обврски. Тие се обидуваат да воведат истражувачко вршење на работата, кое се заснова повеќе на собирање на податоци и докази против трговците, а помалку на масивни, слабо подготвени рации, насочени кон потенцијалните жртви на трговијата.

Без оглед на овие примери, главниот модел на идентификација е сè уште оној на полициско вршење на прелиминарна проценка, без следење на јасни стандарди или процедури, и решава на мошне арбитражен начин за тоа кој е жртва на трговијата со луѓе.

Препораки за идентификацијата

Владите, во соработка со НВО и меѓународните организации треба:

- Да зацртаат јасни правила и стандарди за идентификација на сите жртви, вклучувајќи и:
 - Идентификација на жени со кои внатрешно се тргува и деца со кои се тргува, како и странски жени кои сакаат да се вратат во своите татковини;
 - Изнаоѓање на нови начини/ методи на идентификација, преку директни линии, кампањи за превенција, работа со сексуалните работници и нивните клиенти, во соработка со амбасадите;

- Да се обезбеди дека идентификацијата е дел од сеопфатниот систем на пренасочување, во кој се наоѓаат и разните агенции вклучени во помошта за жртвите и
- Воведување на истражувачко вршење на работата на полицијата, кое се фокусира на собирање на докази против трговците, подготовка на случаите, и организација на акции насочени главно кон апсењето на трговците.

Помош

Судејќи според бројот на пренасочени жртви на трговија, помошните агенции се чини дека се помалку ефикасни во доаѓањето до жртви на трговијата во 2002/2003г. Падот во бројките на случаи не е само резултат на проблемот на идентификација, туку и на ограничената помош, бидејќи многу од жените и децата со кои се тргува не сакаат да прифатат помош под условите под кои се нуди.

Луѓето кои работат во засолништата, потврдуваат дека вообичаено, жените и децата кои се враќаат не сакаат да бидат препознаени како жртви на трговија. Тие често не ја прифаќаат помошта на ИОМ бидејќи веруваат дека нивното враќање во татковината од страна на ИОМ, ќе резултира со тоа дека ќе бидат сметани за проститутки.³⁸⁹ Жените од ЈИЕ, кои добиваат поддршка од НВО во Западна Европа, често решаваат да се вратат самите и одбиваат последователна помош бидејќи се плашат дека ќе бидат препознаени. Трите главни грижи на жртвите на трговијата кои се враќаат се поверливоста, безбедноста и вистинска, долгорочна, психолошка и економска помош. Овие грижи ретко се задоволени од организациите за помош.

Општо земено, постојат два паралелни системи за помош во регионот: едниот на ИОМ и другиот на локалните НВО. Постојат мал број на програми на НВО, и покрај фактот дека тие честопати подобро ги задоволуваат потребите на жртвите и се поевтини од оние на меѓународните организации. Наместо припојување и приближување, овие два система се чинат дека се оддалечуваат сè повеќе. Се чини дека има помалку контакти и заеднички проекти, и помалку подготвеност да се соработува меѓу ИОМ и НВО.³⁹⁰ На некои места, ИОМ реши да ги води засолништата самиот, додека на други места, ИОМ соработува со некоја од локалните НВО. Сепак, според НВО, оваа соработка вообичаено претставува ангажирање на ограничени активности од локалните НВО и искористување на евтиниот локален труд, наместо поддршка за локалните проекти на НВО и развојот на капацитетите.³⁹¹

Оние кои работат со жртви многу често се среќаваат со неочекувани ситуации, трошоци и промени во програмата. Често мора да се менува рутината и многу често потребен е инвентивен пристап и флексибилност. Сепак, иако флексибилноста, иновативното размислување и спремноста да се работи, се најсилниот аспект на активностите на НВО, нивната ограничена соработка со ИОМ често за нив прави неможно искористување на овие сили.

Дотолку повеќе, што многу локални НВО немаат ресурси да соработуваат со ИОМ врз основа на договорен ангажман. НВО обично немаат потребни средства за однапред да ги платат услугите за жртвите на насилството. Нивното силно чувство на предаденост и искуството за работа со многу мал буџет, што резултираат во прифаќањето на НВО за надомест на дел од трошоците за помош на жртвите на трговијата, иако условите за таквата соработка не дозволуваат изградба на капацитетите, организациски развој или позитивни промени на програмите. Како резултат на ова, некои НВО се откажуваат од работата против трговијата со луѓе поради недостигот на помош, губење на интерес и, во некои случаи, соперничката ситуација со ИОМ. Има силно чувство во НВО за заедницата дека ИОМ дејствува повеќе како соперничка невладина организација отколку како меѓународна организација. Пример на конфликт на интереси во ситуацијата во Бугарија,

³⁸⁹ Спореди со Регионалниот бројач на ИОМ- Програма за трговија во Западен Балкан, Извештај на СИДА, јули 2003 г., стр. 20-21, 104.

³⁹⁰ Види стр. 69.

³⁹¹ Види глава за Босна и Херцеговина и условите на договорите со НВО, споменати во Регионалниот центар за трговија со луѓе на ИОМ на Западен Балкан, Извештај на СИДА, јули 2003 г., стр. 50 и стр. 99.

каде Ла Страда и ИОМ имаат многу оддалечен однос, кој резултира со недостиг на финансиска помош за оние жени со кои се тргува, чие враќање во Бугарија го организира Ла Страда.

Ла Страда тврди, дека како мрежа, над сите други обврски го става интересот и доброто на жртвите. Доверливоста и безбедноста се главните приоритети на нивната програма за помош. Ла Страда, Бугарија, подготвува безбедносен план³⁹² со секоја жртва на која ѝ помагаат се прави проценка на сите опасности и тешкотии, со кои може да се сретне жената по враќањето и списокот на сите можни решенија. Една од главните опасности е да биде препознаена како жртва на трговијата од семејството и пријателите (опасност од стигматизација) или од полицијата (да биде вметната во полициската база на податоци). Давањето на податоци на полицијата, исто така може да биде опасно, особено ако може да има реперкусии од трговците. Жените често решаваат да не зборуваат со полицијата, решение кое е прифатливо за кадарот на Ла Страда. Жртвите на кои им помагаат невладините организации, многу често не соработуваат со полицијата во обид да се заштитат себеси.

Речиси сите жени кои учествуваат во програмите на ИОМ зборуваат прво со полицијата. Иако, размената на податоци со полицијата се врши доброволно, и често е неопходна за успешно судење на трговците со луѓе, мора да се запрашаме дали таа е во најдобар интерес на жртвите. Дали согласноста за давање на информации на полицијата е резултат на информирана согласност? Дали жените се соодветно информирани за нивните права, за непостоењето на заштита на сведоци, и за можните последици од сведочењето? Дали приоритетот на програмата на ИОМ е заштита на интересите на жртвите или на интересите на агенциите за јавна безбедност?

И покрај овие недоумија, постојат многу позитивни промени во програмите на ИОМ во текот на изминатава година.

- Програмите стануваат поголеми и нудат подобри услови;
- Достапни се доволни финансии за помош на пренасочените жртви;
- ИОМ започна да ги препознава и да им помага на жртвите на внатрешната трговија, директно или преку давање на финансиска поддршка на НВО кои работат со жени со кои внатрешно се тргувало;
- Препознаена е специјалната ситуација на децата со кои се тргува, иако обично нема специјални програми или помош; девојчињата под 18 години почесто се идентификувани и примаат помош како жртви на трговија;
- Програмите за социјална и психолошка помош се подобро дизајнирани за задоволување на потребите на жените отколку порано и
- Потребата од програми за интеграција и долгорочната помош за жртвите е признаена.

Некои предизвици остануваат за агенциите за помош, особено ИОМ:³⁹³

- Недостигот на соработка меѓу локалните НВО и меѓународните заедници;
- Недостигот на одредби за градење на капацитетите за НВО и планови за излез на меѓународните заедници;
- Недостигот на јасни, пишани, стандардни оперативни процедури за пренасочување и засолништа, и стандардни минимални правила за третман на жртвите на трговијата;
- Стандардите на човекови права не се применуваат секогаш во борбата против трговијата со луѓе;
- Може да има конфликт меѓу најдобриот интерес на жртвата, интересите на јавната безбедност (сведочење) и политиката на миграција (враќање во земјата на потекло);

³⁹² Види поглавје за Бугарија, дел 4.2.

³⁹³ Слични прашања се споменати во извештајот на СИДА. Види: Регионална програма за борба против трговијата со луѓе на ИОМ во Западен Балкан, Извештај на СИДА, јули 2003 г., стр. 110- 117

- Програмите на ИОМ не се соодветно набљудувани и евалуирани. Нема, на пример, сигурни статистики за програмите за реинтеграција³⁹⁴ и
- Иако доверливоста треба да ги заштити НВО од трговците, во реалност таа ги заштитува од препознавање (дури и од финансиерите) како одговорни институции кои успешно работат по прашањето на трговијата.

Се чини дека системот на ИОМ функционира добро за оние кои сакаат да се вратат во своите татковини, сакаат да зборуваат со полицијата и немаат податоци кои можат да им штетат по нивното враќање (т.е. може да доведат до пресуди за трговците). За другите групи на жртви, треба да се формираат поинакви програми кои ќе ги задоволат нивните потреби за доверливост, безбедност, информирана согласност, избор на можни опции и долгорочна помош. Овој тип на помош е веќе вклучен во програмите на НВО, но на овие програми им треба финансиска помош и понатамошен развој доколку тие станат можна алтернатива.

Главното решение треба да биде создавање на сеопфатен систем на пренасочување за идентификација, помош и реинтеграција на жртвите на трговија, кои ќе опфатат разни форми на помош (понудени од различни организации) за да ги задоволат потребите на жртвите и за да ја понудат целата можна помош.

Препораки за помош

Владите треба:

- ◆ Да обезбедат правна заштита за жртвите/сведоците и нивните семејства.

Владите, меѓународните организации и НВО треба:

- ◆ Да гарантираат дека сите програми за идентификација и помош да бидат насочени примарно за заштита на правата и достоинството на жртвите, вклучувајќи безбедност, доверливост, информирана согласност и обезбедување на специфична долгорочна помош;
- ◆ Да прифатат органски пристап на трговијата кои ќе ги интегрира прашањата на заштита, превенција и судски прогон врз основа на насоките за човекови и детски права создадени од УНХЦХР и УНИЦЕФ;
- ◆ Без оглед на статусот на жртвите, да им обезбедат пристап до засолништата и до помош (вклучувајќи и правна помош);
- ◆ Да развијат јасни стандардни оперативни процедури за засолништата и минимални стандарди за третман на жртвите во сите засолништа и
- ◆ Да развијат сеопфатни програми за помош на долгорочни цели и стратегии (Вклучени во НПА како национален механизам за пренасочување) врз основа на соработката меѓу владините и невладините организации

Донаторите и агенциите за имплементација треба да:

- ◆ Вршат набљудување и евалуација на програмите за помош и реинтеграција, особено долгорочните резултати на програмите за реинтеграција.

Реинтеграција

Проектите кои имаат за цел реинтегрирање на жените со кои се тргувало претставуваат комплициран и контраверзен дел од системот за помош на жртвите на трговијата. До неодамна, жртвите на трговијата, кои се враќаа во своите земји на потекло не можеа да сметаат на помош. Помошта од ИОМ беше обично ограничена на сума за реинтеграција од 150 САД \$ и пренасочување кон локална НВО за понатамошна помош. Локалните

³⁹⁴ Неодамна програмите на ИОМ во ЈИЕ беа евалуирани од СИДА. Види: Регионална програма за борба против трговијата со луѓе на ИОМ во Западен Балкан, Извештај на СИДА, јули 2003 г.

НВО, сепак, беа неподготвени да понудат вистинска помош за трауматизираните жени на кои им требаше дом, вработување и медицинска и психолошка помош. Во пракса, тие можеа да понудат само неколку средби со жртвата која се враќаше, често нарекувани терапевтски сесии кои не нудеа конкретно помош. Единствената опција која им остануваше на жртвите беше враќање дома на ситуацијата од која започна нивниот пат и која честопати придонесуваше со нив да биде тргувано уште првиот пат.

Според податоците доставени од Ла Страда Бугарија и ИОМ Молдавија, најмалку 30% од жртвите на трговија кои се враќаат во нивните татковини страдаат од сериозни психотични, ментални и бихејвиорални пореметувања и имаат потреба од долгорочен психијатриски третман и помош. Тие не се во состојба да бидат директно интегрирани во општеството и да бидат оставени да се снаоѓаат сами. Истотака, нема податоци за тоа колку жртви на трговијата кои се враќаат се зависници од дрога, но најмалку 3% од жените и девојчињата кои се враќаат во Молдавија покажуваа симптоми на злоупотреба на дрога и некои од нив, најверојатно, никогаш нема да можат да се издржуваат себеси.

Скоро сите жртви на трговијата страдаат од посттрауматски стрес; тие имаат ниско мислење за себе и имаат потреба од долгорочно психолошко советување. На нив исто така, им е потребна практична помош, особено ако не е пожелно за нив да се вратат дома. Мнозинството жени и девојки, немаат соодветно образование, вештини или работно искуство за да можат да најдат работа без понатамошна обука или враќање во училиште. Освен тоа, најмалку 30% од жртвите имаат потреба од долгорочна терапија и помош пред да влезат во некоја програма. Краткорочните курсеви за фризерство, кроење и готвење кои се понудени на трауматизираните девојки не ги подготвуваат нив за независен живот. Во моментов, во земјите на потекло се организираат нови програми за реинтеграција кои нудат поконкретна, суштинска помош, иако опциите за жените и девојчињата кои се враќаат се сèуште многу ограничени и се соодветни само за мала пропорција од жртвите од трговијата.

Исто така, станува јасно дека нема совршено решение за проблемите на овие жени и деца. Во зависност од нивната состојба, потреби и желби, на нив треба да им се понудат опции за третман и интеграција кои се најсоодветни за нив. Дури и кога единствената опција за нив е враќањето дома, тие не треба да бидат напуштени по враќањето.

Во зависност од нивната ситуација и ментална состојба, жртвите вратени дома имаат потреба од различни видови на помош. Неколку НВО започнаа со обезбедување на соодветна помош за жените со кои се тргувало:

- Ла Страда, Бугарија нуди долгорочна индивидуална терапија и индивидуални планови за безбедност;
- НВО која работи од Романија има долгорочно засолниште, каде жените може да останат додека не најдат работа и не можат да се издржуваат сами; и
- Програмата за заработка на приход на Италијанскиот конзорциум Солидарита, им дава на жените можност да отворат свои мали бизниси.

Терре дес Хоммес и локалните НВО во Албанија имаат програми за реинтеграција на децата со кои се тргувало. Услугите кои се нудат на доброволна база, како што се семејствата кои посвојуваат, и специјалистичките програми, како што е социјалната и академската реинтеграција, често се сметаат за зони на интервенција.

Воопшто, на жртвите на трговијата им требаат подобри опции за помош, повеќе време за да ги истражат тие опции и подобар систем на пренасочување на национално и локално ниво. Има потреба од мрежа на НВО кои ќе соработуваат, на кои може да се испратат некои случаи и соработка со владините аудиторiums за жените да може да добијат вработување и здравствени услуги. На децата мора да им се овозможи да одат во училиште и да добијат поддршка за останување со нивните сопствени семејства или нови сурогат семејства.

Препораки

Владите треба:

- ◆ Да вклучат програми/ активности за реинтеграција во НПА и да обезбедат соработка меѓу владините и невладините институции;
- ◆ Да вклучат жртви на трговијата во постоечките иницијативи за групите со недостатоци (школарини, програми за дообучување, социјална помош, враќање во училиште итн); и
- ◆ Да обрнат посебно внимание на програмите за реинтеграцијата на деца. Ова треба да значи семејна реинтеграција, кога тоа е можно, наместо институционализација.

Владите и меѓународните организации треба:

- ◆ Да ги набљудуваат и евалуираат постоечките програми за реинтеграција за ефикасност;
- ◆ Да ги истражуваат потребите и очекувањата на жените кои се враќаат во поглед на реинтеграција; и
- ◆ Да ги поддржуваат НВО во развојот на иновативни програми за помош и реинтеграција на жртвите на трговијата.

Кампањите за подигање на свеста кај децата често не се добро осмислени. Пораките се премногу воопштени и повеќе ги плашат децата отколку што им ги даваат неопходните животни вештини. Според истражувањата на УНИЦЕФ, децата во некои земји тврделе дека имаат доволно податоци за трговија со луѓе и сметаа дека пораките се повторуваат и се досадни. Во исто време, тие не ги ставаа податоците во сооднос со себе и не знаеа како да се заштитат.³⁹⁷

Програмите за превенција на трговијата со деца и помош на децата со кои се тргувало треба да се набљудуваат и евалуираат, бидејќи ги изведуваат организации без никакво претходно искуство во работата со жртви на трговијата или жртви на насилство.

Препораки за помош и заштита на децата со кои се тргувало

Владите, со поддршка на меѓународните организации и НВО треба:

- ◆ Да спроведат истражување и анализа на податоците во однос на:
 - Внатрешна трговија со деца (девојчиња и момчиња) за сексуално искористување трговија со деца за просење;
 - Состојбата со децата од високо ризичните групи;
 - Непридружувани деца, миграција и трговија со деца;
 - Побарувачка за детски труд;
- ◆ Да спроведат добро испитана кампања за подигање на свеста на децата, со нагласок на промоцијата на правата на децата и животните вештини;
- ◆ Да вклучат превенција на трговијата со луѓе во училишниот распоред и обука за учителите;
- ◆ Да набљудуваат и евалуираат постоечки програми за помош за децата и превенција на трговијата, и проценка на нивната професионална вредност;
- ◆ Имплементираат насоки на УНИЦЕФ за правата на децата жртви на трговијата во ЈИЕ.

5. Подигање на свеста и превенција

Постојат тековни кампањи за превенција и подигање на свеста за трговијата во сите земји во регионот. Иако тие не се детално опишани во овој извештај, може да се направат

³⁹⁷ Извештај на УНИЦЕФ: Превенција на трговијата со деца во ЈИЕ, пробно истражување во Албанија, Молдавија и Романија, мај 2003г., и стр. 54

некои општи забелешки бидејќи во некои земји, веќе 3 или 4 години течат разни видови на кампањи, со разни пораки насочени кон различни групи.

Опширни медиумски кампањи за подигање на свеста

Меѓународните организации планираат и/или спроведоа големи кампањи за информирање и подигање на свеста во скоро сите земји во регионот, без оглед дали се земји на потекло, транзит или дестинација и независно од замавот на трговијата во различните земји. Овие медиумски кампањи се обично на државно ниво, главно насочени на општата јавност и со цел да стигнат до колку може повеќе луѓе. Тие обезбедуваат општи податоци за опасностите на трговијата и миграцијата. Некои кампањи соработуваат со нови или постоечки жешки линии, во кој случај, целните групи се луѓе кои треба да постигнат контакт преку жешката линија, жртви на трговијата, потенцијалните жртви, семејствата на жртвите, можните мигранти или луѓе кои се распрашуваат за работа во странство.

Не постојат податоци за ефикасноста на овој вид на кампањи. Како резултат на кампањата, вообичаениот параметар на ефикасност е промената на свеста. Иако испитувањето на јавното мислење покажува дека скоро сите целни групи на овој тип на кампањи веќе беа свесни за трговијата, не е јасно како податоците за кампањата влијаеле на однесувањето, на решенијата за миграција и/или помогнале во заштита на луѓето од трговијата.

Според некои локални НВО, целните групи, главно млади жени и девојчиња се уморни или иритирани од поедноставените пораки и повторените искористени слики на голите женски тела во синџири или поинаку осквернавени. Тие, исто така, нагласуваат дека општиот карактер на кампањите и медиумите кои се користат за нивна изведба ги ограничуваат целните групи на оние луѓе кои живеат во големи градови и имаат пристап до печатот или телевизијата, т.е. луѓе кои веќе знаат за прашањето. И покрај ова, истиот тип на пораки во скапите медиумски кампањи постојано се повторуваат во другите земји без никакви податоци за очекуваните или постигнатите резултати.

Мали проекти за подигање на свеста

Малите проекти се изведуваат локално и се насочени кон одредени групи, главно потенцијални жртви на трговијата и нивните семејства. Овие активности обично се организираат од локални НВО, честопати во соработка со ИОМ. Пристапот е подиректен и поточно насочен кон целта; главната стратегија е директен контакт преку состаноци во училиштата, контакт со локалните општини и локалните НВО, предавања и дискусии. Пораките, исто така, се често помалку општи и се однесуваат на одредени можности за миграција и родово насилство. Главната цел е на целната група да и се предадат потребните податоци и способност да се борат против трговијата.

Предноста на истражувачките активности е пораката за трговијата да се преведе од апстрактно ниво на корисни податоци за способностите кои се потребни да се справат со опасноста на трговијата и скроени според потребите на одредената целна група. Овој вид на кампања го префрла проблемот од рацете на меѓународните организации во рацете на локалните заедници, овозможувајќи на локалните актери да се справат со своите локални проблеми.

Малите кампањи за подигање на свеста се, исто така, многу поефтини, иако НВО кои ги имплементираат може да имаат помалку податоци и разбирање за проблемот. Како резултат, луѓето може да слушнат предупредувања и страшни приказни со кои не можат да се поврзат, наместо информации кои ќе им помогнат. Нема јасни методи за евалуација, за проверка на ефикасноста на овој метод на подигање на свеста, иако директните контакти со слушателите дозволуваат проценка на ефектите и реакциите кон пораката.

Во некои земји, се дискутира за вклучување на податоци за ризиците и модалитетите на трговијата во училишниот план. Локалните НВО се вклучени во подготовката на материјали за обука и посебна обука за учителите и учениците. Некои иницијативи се

служат со образованието за човекови права и животни вештини за да ги научат децата за трговијата со луѓе.

Превенција наспроти подигање на свеста

Според СПТФ и некои од постоечките НПА, превенцијата треба да се занимава со коренските случаи на трговија, како и да ја подигне свеста за трговијата со луѓе. Сепак, одредбите во НПА за справување/ искоренување на коренските случаи, обично се многу општи и не се добро елаборирани. На НПА обично им недостигаат временски рокови, буџети и јасна поделба на задачи и одговорности, особено во однос на активностите за превенција. Со цел да се постигнат сеопфатни и трајни резултати, проектите треба да се занимаваат со ранливоста на жените и децата на трговијата, вклучувајќи ги и насилството, сиромаштијата, дискриминацијата, нееднаквоста и побарувачката на специјалистички услуги кои ги обезбедуваат жртвите на насилство и трговија.

Препораки

Владите, меѓународните организации и НВО треба да:

- ◆ Ги проценуваат потребите и ефикасноста на скапите, големи кампањи за подигање на свеста;
- ◆ Ги диференцираат кампањите во согласност со типот на земјата и целната група;
- ◆ Да вклучат податоци за легалните начини за миграција и вработување во кампањите за подигање на свеста во сите земји каде населението е во опасност;
- ◆ Да обрнат посебно внимание на малите, директни кампањи насочени кон групите во опасност, особено жените и децата;
- ◆ Да создадат механизми за евалуација на кампањите за превенција и нивното влијание на свеста;
- ◆ Евалуација на материјалите, методите и капацитетите на организациите кои ги спроведуваат кампањите за подигање на свеста и за информирање;
- ◆ Да спроведуваат и помагаат проекти за односот меѓу економскиот развој, програмите за реструктурирање и трговијата во ЈИЕ;
- ◆ Да ги помагаат проектите за превенција на ХИВ кај сексуалните работници, жените со кои се тргува и другите групи со висок ризик; и
- ◆ Да помагаат проекти (и нивното вклучување во НПА) насочени кон борбата против насилството врз жените и децата, дискриминацијата против жените, невработеноста, феминизација на сиромаштијата и недостиг на учеството на жените во јавниот живот.

6. Обука

Постојат многу програми за обука во тек, кои се однесуваат на превенцијата на трговијата со луѓе во ЈИЕ. Програмите се однесуваат за обука на агенциите за јавна безбедност, пружителите на услуги, НВО, судството, владините функционери, групи со висок ризик и обичното население. Најголемиот дел од овие програми за обука се одлично замислени, базирани се на актуелни податоци од регионот и ги имаат предвид сите нови сознанија. Скоро сите активности за обука се вршат во рамките на НПА.

Многу иницијативи за обука се организирани од локални експерти и локални НВО, а понекогаш во соработка со меѓународни организации, со што се создаваат одржливи локални структури за обука и група на искусни локални обучувачи. Овие иницијативи вклучуваат и обука за тренери на полето на превенција на трговијата со луѓе, насочени кон групите на учители, НВО, млади и други.

Исто така, постојат иницијативи за вклучување на податоците за трговијата во формално и неформално образование, како и програми за општа обука за агенциите за јавна безбедност и владините службеници.

СПТФ ги сметаат за многу важни хармонизацијата и координацијата на овие напори за размена на податоците. ИЦМПД организираше сеопфатна регионална програма за обука за вработените во јавната безбедност и судството, која се имплементира во сите земји на регионот преку обука на тимови сочинети од претставници на локалната полиција и локалните НВО. Во некои земји, програмата е единствената достапна обука за претставниците на јавната безбедност, додека во другите се планира вметнување на трговијата со луѓе во редовната обука за јавна безбедност. Програмата ИЦМПД високо се цени, особено поради квалитетот на материјали, вниманието кое се посветува на прашањето на локална сопственост и за создадената соработка меѓу агенциите за јавна безбедност и НВО.³⁹⁸

Друга регионална иницијатива е Прирачникот за трговија со луѓе на УНДП за Граничната полиција. Прирачникот се фокусира на безбедноста и доброто на жртвите и е поделен на три дела: регионален законодавен и процедурален компендиум; одредбите за правна помош и оперативните процедурални потреби; и избор од најдобрата практика.³⁹⁹

Препораки

Владите треба:

- ◆ Да вклучат податоци за трговијата и правата на жртвите во наставните планови, полициските академии, правните факултети и центрите за обука на социјалните работници;
- ◆ Да обрнат посебно внимание на обуката во областа на трговијата со деца, детски права и посебни мерки за заштита за децата жртви на трговијата; и
- ◆ Да се погрижат да програмите за обука се базираат на податоци од регионот и да дружат поддршка на регионалната национална иницијатива во рамките на НПА.

Меѓународните организации и НВО треба:

- ◆ Да ги прилагодат програмите за обука на локалните потреби на државно ниво и да се огледаат на развојот на локалните иницијативи за борба против трговијата со луѓе и променливата регионална иницијатива;
- ◆ Да се погрижат иницијативата за обука да содржи податоци за развивање на насоки за идентификација, пренасочување, помош и заштита на правата на лицата со кои се тргувало за примена од страна на специфичните агенции (полицијата, социјалните работници, здравствените професионалци, НВО итн.); и
- ◆ Да се погрижат регионалните иницијативи за обука да се познати на СПТФ со цел да избегнат повторување на програмите за обука, и да ги рефлектираат и идентификуваат приоритетите зацртани од НПА.

Донаторите и меѓународните организации треба:

- ◆ Да ги евалуираат постоечките програми за обука, за релевантност и компатибилност со постоечката рамка на активности против трговијата со луѓе.

³⁹⁸ Види: www.icmpd.org/

³⁹⁹ За повеќе податоци види го заглавието за Регионални иницијативи.

Трговија со луѓе во југоисточна Европа

ЛИСТА НА ПРОЕКТИ И АКТИВНОСТИ ВО ПЈР МАКЕДОНИЈА ⁴¹⁰						
ВЛАДА						
Проект/ Активности	Фокус на активностите	Временски Рокови	Донатор	Партнери за соработка	Партнери за имплемент.	Контакти
МИНИСТЕРСТВО ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ						
Координација и НПА	Државниот секретар на Министерството за внатрешни работи назначен за Координатор на националната комисија; Прифатен НПА за борба против трговијата; Националната комисија треба да се справи со правните реформи, помош за жртвите и информирање и соработка.	Во тек од 2002 г.	Без надворешни средства	МИ, МЈ, МХ, МЕС, Јавниот обвинител, Граничната полиција, Полицијата, МЛСП, ОБСЕ, ИОМ, ТЕМИС, Отворена Порта, УНИЦЕФ, ОПДАТ		Зоран Филипов Шеф на кабинет Министерство за внатрешни Димче Мирчев бб, 1000 Скопје Тел: + 389 (2) 3 143 241 Факс: + 389 (2) 3 142 707 ZFILIPOV@moi.gov.mk
Транзитен центар за лицата со кои се трговало	Примен и транзитен центар за нелегални мигранти и жени со кои се трговало.	Во тек од март 2001 г.	Владите на Шведска, Норвешка, Холандија и САД	УНИЦЕФ ОБСЕ	МИ, ИОМ, За среќно детство, ТЕМИС, МБА, ХОПС	Благоја Стојковски Шеф, Одделение за миграции и азил, Тел: + 389 (2) 3 142 368 Факс: + 389 (2) 3 143 408 bstojkov@moi.gov.mk
Полициски отсек против организиранот криминал и трговијата со луѓе	Специјализирана полициска работна група за борба против трговијата со претставници од најголемиот дел од областите на ПЈР Македонија; Учество во регионалните иницијативи на СЕКИ и СПТФ	Во тек од 2000 г.		ОБСЕ ИЦИТАП ЕАР, СЕЦИ ИОМ	МИ	Горан Ристовски Шеф, Одделение за борба против организиранот криминал и трговијата со луѓе Тел: + 389 (2) 3 142 377 Факс: + 389 (2) 3 116 280 goran_n_ristovski@moi.gov.mk

⁴¹⁰ ЕАР, Европска агенција за реконструкција; ЕСЕ, НВО Еманципација, солидарност и еднаквост на жената; ХОПС, НВО Проект за здрава опција; ИО, меѓународна организација; МБА, Македонската адвокатска комора; МЕ, Министерство за образование; МХ, Министерство за здравство; МИ, Министерство за внатрешни; МЈ, Министерство за правда; МЛСП, Мин. за труд и соц. политика; ОСИ, Иницијатива за отворено општество; МЈА, Здружение на македонските судии; ТЕМИС, Здружение на жените правници во Македонија.

Трговија со луѓе во југоисточна Европа

МИНИСТЕРСТВО ЗА ПРАВДА						
Правна реформа	Хармонизација на законодавството за трговијата со луѓе (амандмани на Кривичниот закон) со меѓународни и европски стандарди; Учество во Проектот ЛАРА на ЦоЕ и други регионални иницијативи на СПТФ.	Во тек		ОБСЕ, ЦоЕ, ИОМ, АБА/ЦЕЕЛИ, ЕАР, ЕЦЈХАТ (Мисија на ЕЗ за Правда и домашни прашања, ОПДАТ	МЈ, Комисија за ревизија на законите	Тања Кикерекова Шеф, Одделение за граѓански и малцински права Вељко Влахович бб, 1000 Скопје Тел: + 389 (2) 3 106 558 tkikerekova@mjustice.gov.mk
Законодавство	Нови кривични дела за трговијата со луѓе усвоени во Кривичниот закон во 2002 г.	2002 г.		ОБСЕ, ЦоЕ, ОПДАТ, ИОМ, АБА/ЦЕЕЛИ, ЕАР, ЕЦЈХАТ	МЈ, МИ, МЈА, ППА, ТЕМИС, Женски парламентарен клуб	Стерјо Жиков Јавен обвинител Македонско здружение на обвинители Тел: + 389 (2) 3 133 417 Факс: + 389 (2) 3 133 238 sterjz@yahoo.com
Обука	Имплементација на специјализираната работилница за обука на судиите и обвинителите со Прирачникот за обука на судии на СПТФ (продуциран од ИЦМПД)	есен 2003 г.			МЈА, Центар за трајно образование	

МИНИСТЕРСТВО ЗА ТРУД И СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА

Родова еднаквост	НПА за Родова еднаквост (5/2000); Националниот координатор за родови е и член на Националната комисија за борба против трговијата со луѓе; Нацрт на извештајот на ЦЕДАЊ за ПЈР Македонија; Учество во работната група на ПзС за род; Правна реформа и лобирање.	Во тек	ЕУ, ПзС, Норвешка, ОБСЕ, Шведска/ СИДА, САД	ОБСЕ, АРЦ, СОРОС, АБА/ЦЕЕЛИ, Kvinna Til Kvinna (KtK), УСАИД, Народна Норвешка Помош	МЛСП, Унија на жени, Македонско женско лоби, Клуб на жени парламентарки, ЕСЕ	Елена Грозданова Шеф на одделение за родова еднаквост, контакт лице на Владата, Наменските сили за полово еднаквост на Пактот за стабилност Тел: + 389 (2) 3 129 308 Факс: + 389 (2) 3 129 308 elenagr@freemail.org.mk
-------------------------	---	--------	---	---	--	--

НАРОДЕН ПРАВОБРАНИТЕЛ

Подигање на свеста и заштита на човековите права	Памфлетот за детски права содржи податоци за трговијата; Соработка во организирањето на трибини за домашно насилство и злоупотреба на децата во рамките на подготовките за Вториот светски конгрес против комерцијално сексуално искористување на децата; Законот за народен правобранител е усвоен.	2001 г. септ. 2003 г.	ОБСЕ, СОРОС, АБА/ЦЕЕЛИ, ЦИДА, УНИЦЕФ, ЕУ, СИДА	МЈ, МИ, УНИЦЕФ, ОБСЕ, ЕУ, Влади донатори	Народен правобранител, НВО ОхО	Бранко Наумовски Народен правобранител Ombuds1@mt.net.mk Тел: + 389 (2) 3 129 351 Факс: + 389 (2) 3 129 359 Невена Крушаровска Заменик - народен правобранител, Заштита на децата Тел: + 389 (2) 3 129 327 Факс: + 389 (2) 3 129 359 ombudchild@mt.net.mk
---	--	------------------------------	--	--	--------------------------------	--

МЕЃУНАРОДНИ ОРГАНИЗАЦИИ

Проект/ Активности	Фокус на активностите	Временски Рокови	Донатор	Партнери за соработка	Партнери за имплемент.	Контакти
-----------------------	-----------------------	------------------	---------	-----------------------	------------------------	----------

Трговија со луѓе во југоисточна Европа

ОРГАНИЗАЦИЈА ЗА БЕЗБЕДНОСТ И СОРАБОТКА ВО ЕВРОПА (ОБСЕ)						
Правни реформи и обука	Изведување на специјални работилници и обука на владини службеници, и агенти на јавната безбедност.	Во тек од 1999г.	Земјите членки	МИ, МЈ, МЛСП, СЕЦИ, ИОМ, ОПДАТ	МЈА/ЦЦЕ, ППА, Отворена Порта/Ла Страда,	Џери Бјелерстед Програмски директор за борба против трговијата со луѓе, Оддел за владеење на правото Geraldine.Bjallerstedt@osce.org Тел: + 389 (2) 3234 000
Зголемување на капацитетите на НВО	Зајакнување на капацитетите на локални НВО и професионални правни здруженија преку проекти на ОБСЕ;					
Полициски развој и обука	Финансирање на СОС линијата за жртвите на трговијата (информации, помош и пренасочување); Обезбедување на техничка експертиза и помош за Интер-министерската Национална комисија за борба против трговијата, МИ, МЈ, Полициската академија и други, имплементираат специјализирана обука за родот и трговијата со луѓе за полицајци и полициски кадети			ИЦИТАП, СОРОС, СИДА, ЦИДА, АБА/ЦЕЕЛИ, УНИЦЕФ, УНХЦР, УСАИД	ТЕМИС, Здружение на студенти на право на ЈИЕ Универзитет	Дејвид Тингл Шеф на Единицата за полициски развој Devid.Tingle@obse.org Билјана Лубаровска Програмски асистент во Одделот за владеење на правото Biljana.Lubarovska@osce.org Тел: + 389 (2) 3234 000 Набљудувачка мисија на ОБСЕ во Скопје www.osce.org
Донаторска координација	Финансирање на превентивни родови проекти за подигање на свеста за домашното насилство во ромските заедници во државата.	2003 г.	Одделението за владеење на законот на ОБСЕ		Ромска НВО РОЗРП	
МЕЃУНАРОДНА ОРГАНИЗАЦИЈА ЗА МИГРАЦИЈА (ИОМ)						
Подигање на свеста	Кампања за подигање на свеста: дистрибуција на постери и пакети во 55 полициски станици во целата земја; Семинари за подигање на свеста за адвокатите во организација на МБА.	Во тек 2002 г.	Белгија, Франција, Норвешка, Обединетото Кралство, Италија, Шведска, САД	МИ, локални НВО	ИОМ, Уметничка дружина ИОМ, НВО ИОМ, НВО	Мари- Анже Гоесенс Програмски координатор Тел: + 389 (2) 3233 692 Факс: + 389 (2) 3233 688 AGoessens@iomskopje.org.mk
Зголемување на капацитетите на НВО	Зајакнување на капацитетите на локалните НВО кои работат во транзитни центри со обука при работа; Зајакнување на капацитетите на правните НВО за малолетничките права и судски третман.	Во тек	Норвешка, САД, Италија	МИ, Француска амбасада, Македонско женско лоби, МБА	ИОМ, МБА, Ауроеола, Центар за медиумски активности, ХОПС, Семпер, Форум на жени Албанки, Phurt, Радика, За среќно детство	Антоније Грубишиќ 5, 1000 Скопје

Трговија со луѓе во југоисточна Европа

Директна помош за жртвите на трговијата	Помош на лицата со кои се тргувало во Прифатниот и Транзитниот центар за илегални мигранти и жртви на трговијата, кои вклучуваат: Трошоци за престој пред враќањето дома, итна медицинска помош; Психосоцијално, здравствено и правно советување и помош; Стекнување на вештини: шиене, фризерство, шминка; Активности за релаксација, јога, уметничка терапија, и музика; Здравствено образование и програми за подигање на свеста.	Во тек од август 2000 г.	Шведска, Норвешка, Обединетото Кралство, Италија	МИ, МБА	За среќно детство, ТЕМИС, МБА, Добредојде, ХОПС	Владимир Данаилов Постар правен асистент vdanailov@iomskopje.org.mk
Враќање и реинтеграција на жртвите на трговијата	Враќањето и реинтеграцијата на жртвите во нивните земји на потекло со: Профилирање и работа на случајот Обезбедување на патни исправи Безбедно враќање во земјата на потекло	Во тек	Холандија, Шведска, Норвешка			
Градење на институционалните капацитети и правни реформи	Правната експертиза и обука содржи: Анализа на постоечкото национално законодавство во смисол на протоколот на Палермо; Препораки за унапредувањето на македонскиот Кривичен законик; Семинари за јавна безбедност за полицијата и судството вклучени во случаите на трговија; Специјализирана обука за адвокати.	Во тек	Белгија, Франција, Норвешка, Обединетото Кралство, Италија, Шведска, САД	Правен отсек на МИ, Сектор за меѓународна соработка и ЕУ интеграција на МЈ; Здружение на јавни обвинители и судии; јавни обвинители; Националната комисија	МЈ Сектор за Меѓународна соработка, Здружение на јавни обвинители и судии, Правна служба на МИ, Национална Комисија, јавни обвинители, истражни судии, МБА, полиција, ТЕМИС	
Обука на локалната полиција	Ко-имплементација на полициска обука за борба против трговијата со луѓе во полициската академија.	Се планира за почеток на 2004г.	ОБСЕ (Единица за развој на полицијата)			
ВИСОК КОМЕСАР ЗА БЕГАЛЦИ НА ОБЕДИНЕТИТЕ НАЦИИ (УНХЦР)						
Помош со правните реформи за бегалците и законот за азил	Помош во материјали и техничка експертиза за одделението за странци и нелегални мигранти при МИ; Обука за подигање на свеста на бегалците и потенцијалните жртви на трговијата.	Во тек		МИ, ИОМ, МЈ, ОБСЕ, СИДА		Кристос Теодоропулос THEODORO@unhcr.ch
ДЕТСКИ ФОНД НА ОБЕДИНЕТИТЕ НАЦИИ (УНИЦЕФ)						
СОС линија за информации и превенција на трговијата со жени	Поддршка на локалната СОС линија за информирање и помош на девојчињата и жените за заштита од трговијата преку обезбедување на информации за агенциите кои нудат вработување во странство, информации за ризиците на работа во странство, и информации за жените со кои се тргувало за тоа каде и како да бараат помош дејствувајќи како посредници	2002-2003 г.			Локална НВО, Отворена Порта/ Ла Страда во соработка со ОБСЕ/ Мама кеш	Бриџит Благоевски - Тразоф Офицер за заштита на децата и ХИВ/СИДА btrozoff@unicef.org Тел: + 389 (2) 3231 150 Факс: + 389 (2) 3231 151

Трговија со луѓе во југоисточна Европа

	во обезбедувањето на контакти со релевантни институции.					
Градење на капацитети за имплементација на посебни мерки за заштита на децата жртви на трговијата	Зајакнување на капацитетите на државните власти и НВО за прифаќање и имплементација на специјалните мерки за заштита за децата жртви на трговијата.	2003-2004 г.	Очекува средства	МИ, МЛСП, МЈ		
Подобрување на услугите за децата против злоупотребата на деца	Зголемување на капацитетите на педагозите и психолозите и Центрите за социјална работа за обезбедување на психо-социјална помош и свесност за злоупотребата, што ќе доведе до подобри механизми за пренасочување меѓу училиштата, центрите за социјална работа и локалните НВО.	2002-2003 г.		МЛСП, МЕ	Локална НВО Безбедно детство	
Превенција на ХИВ/СИДА меѓу особено ранливите млади луѓе	Подигање на свеста и социјална мобилизација за ризикот и превенција на ХИВ/СИДА/СТИ; работа со особено ранливите млади луѓе изложени на ризик од инфекција; Воведување на бесплатно и доверливо советување и услуги за тестирање на ХИВ/ СИДА; линија за репродуктивни здравствени прашања со пренасочување на социјални и здравствени институции кои работат со млади, како и образование со вреници надвор од училиштата.	2002-2004 г.			Локални НВО ХЕРА, ХОПС, МИА, Театар за млади Македонија, МХ и Агенција за млади и спорт	

АГЕНЦИЈА ЗА МЕЃУНАРОДЕН РАЗВОЈ НА САД (УСАИД) - АМЕРИКАНСКА АДВОКАТСКА КАНЦЕЛАРИЈА, ПРАВНА ИНИЦИЈАТИВА ЗА ЦЕНТРАЛНА И ИСТОЧНА ЕВРОПА (АБА/ЦЕЕЛИ)

Превенција и правна реформа	Родови програми- создавање на законодавство за домашното насилство; Обука за родовата еднаквост.	Заврши на 30 април 2003	УСАИД	МЈ, МЛСП	НВО ЕСЕ (Еманципација, солидарност и еднаквост за жените)	Кети Илиевска Правен советник iketi@ceeli.org.mk
Помош за жртвите	Правна помош за жртвите на домашно насилство, вклучувајќи и основно правно советување за жртвите на родово и домашно насилство, и податоци за пренасочување за жртвите на трговијата.	Финансирањето на АБА-ЦЕЕЛИ заврши на 30 април 2003	УСАИД	Отворена Порта/ Ла Страда, ОБСЕ	ЕСЕ	АБА/ЦЕЕЛИ Албер Швајцер 6, 1000 Скопје Тел: + 389 (2) 3178 188 Факс: + 389 (2) 3176 625 ceelimk@ceeli.org.mk

ИНИЦИЈАТИВА ЗА СОРАБОТКА ВО ЈУГОИСТОЧНА ЕВРОПА (СЕКИ) - РЕГИОНАЛЕН ЦЕНТАР ЗА БОРБА ПРОТИВ ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛ во БУКУРЕШТ

Регионална соработка и јавна безбедност	Учество во СПТФ (Проект МИРАЖ); Специјализирана обука за полицијата; Регионален договор за заштита на сведоците: Постојана размена на податоци; Формирање на Оперативна регионална работна група; Организирање на регионални операции; Специјализирана обука; Заеднички проекти со ИО.	Во тек од 2001г.	Годишен придонес на земјите членки Поддршка од земјите-набљудувачи	МИ, МЈ, ОБСЕ, ОДИХР МИ, МФА-Царинска служба, Јавен обвинител, ОБСЕ/ОДИХР, ИОМ, НВО	МИ, Здружение на јавни обвинители МИ, МФА Царинска служба	Елизабета Илиева Тел: + 40 21 303 6008 eilieva@secicenter.org Мирјана Станоева Офицер за врски mstanoeva@secicenter.org
--	---	------------------	---	---	--	--

Трговија со луѓе во југоисточна Европа

ОДДЕЛ ЗА ПРАВДА НА САД - КАНЦЕЛАРИЈА ЗА РАЗВОЈНА ПОМОШ ВО ОБВИНЕТЕЛСКА ОБУКА (ОПДАТ)						
Обука и градење на капацитетите	Тековни активности за обука за трговијата и градење на капацитетите на Здружението на обвинители, полицијата и истражните судии.	Во тек	Одделот за правда на САД	ИЦИТАП, МИ, МИ, Канцеларија на обвинителот, ОБСЕ	Здружение на обвинители	Барбара Карлин Правен советник во земјата Тел: + 389 (2) 3 225 462 Факс: + 389 (2) 3 225 503 Carlinbm@state.gov Кристина Каранакова Правен асистент
МЕЃУНАРОДНА ПРОГРАМА ЗА ОБУКА ЗА КРИВИЧНО ИСТРАЖУВАЊЕ НА СТЕЈТ ДЕПАРТМЕНТОТ НА САД (ИЦИТАП)						
Обука	Обука, работилници и развој за полицијата, обвинителите и судиите, вклучувајќи и прашања за борбата против трговијата.	Во тек	Департментот за Правда на САД	ОПДАТ, МИ, полиција и гранична полиција, ОБСЕ	МИ	Гери Бенет Раководител на програма Тел: +389 (2) 3225 462 Факс: +389 (2) 3225 488 Bennetga@state.gov
ИНСТИТУТ ЗА ТРАЈНИ ЗАЕДНИЦИ (ИСЦ)						
Градење на капацитетите	Работа со локалните НВО кои работат на прашањето на трговија со луѓе и јавно здравство.	Во тек	УСАИД	ОБСЕ, МХ, МЛСП	Среќно детство, Отворена порта, Евро-балкански институт, Вавилон центар, ТЕМИС	Стефани Руст Тел: + 389 (2) 3 114 855 Факс: + 389 (2) 3214 132
KVINNA TILL KVINNA (КiК)						
Градење на капацитетите	Работа со локални НВО кои работат на родовата еднаквост и трговијата со луѓе; Медиумска кампања за подигање на јавната свест.	Во тек октомври 2004 г	СИДА		Отворена Порта/ Ла Страда	Сузан Јохансон Теренски координатор Тел: + 389 (2) 3117 032 ktkm@mol.com.mk
НЕВЛАДИНИ ОРГАНИЗАЦИИ						
Проект/ Активности	Фокус на активностите	Временски Рокови	Донатор	Партнери за соработка	Партнери за имплемент.	Контакти
ЛА СТРАДА/ ОТВОРЕНА ПОРТА (Локална НВО)						
Превенција и подигање на свеста СОС линија Помош за жртвите Обука	Кампања за превенција и подигање на свеста, вклучувајќи и употреба на постери и поштенски картички за потенцијалните жртви на трговијата; Жешка линија за помош при пренасочувањето на жртвите на трговијата и податоци за потенцијалните жртви (за трговијата, работата во странство и опасностите); Собирање на средства за предложеното Засолниште за жртви на трговијата, жени со кои внатрешно се тргувало и жртви на трговијата кои се враќаат во Македонија; Обезбедување на обука за борба против трговијата за разни целни групи, државни службеници, локални НВО итн.	Во тек	Владите на Холандија, Шведска, СИДА, УНИЦЕФ, ОБСЕ, Влади донатори	ОБСЕ, ХОПС, ЕСЕ, МИ, МЈ, ИОМ, КтК	Ла Страда/ Отворена Порта	Јасмина Димишковска-Рајковска Национален координатор lastrada@on.net.mk Тел: + 389 (2) 2700 107 Факс: + 389 (2) 2700 367 Број на СОС линијата + 389 2 27 77 070
Превенција и подигање на свеста	Превентивна кампања против трговијата со човечки суштества, особено жени и деца во руралните региони и средните училишта, вклучувајќи и снимање на спот	септември 23-Исц 7 месеци Планирано да	ИСЦ			

Трговија со луѓе во југоисточна Европа

	за трговијата со жени; Медиумска кампања за превенција: печатење на материјали за превенцијата (постери, налепници, брошури, памфлети), радио спотови и видео изданија.	трае 11 месеци	УНИЦЕФ, КтК			
--	---	----------------	-------------	--	--	--

НВО ПРОЕКТ ЗА ЗДРАВА ОПЦИЈА (ХОПС)

ХИВ/СИДА и СТИ превенција, лекарска и социјална помош, подигање на свеста	Превенција на ХИВ/ СИДА за високо ризичните групи, како сексуалните работници и потенцијалните жртви на трговијата со луѓе; Развој на едукативни материјали за превенција на ХИВ/ СИДА, СТИ и репродуктивно здравје на жртвите на трговијата сместени во транзитните центри (во соработка со НВО За посреќно детство);	Во тек	ОСИ Македонија, ПСИ Романија, ИСЦ/УСАИД, ИОМ	МХ, МЛСП, МЕС, Агенција за млади и спорт, МИ, Институции на јавно здравство, социјални центри, образовни институции, меѓународни влади и НВО, агенции на ОН, Отворена Порта, За посреќно детство		Бранко Докузовски Извршен директор Марија Тошева Раководител на проекти Тел/факс: + 389 (2) 3130 038 brankodoc@yahoo.com
Истражување	Квантитативно и квалитативно истражување за ризичното однесување меѓу комерцијалните сексуални работници и жртвите на трговијата; Спроведување на истражувања меѓу средношколската популација за нивната информираност и ставови за доброволниот и присилниот комерцијален секс, специфичните форми на комерцијален секс кај младите жени под 18 години и опасностите на трговијата со човечки суштества.					
Превенција на вклучување на младите жени (14-18) од вработување во сексуалната индустрија или трговијата	Обука и вклучување на врсници едукатори за превенција на стапување во светот на комерцијалниот секс и трговијата со луѓе на младите жени во Скопје; Развој на план за акција-суштински насоки за создавање и имплементација на активности за млади жени, како особено ранлива група, за избегнување на комерцијалниот секс и трговија со луѓе.					

НВО СРЕЌНО ДЕТСТВО

Работа со жени жртви на трговија, сместени во Транзитниот центар	Основна психолошка помош; Едукативни активности: обука од различни области со цел за стекнување на изгубената самоверба, сопствената вредност, за создавање на вештини итн; Индивидуални терапевтски активности; Групни терапевтски активности; Советодавни услуги; Рехабилитација и подготовка за реинтеграција во општеството, обука и социјални вештини.	Во тек	ИОМ	МИ, ИОМ, УНИЦЕФ		Верица Стаменкова Трајкова Петре Георгиев 76, Скопје Тел: + 389 (2) 622 491 Факс: + 389 (2) 3118 143 Мобилен: + 389 (70) 277 289 verica@freemail.org.mk
---	--	--------	-----	--------------------	--	--

МАКЕДОНСКО ЗДРУЖЕНИЕ НА ЈАВНИ ОБВИНИТЕЛИ (ППА)

Законодавна реформа и обука за обвинители	Имплементација на обуки за различни теми, вклучувајќи ја трговијата и Законот за обвинители; Објавување на билтен кој ќе обезбеди форум за дијалог и размена на ставови меѓу обвинителите;	Во тек	ОПДАТ, ОБСЕ, УСАИД, АБА/ЦЕЕЛИ	МЈ, МИ, ИОМ, ТЕМИС, СЕЦИ, ИЦИТАП		Стерјо Жиков Јавен обвинител Македонско здружение на обвинители Тел: + 389 (2) 3 133 417 Факс: + 389 (2) 3 133 238 sterjoz@yahoo.com
--	---	--------	--	---	--	---

Трговија со луѓе во југоисточна Европа

МАКЕДОНСКО ЗДРУЖЕНИЕ НА СУДИИ/ ЦЕНТАР ЗА ТРАЈНО ОБРАЗОВАНИЕ						
Законодавна реформа и обука за судии	Имплементација на обука за борба против трговијата и прашања во врска со моќта и независноста на судството; Објавување на специјално издание на тримесечниот судски журнал кој се фокусира на трговијата; Подготовка на СПТФ; Имплементација на модусот за обука за судии и обвинители во соработка со СПТФ и ИЦМПД, со поддршка на ОБСЕ, СММС и ОПДАТ/ Амбасада на САД	Во тек	СОРОС, УСАИД, АБА/ЦЕЛИ, ОБСЕ, Влади донатори	МЈ, МИ, ОПДАТ, СЕЦИ, Отворена Порта		Тања Темелковска Миленковиќ, Извршен директор Судска палата Скопје Крсте Мисирков ББ, 1000 Скопје Тел: + 389 (2) 3 3120 912 Факс: + 389 (2) 3 120 913 cce@mja.org.mk
ЗДРУЖЕНИЕ НА ЖЕНИ ПРАВНИЦИ - ТЕМИС						
Законодавни реформи за трговијата со луѓе и јавната свест	Обука за свеста за борбата против трговијата со луѓе за правни професионалци; Јавна информативна кампања за правата на лицата со кои се тргувало; Експертски коментари за законодавните предлози и други закони кои ги засегаат жртвите на трговијата и на насилството;	Во тек	ОБСЕ, СИДА	МИ, МЈ, Отворена Порта/ Ла Страда, ЕСЕ, Национална комисија за борба против трговијата со луѓе		Наташа Трпеновска Тренчевска Претседател Истарска 33/2-4, 1000 Скопје Тел : + 389 (2) 3229 807 Факс : + 389 (2) 3082 933 tami@mt.net.mk info@temis.com.mk
Правна помош за жртвите на трговија - деца под 18 години, инвалидизирани или ментално болни	Истражување, анализа, обука/ работилници, правна помош и правно застапување на жртвите на трговијата, децата под 18 години, инвалидизирани лица и ментално болните;	Во тек	ИОМ			
Иницијативи за законодавни реформи за сузбивање на трговијата со луѓе	Хармонизација на постоечките членови во Кривичниот закон за трговијата со луѓе со ЕУ Стандардите и меѓународните документи (особено протоколот на Палермо).	01.09.2003 г. 31.08.2004 г.	ИСЦ/УСАИД			